IN LIBRVM SOLOMONIS QVI CANTICA CANTICORVM INSCRIBITVR

COMMENTARIA D. AEGIDII ROMANI, BITVRICENSIS ARCHIEPISCOPI, ET AQVITANIAE PRIMATIS, ORDI-NIS FRATRVM EREMITARVM SANCTI AVGVSTINI,

Nunc opera Fratris Auguſtini de Monte Ilcino, in lucem edita.

ROMAE apud Antonium Bladum, Impreſſorem Apoſtolicum. M D LV.

D. AEGIDII ROMANI BITVRICENSIS ARCHIEPISCOPI, ET AQVITANIAE PRIMATIS, ORDINIS FRATRVM EREMITARUM Sancti Auguſtini, In Librum Salomonis qui Cantica Canticorum inſcribitur Commentarii, nunc in lucem editi.

PROLOGVS.

SONET VOX TVA in auribus meis: vox.n. tua dulcis, & facies tua decora.)In principio cuiuſlibet libri, quantū ad pręſens ſpectat, duo ſunt notanda. Primo, quid ſit libri titulus. Secūdo quæ ſunt cauſæ operis. Prædicta autē authoritas quæ legitur Cant. 2. aliter & aliter expoſita, nobis vtrūq; inſinuat. Nam ſi verba dictæ authoritatis ſint ſponſi ad ſponſam.i. Chriſti ad eccleſiam: tūc declarant nobis libri titulum. Si vero intelligantur de Chriſto dicta: manifeſtant nobis cauſas operis. Intitulatur aūt Liber iſte Cantica canticorum, vt ex gloſſa haberi poteſt. Cantus tamen, qui in hoc libro docetur, non eſt corporalis ſeu ſenſibilis: ſed magis intellectualis, & ſecundum ſpiritum. Dicimus enim duo eſſe genera verborum, interiora, & exteriora: ſiue C ſenſibilia, & intellectualia, vt patet per Auguſt. 15. de Ciuitate dei, vbi ipſas cogitationes cordis locutiones appellat. Sicut ergo in locutionibus exterioribus ſecundum melodiam, & proportionem prolatis, reſultat cantus ſenſibilis: ita in locutionibus interioribus, & etiam affectionibus ſecundum proportionem, & ordinem debitum ad deum directis, reſultat quędam melodia ſpūalis, & quidam cantus intelligibilis. Nō enim ſic debemus reſtringere nomē cantus, vt ſolum in ſenſibilibus vocibus eſſe habeat. Nam Boetius in Muſica ſua oſtendit muſicam proportionē aliquo modo circa omnia: inquantum ſingula ſecundum melodiā per quandam proportionem ſunt condita, ſicut & Augu. in. 6. Muſicæ, extendit numeros muſicales ad actiones animæ. Nam ſecundum quinq; genera numerorū quæ ipſe diſtinguit in. 5. cap. dicti libri: vt ſecundum numeros iudiciales, progreſſores, occurſores, recordabiles, conſonales, ſaluat actiones ipſius animæ: immo cū ipſa vſitata locutio admittat, ut manifeſtè dictum canticum appellet, ſecundum quem modum geometrę loqui conſueuerunt: vt cum aliquid geometrice probare volunt, dicunt ſicut cantat talis propoſitio: ſi in illa propoſitione manifeſte illud profertur. Quia ergo deo omne cor patet, & omnis voluntas loquitur: & cogitationes, & affectiones voluntatis non diſcedunt à melodia & à proportionibus, qua & ſecundum quas attenditur operatio virtuoſa; quoddam canticum dici poſſunt. Tale eſt Canticum quod hic cātatur. Quia hic exprimūtur debitæ affectiones, & cogitationes cuiuſcūq; animæ ſanctæ, vel etiam totius eccleſiæ; ſecundum quas intendit guſtare diuinam dulcedinem, & habere ſui ſponſi conſortium. Et ſi volumus ſecundum quandam adaptationem loqui, dicere poſſumus deum habere duas aures; vnam iræ, aliam pietatis: ſecundum autem iræ, audit clamorem, ſecundum quem modum

Cap. 6.

B

dixit ad Cain, Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Gen. 4. Secundum aūt aurem pietatis dicitur audire cantilenas.i. affectiones, cogitationes, orationes, deſideria deuotarum mentium: & quia ſuaue eſt illi.ſ. deo audire tales cātus, & delectatur in animabus ſanctis ſicut bonus pr̄ in bonis filiis: ideo inuitans animam ſanctam, ſiue totam eccleſiam ad ſic cantandum, ait. (Sonet vox tua in auribus meis.) & ſubdit cauſam. (vox.n. tua dulcis, & facies tua decora.) His enim duabus cauſis appetitur cantus alicuius. Primo propter ſe, videlicet, qn̄ cantus eſt dulcis, & ſuauis. Secundo ratione cantantis, vt ſi habeat decoram faciem: nā cui placet vultus cantantis, veriſimile eſt ꝙ magis delectetur in cātu. Vtroq; enim modo delectatur Chriſtus in anima ſancta.ſ. rōne ipſius cantus, videlicet propter bonitatem affectionum, & cogitationum: & rōne ipſius gratiæ. Nā gratia dei in eſſentia animæ exiſtens, reddit animā bonam, & opera eius deo grata. Patet ergo ꝙ ſi verba prędicta ſunt ſponſi ad ſponſam, deſignāt titulum huius libri qui dicitur Cantica canticorum, quia excellenti modo hic talis melodia inſinuat. Conſueuit enim C genitiuus pluraliter appoſitus noīatiuo, denotare excellentiam: vt rex regum, & dominus dominantium. Sed ſi prædicta verba volumus exponere vt ſint verba eccleſiæ loquentis ad chriſtum: deſignāt nobis cauſas huius operis, licet ſeries literæ contradicere videatur. Ex quo tamen à veritate fidei non diſcedat, non eſt talis expoſitio repellenda: quia in ſacra pagina non ſolum aſſignatur ſenſus literalis, qui ſemper eſt cōtinuus: ſed etiam myſticus, quem non oportet eſſe continuū. Secundū hoc ergo dicamus, ꝙ cauſa materialis, & efficiēs notatur, cū dicitur (Sonet vox tua in auribus meis.) Formalis, cum dicitur (vox enim tua dulcis.) Finalis, cum annectitur (& facies tua decora.) Sponſus & ſponſa.i. chriſtus & eccleſia, ſiue chriſtus & anima ſancta, eſt materia huius libri, vt gloſſa tangit. Quòd ſi ſponſa dicit ſponſo, Sonet vox tua in auribus meis, cauſam materialem habemus, & etiam efficientē: quia ſponſus ipſe qui eſt verus deus, cum hoc ꝙ eſt ſubiectum ſiue ma- D teria doctrinæ ſacræ, eſt etiam principaliter cauſa efficiens huius ſcientiæ. De cauſa vero inſtrumentali non ſit nobis curæ: quia huiuſmodi cauſæ ſe habent reſpectu doctrinæ ſicut inſtrumenta, & ſicut penna: iuxta illud Pſal'. Lingua mea calamus ſcribæ. Sicut ergo ſuperſtitioſum eſſet, cū quæreret de authore alicuius libri, quærere cum qua penna ſcriptus fuiſſet liber: ſic quodammodo ſuperſtitioſum videtur, ꝙ aliquis ſit multū ſolicitus inquirere cauſas inſtrumentales ſcripturæ ſacræ. Nam ſi conſtat de veritate ꝙ liber ſit à ſpiritu ſancto, non eſt magna cura adhibenda ad inueniendū authorem alium. Quod ſi tamen alicui videatur de hoc adhibenda cura, dicimus ꝙ Salomon fuit talis cauſa huius libri. Qui (ſecundum ꝙ gloſſa tangit) fuit trinomius: & ſecundum numerum nominum, tres edidit libros. Dictus enim fuit Salomon.i. pacificus: Idida.i. dilectus: & Eccleſiaſtes.i. concionator. Secundum enim ꝙ fuit pacificus, edidit librū Prouerbiorum. Secundum

Tit. Pſal'. 44. Canticū pro Idida.

ꝙ fuit concionator, edidit librum Eccleſiaſten. Cauſa A
autem formalis habetur cum ſubiungitur. (Vox tua
dulcis.) Conſueuit enim diſtingui duplex forma ſcili-
cet forma tractandi, quę eſt modus agēdi: & forma tra-
ctatus, quæ eſt ordinatio capitulorū adinuicem. Mo-
dus autem agendi in aliis ſcientiis eſt approbatiuus, &
improbatiuus. In doctrina vero ſacra, potiſſimè in ca-
none eſſe videtur inſpiratiuus, ideſt reuelatiuus: qa ma-
gis talis textus innititur reuelationi quàm probatiōi.
Modus autem in iſto libro ſpecialiter videtur eſſe affe-
ctiuus, deſideratiuus, & cōtemplatiuus. Vnde & gloſſa
tenet ꝙ modus huius libri eſt oñſiuus quali deſiderio
mēbra capiti adhæreāt, & ei placere cōtendāt: & quali
affectione ſponſus eccleſiam diligat. Vnde modus agē-
di huius libri conuenienter notatur per hmōi dulce-
dinem, cum dicit, (Vox tua dulcis.) quia complacen-
tia, affectio, & deſiderium, quandam dulcedinem amo-
ris important. Ex hoc etiam poteſt haberi forma tra-
ctatus, quæ talis debet eſſe, qualē requirit modus agen-
di: immo quia ipſe ordo capitulorum adinuicem be- B
ne intellectus animam demulcet & delectat, non incon-
uenienter forma tractatus per dulcedinē intelligitur.
Cauſa vero finalis habetur cū ſubinfertur. (Facies tua
decora.) Eſt igitur finis huius libri, vt gloſſa tangit, di-
lectio ſecundum quam ſponſa delectatur: & cum hoc
potiſſimè ſit propter decorem faciei ſponſi, conueniē-
ter talis finis inſinuatur cum dicitur (Facies tua deco-
ra.) Dubitaret forte aliquis, cum in tota ſacra pagina
finis ſit dilectio, quomodo differenter dilectio dei eſt
finis huius libri, & totius doctrinę ſacræ. Et vtrum pro-
pter hoc quòd finis huius ſcientiæ, eſt opus, an pratica
ſcientia dici poſſit. Ad horum euidentiam eſt notan-
dum, quòd ſicut in tota philoſophia naturali finis eſt
cognoſcere corpus mobile inquantum mobile, in li-
bris autem partialibus huiuſmodi finis còntrahitur,
vt in libro Phyſicorum non intenditur cognitio cor- C
poris mobilis quocūq; modo, ſed cognitio talis cor-
poris ſimpliciter non contrahendo ad hoc, vel ad il-
lud: in libro vero de generatione intenditur talis co-
gnitio vt contracta, vt eſt corpus mobile ad formam:
in libro vero de Cœlo, ad ſitū: & ſic in aliis libris mo-
do contracto intenditur cognitio talis corporis. Eo-
dem modo & in doctrina eccleſiaſtica, dilectio dei in
vniuerſali ſumpta intenditur quocūq; modo manudu-
camur ad talem dilectionem: ſed in ſpecialibus libris
ſpecificatur talis intentio: vt in Geneſi prout ad eam
deducimur conſiderando diuinam potētiam: quia ibi
oſtenditur, quomodo deus cœlum, & terram, & omnia
de nullo produxit in eſſe. In hoc autem libro ſpecia-
liter manuducimur ad diuinam dilectionem, conſide-
rando diuinam benignitatē, & meditando quanta affe-
ctione chriſtus ſponſam ſuam diligat, & quanto deſi-
derio moueri debet anima ſancta ad guſtandum dul-
cedinem diuinam. Quæ ſi bene aduertimus, non incon- D
uenienter finis huius libri aſſignatur dilectio dei, licet
etiam hoc ſit finis totius doctrinæ ſacræ: ſpeciali enim
modo liber iſte prouocat nos ad dilectionē dei, & pro-
ximi. Ad ſecundum quæſitum dicendum quòd hæc
ſcientia dicitur dei dilectiua, vel affectiua, ut manife-
In prologo q. vltima. ſtè probauimus in quæſtionibus ſuper primum ſenten-
tiarum. Et ſi propter hoc aliquis vellet eam appellare
practicam, quia dilectio eſt quoddam opus, ſentētiam
teneat, linguam corrigat. Nam ſcientia practica prin-
cipaliter ordinatur ad opus exterius: ideo ſcientiæ po-
liticę practicæ nominantur: & polities. i. bonitas depē-
2. Eth. cap. 1. det ex operibus noſtris. Nam ſecūdum Philoſophum,
Quia bona facimus, boni ſumus: & ex ſimilibus acti-
bus generantur ſimiles habitus. Bonitas vero ſpiritua-
lis quia nō dependet ex operibus exterioribus, immo
ex habitu charitatis, & eius opibus: ſacra pagina quæ
ad talem bonitatē ordinatur, practica dici nō debet.
Sicut ergo ſcia quę ordinatur ad ſpeculationem non

A dicitur practica, licet ſpeculari ſit quoddam opus, ſed
ſuſcipit nomē ex ſpeculatione, & dicitur ſpeculatiua:
ſic & theologia quæ ordinatur ad affectionem ſiue di-
lectionem charitatis, quia huiuſmodi opera non ſunt
exteriora, ab eis debet denominari ſpecialiter theolo-
gia, & debet dici affectiua, vel dilectiua, & nō practica.
His viſis accedamus ad expoſitionem literæ.

LECTIO. I.

CAP. I.

OSculetur me oſculo oris ſui.

Intentio principalis hu-
ius opis eſt exprimere mu-
tua deſideria inter ſpon-
ſum & ſponſam, ſiue inter
chriſtum & eccleſiam. Et
B quia ſecundum alium &
alium ſtatum, alia & alia
ſunt deſideria, ideo ſecun-
dum diuerſos ſtatus eccleſiæ oportet nos hūc librum
diuidere. Ecclesia enim poteſt tripliciter conſiderari.
Primo, quantum ad ſtatum primitiuū. Secundo, quan-
tum ad ſtatum rami fracti. Nam iudæi ſunt excęcati, &
gentiles ſunt admiſſi: iuxta il. ad Rom. 11. Tu quidem
ſcilicet gentilis cum oleaſter eſſes, inſertus es in illis. i.
ramis bonæ oliuæ, & ſocius radicis, & pinguedinis bo-
næ oliuæ factus es. Rurſum poteſt conſiderari quan-
tum ad ſtatum vltimum, quando Iudæi omnes ſalui
fient: quia tunc temporis ſi fuerit numerus filiorū Iſ-
rael ſicut arena maris reſidui ſalui fient. Et quia nō eſt
dare extrema ſine medio, ideo pręter ſtatum primum,
& vltimum, eſt dare medium. Hos autē tres ſtatus quo-
C dammodo tangit Apoſtolus Rom. 11. cum ait, Quia
cœcitas venit in Iſrael ex parte. Et hoc quantum ad
ſtatum primitiuum. Donec plenitudo gentium intret.
quantum ad ſtatum medium ſecundum quòd eccleſia
proficit, & quaſi vniuerſaliter gentes ſunt conuerſæ.
Et ſubdit: quòd tunc omnis Iſrael ſaluus erit: quātum
ad ſtatum vltimum quando Iudæi plene conuertētur
ad chriſtum, quod erit in fine ſeculi. Secundū hos tres
ſtatus liber iſte diuiditur ī tres partes. Quia primo de-
ſcribuntur mutua deſideria inter chriſtum & eccleſiā
ſecundum quòd eccleſia fuit in ſtatu primitiuo. Secun-
do deſcribuntur talia deſideria quantum ad ſtatū me-
dium. Tertio quantum ad ſtatum vltimum. Secunda
pars eſt ibi. (En lectulum Salomonis ſexaginta &c.)
vltra medium tertii capituli. Tertia pars eſt ibi (De-
ſcendi in hortum meum.) circa finem ſexti capituli.
Prima pars diuiditur in duas, ſecundum quòd deſide-
ria primitiuæ eccleſiæ dupliciter diſtingui poſſunt. ſ.
D quantum ad adeptionem boni, & quantum ad fugam
mali. Primo ergo Salomon deſcribit deſideria ſpon-
ſæ, ideſt eccleſiæ ſiue animæ ſanctæ ſecundum ꝙ deſi-
derat adipiſci diuinas dulcedines, & ſponſi ſui chriſti
deguſtationes. Secundo ponit deſideria eius, ſecūdum
quod deſiderat fugere exteriores tribulationes. Secū-
da ibi (nigra ſum ſed formoſa.) Prima diuiditur in
duas, quia primo ponitur ſponſæ deſiderium. Secūdo
quia ad obtinendum quod deſiderat non poteſt per
ſe ſponſa ſufficere, implorat diuinum auxilium. Secū-
da ibi (trahe me poſt te.) Prima pars diuiditur in tres
partes. Quia primo ponitur ſponſæ deſiderium. Secū-
do ſubditur deſiderii cauſa ſiue ratio. Tertio ex ratio-
ne aſſignata concludit ſponſum ſuum naturaliter de-
ſideratum eſſe. Secunda ibi (quia meliora.) Tertia ibi
(ideo adoleſcentulæ.) Eſt autem tale deſiderium eccle-
ſiæ quòd deſiderat oſculari oſculo oris dei, ideſt, adi-
piſci de dulcedine & gratia ipſius. Debet ergo optati-
ue legi iſta litera (oſculetur) ideſt, vtinam oſculare-

tur me

tur me deus pater (oſculo oris ſui) ita ꝙ deus pater ſit oſculans: filius ſit os: & ſpiritus ſanctus ſit oſculum. Dicitur autem filius os patris, inquantum eſt verbum eius, & manifeſtatiuus ipſius. Spiritus autem ſanctus dicitur oſculum: quia ſicut in oſculo procedit corporalis ſpiritus ab oſculāte per os: ſic ſpiritus ſanctus procedit etiam à patre procedendo à filio, cum filius hoc habeat a patre quòd ſpiret ſpiritū ſanctum. Ideo Aug. (Cap.26.) 15. lib. de Trinitate dicit ſpiritum ſanctum principaliter procedere à patre. Deſiderat ergo guſtare dulcedinem gratiæ, quæ appropriatur ſpiritui ſancto, participando eius bona, & ſuam gratiā. Deinde cum dicit

Quia meliora ſunt vbera tua vino, fragantia vnguētis optimis. Oleum effuſum nomen tuum: ideo adoleſcentulæ dilexerunt te.

Aſſignat cauſam & rationem deſiderii ſui. Quod anquam exponamus, triplex nobis occurrit dubitatio literalis. (B) Primo, quia videtur textus hic diſſutus eſſe: cū prius eccleſia locuta fuerit in perſona tertia dicens, Oſculetur me &c. poſtea aſſignando cauſam, locuta eſt deo in perſona ſecūda ſubdēs, Quia meliora ſunt vbera tua. Secundo etiam apparet textus diſſutus, & incōueniens ratio: quia cum ſponſa deſideret oſculum, ſi vellet aſſignare cauſam deſiderii ſui, deberet commendare labia per quæ fit oſculum, non vbera. Tertio videtur inconueniens huiuſmodi dictū: quia ſponſę conſueuerunt habere vbera, non ſponſi. Cum ergo in prędicta locutione ſponſa loquatur ad ſponſum, non videtur competens quòd laudat vbera eius. Reſpondeo dicendum quòd primam dubitationem ſoluit gloſſa dicens, quòd ſponſa loquitur more amantis: qui præ feruore dilectionis loquendo, ordinem non valet ſeruare: ideo aliquando loquitur in tertia perſona, aliquando in ſecūda. Poſſumus etiam aliter dicere, quòd ſponſa primordio ſuæ locutionis loquitur in tertia (C) perſona, quia non audet tantum dominum in principio alloqui in ſecunda perſona. Sed petitione facta, cognoſcens ſe talia deſiderare non poſſe ſine diuina gratia, iuxta illud quod habetur. 2. Corinth. 3. non ꝙ ſufficientes ſimus cogitare aliqd à nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex deo eſt: ideo confiſa de dei auxilio, quæ primo propoſuerat deo ſua deſideria in tertia perſona dicens (oſculetur me &c.) in aſſignando rationem deſiderii alloquitur ipſum in ſecunda perſona, ſubdēs (quia meliora ſunt vbera tua.) Secunda dubitatio ſic ſoluitur, quia ſecundum Dionyſium primo de Diuinis nominibus, Intelligibilia ſunt incomprehenſibilia à ſenſibus: ideo per vnum ſenſibile non expreſſe manifeſtatur intelligibile: ſed multa ſenſibilia expreſſius vnum intelligibile notificant. Vt ergo detur intelligi oſculum à ſponſa quæſitum non fuiſſe carnale, ſed ſpirituale (in quo non tantum bonitas labiorum, ſed etiam vberum, & aliorum ſenſibi- (D) lium multorum, perabundantius comprehenditur) in laudando ſponſa prædictum oſculum, laudat ſponſa vbera, non labia. Tertia dubitatio ſoluitur ſic à gloſ. quia ideo tribuit ſponſa ſponſo vbera, vt oſtendat ſe loqui figuratiue. Aliter etiam poteſt ſolui: quia non eſt ſimile de matrimonio carnali, & ſpirituali: nam in matrimonio carnali ſponſa dat dotes ſponſo, ſed in ſpirituali contrariū eſt, quia ſponſus, ideſt, chriſtus dotat animam: & propterea in huiuſmodi matrimonio vbera principalius competunt ſponſo. His viſis eſt notandum quòd aſſignare rationem vel cauſam, qua aliquid ſit deſideratum, eſt oſidere illud eſſe bonum, quia (Cap. 1.) ſecundum Philoſophum in principio libri Ethicorū, (Cap.6.) & in primo Rhetoricæ, Bonum eſt quod omnia appetunt. Et quia bona ſpiritualia innoteſcunt per corporalia, ideo ſponſa oſtēdendo dulcedinem oſculi ſpon- (A) ſi, ſiue bonitatem diuinæ dulcedinis, commendat eam tripliciter. Primo ex eo quod reficit guſtum, quod notatur cū dicitur, (Quia meliora ſunt ubera tua vino.) Secundo ex eo quòd reficit odoratum, quod notatur cum ſubiungitur (Fragrantia vnguentis optimis.) Tertio, quia delectat tactum, quod notatur, cum additur (Oleum effuſum nomen tuum.) Ad intelligētiam dictorum notandum eſt, quòd dulcedo quam eccleſia ſponſa chriſti adipiſci deſiderat, potiſſime habetur ſecundum contemplatiuam vitam. Vita autem contemplatiua ſecundum quòd de ea locuti ſunt Theologi, Apoſtoli, & Philoſophi, & Epicuri, non accipitur vniformiter. Nam Philoſophi finem contemplationis ponunt in ſapere: ideo in. 10. Ethicorum, vbi declaratur (Cap.8.) de fœlicitate, oſtenditur operationem per actionem perfectam ſecundum ſpeculationem, eſſe huiuſmodi fœlicitatem. Nam ſpeculari in ſapiētia ſecundū Methaphyſicum eſt ſumma fœlicitas, quam poſuerunt Philoſophi: ideò Philoſophus in 10. Ethicorum, vo- (B) lens talem fœlicitatem ſummè extollere, oſtendit eam maxime delectabilem, dicens, Philoſophia videtur habere delectationes mirabiles puritate, & firmitate. Sed contemplatio, vt de ea loquuntur Theologi, magis cōſiſtit in ſapore quàm in ſapere: & magis conſiſtit in dilectione, & dulcedine, quàm in contemplatione. Et ſi inuenitur ſtudium literarum aliquando pertinere ad contemplatiuam vitam ſecundum Theologos: hoc eſt quantum per huiuſmodi ſtudiū manuducimur in amorem dei. Si ergo ad hoc ſtudeat aliquis vt ſciat, non ut ædificet, & in dilectione dei proficiat: cognoſcat ſe viuere vita contemplatiua ſecundum Philoſophos, & non ſecundum Theologos. Si ergo de huiuſmodi cōtemplationibus ſecundum ſenſibilia loqui volumus per quandam adaptationem, dicere poſſumus vitam contemplatiuam Philoſophorum reficere auditum, & viſum: ſpiritualem autem contemplationem Theologorum reficere guſtum, odoratum, & tactū. Nam licet (C) omnes ſenſus nobis ad cognitionem deſeruiant: potiſſimè tamen auditus & viſus nobis famulantur ad ſcientiam. Nam ſecundum Philoſophum omne quod quis nouit, aut diſcens, aut inueniens nouit. Auditus ergo qui eſt ſenſus diſciplinabilis ſecundum Philoſophum primo Metaphyſicæ deſeruit ad ſcientiam quæ habetur per doctrinam, & ut ſcimus diſcentes. viſus autem qui plures differentias rerum demonſtrat (vt in eodē primo Metaphyſicæ dicitur) deſeruit nobis ad ſcientiam quæ habetur per inuentionem, & ut inuenientes eā nouimus. Ideo contemplatio philoſophica quę cōſiſtit in ſapere, apparet (ſi cōſiderentur prædicta) quòd potiſſimè reficit auditum, & viſum. Contemplatio vero ſpiritualis que conſiſtit in ſapore, & ſecundū quam eſt vita noſtra, habet reficere guſtum, odoratum, & tactum, quæ magis nobis deſeruiunt ad neceſſitatem vitæ. Vnde cum beatitudo Philoſophorum conſiſtat in intellectu, beatitudo vero ſpiritualis completiuè & cō- (D) ſumatiue conſiſtat in volūtate, vt ſuo loco poterit declarari: & cum cogitationes mentis dicantur locutiones, & viſiones, vt plane dicit Augu. in. 5. de Trinitate. (Cap.11.) non tamen propriè dicūtur guſtationes, & odorationes, & tactus, quia talia magis vidētur tenere ſe ex parte voluntatis: ſatis apparet bene eſſe dictū quod propoſuimus ſupra, contemplationem philoſophicā reficere auditum & viſum: ſpiritualem vero guſtū, odoratum, & tactum. Volens ergo ſponſa commendare contemplationem ſpiritualem, non philoſophicā, ait. (Meliora ſunt vbera tua vino &c.) In quibus verbis tangit tria genera hominum exiſtentium in eccleſia, quos aliquo modo reficit diuina dulcedo. Nā inquantum vbera ſpōſi, ideſt, voluptas dulcedinis eius melior vino dicitur, ideſt, omni ſapore corporali, perficiūtur perfecti, qui talem dulcedinem nitūtur guſtare. Prout vero huiuſmodi vbera ſunt fragrantia vnguentis op-

Côtemplatio chriſtiana magis conſiſtit in dilectiōe ꝙ̃ in cognitione.

timis,ideſt,omnibus odoribus ſenſibilibus, reficiuntur proficientes,qui ad talem dulcedinem mouentur per odoratum. Sed vt nomen chriſti eſt oleum effuſum, propter ſui mollitiem, & pinguedinem delectans tactum,ſuper cætera reficiuntur incipientes, qui ſe habent ad modum habentium ſolum tactum ſecundum ſpiritualem vitam. Nam ſicut tactus eſt illud quo reficitur ſenſibilis vita in infirmo, quia animal ſecũdum 2. de Aia. 17. Philoſophum eſt animal ſecundum tactum, quia talis vita ſine tactu remanere non poteſt: hinc incipientes participant ſpiritualem vitam in infirmis: propter qd videntur habere ſolum tactum ſecundum talem vitã: ſed cum proficere ſit ratione profectus,odoratum acquirunt ſecundum quòd mouẽtur ad odorem dulcedinis. Cum vero perfecti ſunt, plenè in Chriſto delectantur & dulcedinem eius guſtant. Deinde cum dicit. (ideo adoleſcentulæ) infert ex dictis ſponſum chriſtum eſſe vniuerſaliter dilectum in eccleſia: Et continuatur ſic textus,O domine Ieſu Chriſte qui es omnia in omnibus conformando te omnibus.ſ.pfectis, proficientibus,& incipientibus,omnibus ſecundum ſuum modum tuas dulcedines tribuens. Et quia omnibus ſic te conformas, (ideo adoleſcentulæ) ideſt incipientes (dilexerunt te.) Vult ergo arguere ſponſa per locum à minori.Nam ſi adoleſcentulę,ideſt,incipientes, de quibus minus videtur,diligunt chriſtum,ſequitur ꝙ chriſtus in eccleſia ſit vniuerſaliter dilectus. Et notandum quòd iſta concluſio (ideo adoleſcentulæ &c.) dupliciter poteſt continuari. Primo quòd ſequatur ex omnibus ſupradictis: ſecundum quem modum eſt expoſitum.Secundo quòd ſequatur ex immediate ſuprapoſitis, vt quia nomen chriſti eſt oleum effuſum, ideſt reficit incipientes, vt eſt expoſitum, (Ideo adoleſcentulæ) per quas intelliguntur incipientes,dilexerunt te. Dicuntur autem adoleſcentulæ incipientes,vt patet per gloſſam, quia adoleſcentulæ ſunt vetuſtæ per culpam, ſed nouellæ per gratiam. Semper autem per locum à minori concluditur,chriſtum eſſe vniuerſaliter dilectum.

LECTIO. II.

TRAHE me poſt te.

Poſtqnam ſponſa expreſſit ſuum deſiderium, ſcilicet quòd dulcedinem Chriſti adipiſci volebat: videns per ſeipſam non poſſe obtinere ſuum deſiderium, in parte iſta implorat diuinum auxiliũ. Et diuiditur pars iſta in partes duas:quia in poſtulando tale auxilium, primo ponitur ſponſæ petitio: ſecundo,ſponſi exauditio,ibi introduxit me rex. Circa primum duo facit:quia primo ſponſa implorat diuinum auxilium: ſecundo confitetur ipſum eſſe ſuaue, & validum.Primum habetur,cum dicitur (Trahe me poſt te.)Secundum,cum ſubditur (Curremus in odorem vnguentorum tuorum.) Continuetur ergo ſic, Domine Ieſu chriſte video quòd ex me non poſſum ad te venire,nec tuam dulcedinem guſtare: ideo tuum auxilium implorando,rogo (trahe me poſt te.) Nam ſecundum quòd Chriſtus dicebat Ioannis.6.Nemo poteſt venire ad me, niſi pater qui miſit me traxerit illum. Et quia indiuiſa ſunt opera Trinitatis, vt dicit Auguſtinus primo de Trinitate capitulo.3. & Damaſcenus libro tertio capitulo.18.ideo ſicut nullus accedit ad chriſtum ſponſum niſi pater eum trahat:ita nullus accedit ad chriſtum ſponſum niſi chriſtus eum trahat.Bene ergo dicit ſponſa,ideſt, eccleſia,ſponſo ſuo chriſto,Trahe me poſt te.Deinde cum dicit.

Curremus in odorem vnguentorum tuorum.

Sponſa confitetur auxilium chriſti eſſe ſuaue, & validum. Continuetur autem ſic, non ad inſipientiam dico, Trahe me poſt te: quia tuus tractus eſt ſuauis,& validus: quia ſi tu me traxeris non ſolum mouebor qualitercũq;,ſed etiam curram (in odorem vnguentorum tuorum) ideſt,velociter mouebor: dummodo poſſim ſuauiter odorare virtutem,& dona tua.Notandum autem quòd cum ſponſa dicit ſe curſurã ad tractum chriſti,confitetur eius tractum non eſſe violentũ ſed ſuaue: nam currere eſt volũtate moueri. Rurſum confitetur talem tractum eſſe fortem: quia in curſu notatur velocitas motus,quæ ſine magna virtute eſſe non poteſt. Nec mirum ſi chriſtus trahit ſuauiter, & fortiter: quia chriſtus eſt dei virtus,& dei ſapientia,ſecundum Apoſtolum.1.ad Corinth.1. Et ſapientia (vt legitur Sap.8.) attingit à fine vſq; ad finem fortiter,& diſponit omnia ſuauiter. Et notandum quòd ſponſa cum poſtulat ſe trahi, nominat ſe in ſingulari dicens Trahe me poſt te. Cum dicit hmôi tractui ſe obedire, nominat ſe in plurali dicens, Curremus in odorẽ &c. Cuius ratio eſt,quia deus quantum eſt de ſe, vno modo trahit: quia ſecundum Dionyſium.4.capitulo de Diuinis nominibus,ſicut Sol nõ ratiocinans,neq; prę eligens,immittit radios ſuos ſenſibiles:ſic deus immittit radios ſuos intelligibiles. Non tamẽ trahimur vno modo,quia licet deus vno modo ſe habeat ad omnia, non tamen ſe habent omnia vniformiter ad ipſum:qa eadem influentia diuerſimode recipitur in creaturis. Quomodo autem intelligendum ſit dictum Dionyſii, & quomodo deus ſe habeat ad omnia vniformiter,alibi declarauimus. Deinde cum dicit.

Introduxit me rex in cellaria ſua.

Ponitur quomodo ſponſus exaudiat petitiones ſuę ſponſæ.Et circa hoc ſponſa tria oſtendit: quia primo dicit ſe ad dulcedinem quam petierat eſſe introductã: ſecundo bonũ quod deſiderauerat gaudet ſe eſſe adeptam:tertio fatetur ſe circa illud bonum non eſſe deceptam.Primum cum dicitur (Introduxit me rex)Secundum cum annectitur (exultabimus.)Tertium cum ſubinfertur (Memores vberum) Continuetur autem ſic.Non in vanum petii diuinum auxilium:quia ſponſus meus qui eſt chriſtus,rex regum, & dominus dominantium, reſpiciens humilem petitionem meam, (introduxit me in cellaria ſua)ideſt,in dulcedinem ſuam, dando mihi gratiam ſuam. Dicitur autem gratia cellaria in plurali,quia ab ea fluunt & deriuantur ſingulę virtutes ſpirituales,perficientes diuerſas potentias: & ſecundum diuerſas virtutes diuerſarum potentiarum, diuerſimode lętamur,& gaudemus in domino.Et perfecti ſecundum tales virtutes deriuatas à gratia, quodammodo potamus vina ſpiritualis lætitiæ de diuerſis cellariis.Deinde cum dicit.

Exultabimus & lætabimur in te.

Oſtendit,ſponſam, bonum, quod deſiderabat.ſ.ipſum deum,eſſe adeptam.Nam ſecundum modum intelligendi,prius perficimur ſecundum gratiam diuinam, & poſtea perfecti per gratiam, adipiſcimur ipſum ad quem gratia nos ordinat:ideo introducti per gratiam in ſpiritualem lætitiam (exultabimus,& lętabimur in te.)Notandum autem quòd vniuerſaliter omnes homines appetunt beatitudinem, diuerſificant autem in particulari: quia quidam ponunt fœlicitatem in venereis,quidam in diuitiis, & ſic de aliis in quibus non eſt vera beatitudo:quia non delectantur in ipſo ſummo,& vero bono,ſed in quadam participatione eius, inquantum omnia participant pulchro,& bono.Gra 1. Ethic. ca. 8.

tia

tia vero diuina facit nos ponere fœlicitatem in ſummo,& vero bono,& non in alio: ideo ſignanter dicit (exultabimus & lætabimur in te,) qui es ſummum, & verum bonum. Deinde cum dicit.

Memores vberum tuorum ſuper vinum. Recti diligunt te.

Oſtendit ſe circa bonum quod deſiderauerat nõ eſſe deceptam. Ad cuius euidentiam notãdum hanc eſſe differentiã inter ſenſibilia,& intellectualia bona: quia ſenſibilia bona, antequam habeantur, reputantur magna: habita autem vileſcunt. vt poteſt haberi ab Auguſtino in lib. de Doctrina chriſtiana,& à Philoſopho in primo Ethicorum. (Circa finem.) Propter quod quilibet inuenit ſe deceptum, cum adipiſcitur ſenſibilia bona: quia nõ reputat ea tanta bona, poſtquam habet, quanta credebat. Sed in intellectualibus bonis nõ ſic ſe habet: quia habita, maiora reputantur, & potiſſima,& præcipue ſummum bonum quod deus eſt. Cauſa autem, quare bona ſenſibilia per modicũ tempus delectant,& quòd non inueniuntur tanta bona ſicut credebantur, aſſignari poteſt: quia huiuſmodi bona non ſunt delectabilia ſecundũ ſe,& quòd delectent hoc eſt ratione habentium appetitũ corruptum: quia vt vnuſquiſq; eſt, talis ſibi finis videtur, vt dicitur in. 3. Ethicorũ. (Cap. 8.) Et quia hmõi appetitus ſeruat naturam vt tranſmutabilem, ideo facta mutatione in natura, quæ prius erant delectabilia, poſtea non ſunt. Vnde dicit Philoſophus. 1. Rhetor. in Tractatu de Diſceptatione, quòd tranſmutare eſt delectabile: quia in ipſa natura fit tranſmutatio. In bonis autem dei vel diuinis non ſic ſe habet: nam talia bona ſecundum ſe ſunt appetibilia: & ideo delectabilia ſecundum ſe, quia ea deſideramus ſecundum illud quod in nobis eſt ſupremum & optimum: vnde etiam deſiderando ea diſtrahimur ab huiuſmodi varietatibus: propter quod talia adepta nunquam habentur in faſtidio: immo ſemper inueniuntur eſſe maiora bona, quàm crederentur ante. Continuetur ergo ſic litera (Nos memores vberum tuorum) ideſt, memores quod diximus de vberibus, quòd ſunt meliora vino: non ſumus decepti circa talẽ ſententiam, quia recti, ideſt, illi qui recte ſapiunt, diligunt te ſuper vinum. Bene poterat dicere iſta ſpõſa (poſtquam introducta erat in cellaria ſponſi,& guſtauerat dulcedinem eius) id quod dixit regina Saba regi Salomoni: quæ (vt habetur. 2. Paral. 9.) cum audiſſet famam Salomonis, venit tentare eum. Et cum locuta eſt ei quæcunq; erãt in corde ſuo,& poſtquam expoſuit ei Salomon oĩa quæ propoſuerat, nec fuit verbũ quod poſſet regem latere: videns ſapientiam Salomonis, non erat prę ſtupore in ea ſpiritus: dixitq; regi, Verus eſt ſermo quẽ audieram in terra mea de virtutibus tuis. Notandum autem ꝙ ſponſa prius loquitur in ſingulari, dicens (introduxit me.) poſtea in plurali, cum ſubdit, (Exultabimus & lætabimur in te, memores vberũ &c.) quod propter eandem cauſam cõtigit, quam ſuperius aſſignauimus. Poteſt & alia cauſa aſſignari: quia ſponſa quæ vnum petiit, multis modis,& multis communicatum, & cõmunicandum inuenit: in quibus, & pro quibus gaudẽs, dicit, Exultabimus & lætabimur &c.)

LECTIO. III.

NIgra ſum, ſed formoſa, filiæ Hieruſalem, ſicut tabernacula Cedar: ſicut pelles Salomonis.

Poſtquam poſita ſunt deſideria ſponſæ, ſecundum quæ deſiderabat adipiſci diuinam dulcedinẽ, ſiue diuina bona. Hic po-

A nuntur deſideria eius, ſecundum quę deſiderabat fugere tribulationes,& mala. Ad intelligentiam autem dicendorum, notandum, ſponſam chriſti eſſe eccleſiam. Eccleſia autem dupliciter poteſt accipi. Primo pro tota congregatione fidelium. Secundo pro ipſis Prælatis: quia quando aliquod nomen conuenit toti cõgregationi, tale nomen dicitur de ſuperiori parte totius. Sicut videmus ꝙ hoc nomen homo, eſt nomen totius coniuncti: tamen quia intellectiua pars in homine eſt ſuperior, nuncupamus hominem etiam illam partem ſuperiorem quę dicitur intellectiua: quia quę facit homo ſecundum intellectum, dicitur facere per ſeipſum: propter quod Philoſophus in. 9. Ethicorum dicit. hominem eſſe magis intellectum, quàm ſenſum. Sic etiam quia nomen eccleſię dicitur de tota congregatione fidelium, prælati qui ſupremum gradum in eccleſia tenent dicũtur Eccleſia. Et quod prælati faciunt, dicitur eccleſia facere. Et dñs de eo qui noluit audire vnũ, aut duos, aut tres, ait, Dic eccleſię. i. prę lato, ſecundũ vnum (Matth. 18.)
B modum exponendi. Sic ergo accipiendo eccleſiã pro ipſis prælatis, melius poterimus continuare ſeriem literæ. Hoc viſo, ſciendum eſt prælatos propter curã quã habent dupliciter turbari. Primo exterius, propter illatas tribulationes. Secundo interius, quia interiores tribulationes aliqñ mentem intantum diſtrahunt, ꝙ ſi poſt tribulationem quis ad mentẽ velit regredi, inueniat ſe non poſſe percipere illam dulcedinem quam prius perceperat. Salomon ergo in narrando tribulationes eccleſiæ i. prælatorum, duo facit. Quia primo exteriores tribulationes narrat. Secũdo interiores diſtractiones, ibi (In lectulo meo quæſiui quem diligit anima mea.) in principio ſecundi capituli. Propter primum notandum ꝙ eccleſia primitiua de qua nunc agitur (vt patet ex textu) habebat quatuor genera tribulationum: & quantum ad duo, conueniebat cum eccleſia moderna: quantum ad alia duo, differebat. Nam
C eccleſia moderna ſiue prælati temporis huius, dupliciter turbantur. Primo ex adminiſtratione filiorũ: adminiſtrantes enim non facile eſt ſine turbatione eſſe, vt habetur. 2. Corint. 11. cap. Turbãtur ex inſidiatiõe hæreticorũ: quia adhuc hodie regnant multi falſi chriſtiani. Has autem duas tribulationes habebat primitiua eccleſia: nam prælati tunc temporis habebant curam ſubditorum,& hæretici inſidiabãtur eis. Habebat etiam illa eccleſia duo genera turbationum quæ non habet iſta: quia tunc temporis cõiter chriſtiani, & maxime prę lati impugnabantur à Iudæis,& Gentibus, à quibus non impugnatur modo: nõ enim impugnatur à gentibus, qa plenitudo Gentiũ iam intrauit eccľiã: nec ipugnatur à Iudæis, qa nõ ſunt illius authoritatis ſup xpianos, cuius erãt tũc. Duo ergo facit Salomon: qa primo narrat turbationes primitiuæ eccleſię, in qbus differebat ab iſta. Secũdo illas etiam in quibus cõueniebat cum iſta, ibi, in principio ſecundi capituli.
D Ego flos cãpi. ¶ Prima pars diuiditur in duas partes: quia primo narrat ſponſa huiuſmodi turbationem. Secundo petit chriſti ſubuentionem, ibi (Indica mihi quem diligit anima mea.) Turbatio autem quam habuit primitiua eccleſia differens à moderna: erat ſtimulatio Gentium,& impugnatio Iudæorum. Ideo circa primũ duo facit. Quia primo inſtruitur eccleſia quomodo turbabatur ex gentiliũ ſtimulatione. Secundo, quomodo impugnabatur ex Iudæorũ vexatione, ibi (filii matris meę.) Prima pars diuiditur in duas. Quia primo ponitur gentilium impugnatio. Secundo ex illa impugnatione ſubinfertur filiorum inſtructio, ibi (Nolite me conſiderare.) Propter primũ, notandum ꝙ impugnatio eccleſiæ facit ad eius pulchritudinem: ideo eccleſia narrando turbationem quã patiebatur à gentilibus, narrat etiam pulchritudinem ſuam. Continuetur ſic litera, (O filiæ Hieruſalem,) quarum curã hẽre debeo, ego eccleſia mater veſtra ſum nigra, ſicut

tabernacula Cedar: ſed ſum formoſa, ſicut pelles Salomonis. Cedar fuit ſecūdus filius Iſmahelis (ut dicitur Geñ. 25.) & fuit profugus ſuper terram, ſicut Iſmahel pater ſuus, cui dictum fuerat, Hic erit ferus homo: manus eius contra omnes, & manus omnium cōtra eum. Gen. 16. Ideo Cedar quaſi habitus odio ab omnibus gentibus, non morabatur inter gentes, ſed morabatur extra in tentoriis, cuius tabernacula ratione pluuię denigrata erant. Sic eccleſia deſpecta à Gentibus, inter eos abſq; turbatione manere non poterat, vt gloſſa videtur tangere: in quo notatur turbatio quā eccleſia primitiua patiebatur à gētibus: & licet ſic eſſet nigra propter turbationes illatas exterius, attamen interius (formoſa ſum, ſicut pelles Salomonis,) quæ fuerunt rubricatæ, ex quibus fecit tabernaculum, ſicut gloſſa tangit: vel ex quibus texit arcam domini, in quo notatur formoſitas ſecundum charitatem. Deinde cum dicit.

Arca dei poſita i medio pelliū. 2. Reg. 7. a

Nolite me conſiderare quòd fuſca ſim, quia decolorauit me Sol.

Poſtquam eccleſia narrauit turbationem ſuam: nūc ex turbatione illata conuertit ſe ad inſtruendū filios ſuos, & confirmandum eos, dicens, O filiæ Hieruſalem, nolite conſiderare me quòd fuſca ſim: quia ſol. i. chriſtus decolorauit me. i. denigrauit me. Dicitur aūt chriſtus denigraſſe eccleſiam primitiuam: quia fuit cauſa finalis ſuę denigrationis, inquantum propter Chriſtū denigrata erat, ſentiendo turbationes illatas à gentibus. Intendit ergo eccleſia inſtruere filios ſuos per talē rationem: quia intentio & conſideratio principalis nō eſt ponēda in iis quæ ſunt ad finem, ſed in ipſo fine: ſed turbationes mundi ſunt ea per quæ venimus ad chriſtum, Chriſtus eſt finis noſter. Cum ergo turbamur propter chriſtum, non debemus cōſiderare nec curare de ipſis turbationibus, ſed tota intentio noſtra debet poni in chriſto, propter quem talia ſuſtinemus. Deinde cum ſequitur.

Filii matris meæ pugnauerunt contra me, poſuerunt me cuſtodem in vineis: vineam meam non cuſtodiui.

[Poſita illa parte in qua eccleſia narrauit turbationes Gentium: narrat ſtimulationes Iudæorum. Ad cuius euidentiam notandū eſt ꝙ Iudęi, perſequendo apoſtolos & chriſtianos qui erant in hieruſalem, fecerūt ꝙ dicti chriſtiani conuerterent ſe ad gentes, iuxta illud Act. 13. Ecce conuertimur ad gentes. Et conuertendo ſe ad gentes, facti fuerunt cuſtodes vinearum. i. gentiū: propter quod ſaltem occaſionaliter Iudæi eccleſiam primitiuam cuſtodem fecerunt in vineis gentium, expellendo eam de hieruſalē. Propter quod apoſtoli cuſtodiendo gentes, non cuſtodierunt hieruſalē quę erat quaſi vinea propria ipſorum. In numerando ergo eccleſia turbationes Iudæorum tria tangit. Primo narrat perſonas impugnantes eam, cum dicit (filii matris meæ). i. Iudæi pugnauerunt contra me. Fuit enim ſynagoga quaſi mater noſtra: quia ab ea aliquo mō proceſſit eccleſia. Et quia Iudæi erant filii ſynagogæ, ideo eccleſia vocat eos filios matris ſuæ. [Secūdo ponit turbationis exceſſum, cum ſubdit (poſuerunt me cuſtodem in vineis.) quia tantus fuit exceſſu ſ turbationis, ꝙ chriſtiani non ualentes ſtare in hieruſalem, conuerterunt ſe ad Gentes, quarum facti ſunt cuſtodes. Tertio ponit impugnationis effectum cum ſubinfertur (vineā meam non cuſtodiui.) quia ex hoc ſecutum eſt, ut relinquerent hieruſalem. Deinde cum dicit.

Indica mihi quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.

Videns eccleſiam ſe habere tot turbationes, petit chriſti auxilium, & ſubuentionem: & diuiditur in partes duas: quia primo ſponſę petitio ponitur ſiue quęſtio, ſecundo ſubiungitur quæſiti ratio, ibi (ne vagari incipiam.) Continuetur ſic, ò mi ſponſe domine Ieſu chriſte (quē diligit anima mea,) tu vides me tot tribulationibus circūuentam: & quia ſine te nō poſſum eas fugere, ergo (indica mihi vbi paſcas, ubi cubes in meridie.) Volebat eccleſia ſcire domū chriſti, q̄a domus eſt in qua paſcimur, & requieſcimus: & ſciebat chriſtum non eſſe vagabundum. Immo quicūq; ad domum ſuā iret eum quærere, & ad eum recurrere in ſuis tribulationibus, ſciebat quod eum ſemper inueniret paratū, & promptum. Ideo dixit (indica mihi vbi cubes in meridie). Homines cubāt in nocte, Chriſtus autem in meridie cubat, & in plena luce: quia ipſe eſt deus verus, q eſt vera lux, & in eo tenebræ non ſunt vllæ. Deinde cū dicit. Ioan. 1. b.

Ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.

Aſſignat rationem quæſiti: nam ideo eccleſia in ſuis tribulationibus recurrit ad chriſtum, ne vagari incipiat poſt ſodales chriſti. Dicuntur autem ſodales chriſti hæretici, qui nolunt eſſe imitatores, ſed ſocii & ſodales ipſius, inquantum propria docere cupiunt, & eſſe magiſtri, vt chriſtus fuit. Deinde cum dicit.

Si ignoras te ò pulcherrima inter mulieres.

Ponitur chriſti reſponſio. Ad cuius euidentiam eſt ſciendum, quòd ſponſa increpāda erat dupliciter. Primo ex quæſtione quam fecerat, cum dixit (indica mihi vbi paſcas.) videbatur enim velle quærere deū abſentem, nam in ſeipſa debebat eum quærere: ideo quātum ad quæſtionem quam fecerat, increpanda erat de ignorantia: ſed quantum ad quæſtionis ratione quodam modo increpanda erat de diffidentia: videbatur enim dubitare num chriſtus ſemper eſſet præſens eam adiuuans, cum dicebat, Ne vagari incipiam. Diuiditur ergo hæc pars in duas: quia primo chriſtus increpat ſponſam de ignorantia: ſecūdo ne diffidat, narrat quę mala eam ſequantur ex tali ignorantia, ibi (Egredere & abi.) Dicit ergo (ò pulcherrima inter omnes mulieres,) ideo quæris me abſentem, & dicis, Vbi paſcas, vbi cubes) idest, quia ignoras te: nam ſi te cognoſceres quæreres me in te ipſa. Notandum quòd nominat eccleſiam pulcherrimam: quia deus quærendus eſt in anima, ut anima eſt imago eius: & quia de tali ignorantia eam increpat, ideo appellat eam pulcherrimā: quia vt eſt imago dei, pulcherrima eſt. Conſequenter cum dicit.

Egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum: & paſce hœdos tuos iuxta tabernacula paſtorum.

Narrat mala, quæ ſequuntur ipſam ex tali ignorantia: & dicit duo. Primum, eſt cœcitas intellectus. Secundum, eſt malitia affectus. Continuetur ſic: quia tu pulcherrima inter mulieres, ſi te ignoras, (Egredere & abi,) idest egredieris, & abibis (poſt veſtigia gregum,) idest, dogmata, & exempla hæreticorum. Nam de illis gregibus nunc loquitur, de quibus ſupra dixerat, Ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum, idest, poſt hæreticos, vt dictum fuit: in quo notatur ignorantia intellectus: (& paſce) idest, paſces (hædos tuos) idest, carnalia deſideria tua adimplebis. Nā hœdus eſt animal fœtidum, in quo notantur carnales motus. Et hoc (iuxta tabernacula paſtorum) quia tu ibis poſt carnalia deſideria, ſicut & alii carnales vadunt, qui intelliguntur per paſtores hœdorū. Deinde cum dicit.

Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te amica mea.

Quia

Quia ſponſa videbatur diffidere:ne diffidat,ſed plene confidat de chriſto, narrat beneficia quæ ei contulit. Et circa hoc duo facit. Primo narrat beneficium quod ei contulit reſpectu inimicorum quos ſuppeditauit. Secundo narrat beneficia quæ ei contulit reſpectu maiorum bonorum quæ acquiſiuit, ibi(pulchræ ſunt genæ tuæ.)Continuetur ſic,O(amica mea) non diffidas,quia ego (aſſimilaui te equitatui meo.) ideſt populo Iſraelitico ,qui fuit meus populus peculiaris,quem tanquam equum poſſidebam & regebam. Illi ergo populo te aſſimilaui (in curribus Pharaonis :) quia ſicut currus Pharaonis & equites eius fuerunt ſubmerſi in mari rubro,vt habetur Exod.14. Ita dæmones te infeſtantes, qui intelliguntur per currus Pharaonis,ego conculcabo & deprimam.Deinde cum dicit.

Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis.

Tangit bona quę ei contulit, cum quibus ad maiora proficere potuit: & enumerat tria bona maxie neceſſaria quæ ei contulit.Primo charitatem. Secundo fidem,ibi(collum tuum.) Tertio ſpem, ibi (murenulas aureas.) Continuetur ſic,Non ſolum de me debes confidere,quia tuos depreſſi inimicos,ſed etiam quia contuli tibi multa bona ad merēdum. Dedi enim tibi virtutem charitatis,qua me actorem, & factorem diligeres:de qua dicit (pulchræ ſunt genæ tuæ) ideſt affectiones tuæ,(ſicut turturis.)Turtur eſt aīal valde dilectiuum,& poſtquam perdidit ſocium,alium renuit. In quo notatur ardor charitatis. Deinde cum dicit.

Turturis natura.

Collum tuum ſicut monilia.

Oſtendit ꝙ ei cōtulit fidem.Et continuetur ſic,Non ſolum dedi charitatem,quia feci ꝙ genæ tuæ eſſent ſicut turturis,ſed etiam contuli tibi fidem,quia collum tuum,ideſt, fides tua, per quam mihi capiti iungeris, ſicut per collum caput iungitur corpori , feci (ſicut monilia) ideſt, ſicut ornamentum non habens exteriorem amictum:quia purum,& ſolum deum tenes in pectore. Deinde cum dicit.

Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.

Oſtendit ꝙ ei contulit ſpem.Spes autem eſt reſpectu præmii æterni.Hmōi autem præmium eſt duplex,videlicet,eſſentiale,vt gaudium de bono increato: & accidentale,videlicet,de bono creato.Et vtrūq; tangit dicens.(nos faciemus tibi murenulas aureas).i.infundemus tibi ſpem reſpectu præmii eſſentialis. Nam præmium eſſentiale communi nomine dicitur aurea,ſicut accidentale dicitur aureola:huiuſmodi aurea ſiue pręmium eſſentiale,dicitur murenula , quæ eſt cathenula coniungens ornamentum colli intus, diuerſis coloribus colorata:ergo præmium eſſentiale, eſt vnus deus. Attamen ſecundum diuerſitatem meritorum , de illo deo non omnes habebunt par gaudium. quod declarat dominus,Ioan.13. In domo patris mei manſiones multæ ſunt.Huiuſmodi autē murenula aurea erit vermiculata argento, propter additionem præmii accidentalis: quia ſicut argentum deficit ab auro,ſic præmium accidentale deficit à ſubſtantiali.Dicitur autem huiuſmodi præmium accidentale vermiculatum propter diuerſitatem eius:quia non idem præmium accidentale habebunt omnes. Notandum autem quod ſignanter,cum loquitur de ſpe prēmii,dicit (faciemus:) quia ſpes reſpicit futurum tempus. Deinde cum dicit.

Dum eſſet Rex in accubitu ſuo , nardus mea dedit odorem ſuum.

Ponitur correctio ſponſæ. Et quia dupliciter erat increpata.ſ.de ignorantia, & de diffidentia : ideo duo facit.Primo enim oſtendit ſponſa ſe non diffidere,ſed A confidere: vnde quaſi correpta de diffidentia,confitetur beneficia ſibi facta.Secūdo quaſi correpta de ignorantia,confitetur ſe non debere deum quærere abſentem ſed præſentem.Secunda ibi (lectulus noſter floridus.) Propter primum notandum ꝙ ſecundum Philoſophum primo Rhetoricorū,Differētia eſt inter correctionem,& peruinctionem : quia correctio ſiue caſtigatio,eſt gratia patiētis,vt bonus fiat : ſed peruinctio eſt gratia facientis,vt ſanetur.Ideo cū aliquis corrigitur, ſi propter correctiones melioratur, & acquieſcit corrigenti,debet commendari,& laudari,vt in correctione ſua maneat. Diuiditur ergo pars iſta ī partes duas: quia primo quantum ad diffidentiam ponitur ſponſę correctio. ſecundo eiuſdem commendatio, ibi (Ecce tu pulchra es amica mea.)Correctio aūt ſponſæ quātum ad diffidentiam conſiſtit in beneficiorū recognitione,quia confitetur auxilia ſibi facta. Huiuſmodi autem auxilia (vt dictum fuit) fuerunt quatuor,quę de B chriſto notabiliter prędicantur.Nam oppreſſio inimicorum poteſt appropriari incarnationi. Licet.n.per paſſionem princeps huius mundi ſit eiectus foras: hoc non fuit niſi quia homo ille qui patiebatur deus erat, & quia in incarnatione deus factus fuit hō. Ideo inimicorum oppreſſio non incongrue incarnationi attribuitur.Donum aūt charitatis poteſt appropriari paſſioni:quia maiorem charitatem nemo habet quàm vt ponat animam ſuam quis pro amicis ſuis.Donum autem fidei poteſt appropriari reſurrectioni: quia chriſto paſſo omnes apoſtoli titubauerūt.Ipſe vero reſurgens cōfirmauit eos in fide: quia poſt paſſionem ſuam præbuit ſemetipſum viuum in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis , & loquens de regno dei:vt dicitur Act.1.Spes autem poteſt appropriari aſcenſioni,& miſſioni ſpūs ſancti : quia chriſtus aſcēdēs miſit eccleſiæ ſuæ ſpiritum ſanctum,quem accipientes C habent pignus hæreditatis æternæ: propter quod ſolidata fuit ſpes reſpectu præmiorum æternorum.Quatuōr ergo facit ſponſa, ſecūdum ꝙ quatuor beneficia confitetur.Nam primo confitetur incarnationem,per quam inimici deprimuntur. Secundo paſſionem, qua charitas chriſti oſtenditur.Tertio reſurrectionem, per quam fides noſtra confirmatur.Quarto & vltimo confitetur ſpūs ſancti miſſionem,per quam ſpes noſtra roboratur.ſecūda ibi (faſciculus myrrhæ.) Tertia ibi, (Botrus cypri.) quarta ibi,(in vineis Engaddi.) Dicit ergo(dum eſſet rex in accubitu ſuo)ideſt in ſinu pr̄is, in quo quieſcit:(Nardus mea).i.humilitas mea. Nardus enim eſt herba modica , & odorifera : & ſignificat humilitatem quæ dedit odorem, quando filius reſpiciens humilitatem eccleſiæ ſuæ incarnatus eſt.Deinde cum dicit.

Cap. 11.

Ioan. 15.

D

Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur.

Confitetur paſſionem dicens,(dilectus meus eſt mihi faſciculus myrrhæ.) Myrrha ſecundum gloſſam,eſt arbor Arabiæ altitudinis cubitorum quinq;,cuius gutta eſt viridis & amara : vnde ſignificat paſſionem chriſti.Hęc autem paſſio,fuit(faſciculus myrrhæ.)Faſciculus dicit quid congregatum:& eſt nomen diminutiuū. Sic chriſtus per paſſionē reputabatur diminutus. Iſa.53.Non erat ei ſpecies neq; decor.Et ſequitur,Vñ nec reputauimus eū.Rurſum in eo fuit congregatio myrrhæ.i.amaritudinis propter multas paſſiōes & opprobria quæ ſuſtinuit. Et ad literam datum fuit ei in paſſione myrrhatum vinum.Et quia tantum bonum chriſtus contulit ſponſæ quòd voluit pro ea pati , & mori : ideo ſponſa hæc recognoſcens ſubdit , quod talis dilectus ſuus inter vbera commorabitur,ideſt,inter intellectum & voluntatem : quia nihil vult ſapere quod ei diſpliceat,& nihil vult amare,quod ipſe abhorreat. Deinde cum dicit.

Matth. 27.

Botrus Cypri, dilectus meus mihi.

Confitetur Reſurrectionem,dicens Botrus cypri,dilectus meus mihi.i.valde dulcis, & ſuauis,& iocundus. Cyprus.n.eſt quædam inſula, cuius botri ſiue vuæ faciunt optimum vinum.Et quia vinum lętificat cor hominis,ideo hic intelligitur reſurrectio: quia viſo domino poſt reſurrectionem,gauiſi ſunt diſcipuli,Ioan.20. Deindecum dicit.

In vineis Engaddi.

Confitetur ſpiritus ſancti miſſionē.Continuetur ſic, Tu dilectus meus non ſolum es botrus Cypri, lætificans animam per reſurrectionem: ſed etiā es mihi botrus in vineis Engaddi.i. es mihi botrus balſami: quia ſecundum gloſſam in Engaddi ſunt arbores balſami, creſcentes in modum vinearum:vnde ſignificat miſſionem ſpiritus ſancti, quia dona ſpūs ſancti ſuſcipimus per vnctionem chriſmatis,quod cōficitur ex balſamo, & oleo. Deinde cum dicit.

Ecce tu pulchra es amica mea: ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.

Ponitur ſponſæ commendatio.Et diuiditur in partes duas,quia primo chriſtus ſponſam commendat. Et quia totum bonum noſtrum à chriſto eſt, ſponſa hoc recognoſcens,ſecundo hanc commendationē ad chriſtum refert & ordinat.ibi (ecce tu pulcher es.) Continuetur ſic, Omnis pulchritudo tua ex eo eſt ꝙ acquieſcis motionibus meis: & dicit bis (ecce tu pulchra) vt oſtendat eam pulchrā & interius,& exterius, in opere,& intētione:ideo ſubdit (oculi tui columbarum.) Duo enim oculi mei ſunt opus, & intentio. Columba enim eſt animal fœcundum,& ſimplex.Tunc enim habemus oculos columbarum,quando opus noſtrum eſt fœcūdum ratione bonitatis, & intentio noſtra eſt ſimplex ratione rectitudinis. Deinde cum dicit.

Ecce tu pulcher es dilecte mi,& decorus.

Ordinat ſponſa pulchritudinem ſuam in chriſtum. Cōtinuetur ſic,Tu dilecte mi dixiſti mihi(Ecce tu pulchra es amica mea:ecce tu pulchra es.) quia nihil habeo quod nō acceperim à te,ideo nolo gloriari quaſi non acceperim.Confiteor ꝙ omnis pulchritudo mea eſt à pulchritudine tua.Illa ergo duplex pulchritudo, quam dixiſti eſſe in me,peramplius & perfectius referatur in te:propter qđ dilecte mi ecce tu pulcher es,& decorus. Deinde cum dicit.

Lectulus noſter floridus.

Oſtendit,ſponſa ſe eſſe correptam de eius ignorātia: & confitetur ſe habere deum præſentem,& non abſentem. Quæſierat enim ſponſa à chriſto vbi paſceretur, vbi cubaret:propter quod dupliciter ignorabat.Ideo duo facit: quia,primo confitetur ꝙ paſcitur in ſeipſa: ſecundo ꝙ cubat in ſe ipſa, ibi(Tigna domorum noſtrarum.)Continuetur ſic, Dilecte mi ego quaſi ignorans quærebam vbi paſceres, modo cognoſco ꝙ paſcis in me ipſa:nam tu paſcis inter flores: iuxta illud
In fine.2. cap. quod habetur infra,qui paſcitur inter lilia.(quia lectulus nr̄ floridus eſt)ideo in meo lecto.i.in mea mente,ſiue in mea conſcientia paſceris.Deinde cum dicit.

Tigna domorum noſtrarum cedrina,laquearia noſtra cupreſſina.

Confitetur ꝙ cubat in ſeipſa.Nam requies chriſti eſt vbi ſunt dona &virtutes ſpūs ſancti.Continuetur ergo ſic,Non ſolum mi dilecte cōfiteor ꝙ tu paſceris in me, quia lectulus noſter floridus:ſed etiam cubas in me(quia tigna domorum noſtrarum) .i.mentis,& conſcientiæ noſtræ ſiue potentiarū noſtrarum,ſunt(cedrina) propter virtutes ſpūs ſancti:&(laquearia cupreſſina)propter eius dona.Tigna enim domus,dicuntur ligna erecta in capite coniuncta:& ſignificant virtutes ſpūs ſancti,quæ ſunt in diuerſis potentiis:cōiunguntur tamen
A in capite inquantum fluunt à diuina gratia, quæ eſt in eſſentia animæ in qua potentiæ radicantur.Huiuſmodi autem virtutes dicuntur cedrinæ propter incorruptibilitatem.Laquearia autem dicuntur ligna coniungentia ipſa tigna, vnde immediatius laquearia adhærent lateribus ex quibus tegitur domus, quàm faciant ipſa tigna,propter quod dicta ſunt laquearia:vnde ſignificant dona ſpūs ſancti quibus mouemur à ſpiritu ſancto. Nam ſecundum tales motus,virtutes in nobis ſtant magis firmæ. Huiuſmodi vero laquearia ſunt cupreſſina,propter odorem:quia ſpargunt odorem vſq; ad ſpiritum ſanctum.

LECTIO. IIII.

EGo flos campi. CAP. II.

Poſtquàm deſcriptę
B ſunt turbatiōes quas patiebatur eccl'ia primitiua,vt differebat a moderna. Hic narrat turbationes quas patiebatur, vt conueniebat cum ea. Huiuſmodi autem turbationes ſunt duæ.ſ.adminiſtratio filiorum:& inſidiatio hęreticorum.Diuiditur autē pars iſta in duas partes:quia primo ponitur imitatio chriſti ſecundum ꝙ inuitat eccleſiam ad flores producendum ſiue procurandum,& ad hereticos capiendum.Secundo ponitur famulatio ſponſæ,quæ propter eſt ad chriſto obediendum,ibi(dilectus meus mihi.) Prima diuiditur in duas partes:quia in prima chriſtus inuitat eccleſiam,vt pro
C curet filios:ſecundo vt capiat hæreticos,ibi(capite vobis vulpeculas.)Prima in duas: quia primo inuitat eccleſiam ad officium ſuſcipiendum:ſecūdo ad officium exequendum,ibi (vox dilecti mei.) Propter primum, notandum ꝙ primo chriſtus inuitat eccleſiam ad miniſtrandum filiis,& habendam curam de eis.Secundo,videns ſponſa ꝙ non eſt bonum repellere monitionem ſponſi,non rńdet ſponſo innuēs ſe aſſentire monitionibus eius:ſed conuertit ſe ad filios, declarans quō intelligendum ſit ſuſceptum officium,ibi (ſicut malus.) Tertio chriſtus hmōi declarationem cōfirmat,ibi (adiuro vos.) Prima pars diuiditur in partes tres,ſecundum ꝙ tripliciter inuitat eccleſiam vt miniſtret filiis, & eorum curam habeat.Nam primo inuitat eccleſiam ratione exempli.Secūdo ratione præmii,ibi(vt liliū.) Tertio ratione meriti,ibi (ſicut lilium inter ſpinas.) Continuetur ſic.Tu amica mea turbaris per Gentiles:
D quia nigra es ſicut tabernacula Cedar: turbaris etiam per Iudæos,quia filii matris tuæ pugnauerunt contra te.Sed vltra hęc oportet te tribulatiōes ſuſtinere propter adminiſtrationem filiorum:ad quod debes induci exēplo meo,quia ego ſum flos campi. Non enim ſum
flos anguli:ſed in campo exiſtēs, poſui animam meam Ioan.10.
pro ouibus meis.Sic & tu exemplo meo debes hoc facere. Deinde cum dicit.

Et lilium conuallium.

Oſtendit hoc idem ratione pręmii. Continuetur ſic: Non ſolum amica mea debes ponere animam tuā pro filiis tuis,habendo curam de eis, vt ſis flos campi ſicut ego;ſed debes etiam hoc facere,cōſiderando quia ego ſum lilium conuallium, ſiue decor & præmium humilium.ideo ſi te humiliaueris ad hoc faciendum: habebis à me mercedem & præmium. Deinde cum dicit.

Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.

Oſtendit hoc idem ratione meriti. Eſt enim modus

loquendi,ꝙ ſi aliquis vellet habere aliquem in amicũ, & diceret eo audiẽte, Si aliquis vult eſſe amicus meus debet eſſe purus ſicut aurum. Ille autem ſi eſſet ſenſatus intelligeret ꝙ oportet eum eſſe talem ſi vellet eſſe amicus eius. Sic loquitur chriſtus eccleſiæ, cum ait (ſicut lilium iter ſpinas: ſic amica mea inter filias.) Ideo tu ſponſa ſi vis eſſe amica mea oportet ꝙ tu exponas te ſpinis .i. tribulationibus, propter filios tuos: & pungeris, ſiue affligaris propter huiuſmodi ſpinas, quia ꝑ hoc mereberis. In quo inuitat eam ad ſuſcipiendũ officium ratione meriti. Deinde cum dicit.

Sicut malus inter ligna ſyluarum: ſic dilectus meus inter filios. Sub vmbra illius quem deſideraueram, ſedi: & fructus eius dulcis gutturi meo.

Declarat eccleſia filiis ſuis, qualiter ſe debeant habere in ſuſcepto officio. Vult enim oſtẽdere quòd prius debet intendere ſibi, poſtea aliis. Et hoc oſtendit duplici ratione. Primo ex differentia vitæ actiuæ ad contẽplationem. Secundo ex ordine charitatis. Prima ratio talis eſt, Vita contẽplatiua melior eſt quàm vita actiua, iuxta illud domini qui dixit Mariam elegiſſe optimam partem, quia elegerat vitam contemplatiuã. Sed ad maius bonum prius eſt intendendũ. Cum ergo prælatus per vitam contemplatiuam, magis intendat ſibi, per vitam vero actiuam magis videatur intẽdere ſubditis, prius debet intendere ſibi quàm ſuis ſubditis. Secunda ratio ſumitur ex ordine charitatis. Nam charitas ordinate fertur in bonum. Et quia quodlibet bonum magis reſeruatur vbi eſt totum, quàm vbi eſt ſecundum partem, ideo bonum noſtrum magis reſeruatur in deo vbi eſt totum, quàm vbi eſt ſecundum partem. Item quęlibet res magis reſeruatur in ſe, quàm in ſuo ſimili: ideo magis debemus diligere deũ quàm nos ipſos, & nos quàm proximum: ergo prælatus ex ordine charitatis prius debet diligere, & intendere bonum ſibi, quàm ſubditis. In ponendo autem iſtas rationẽs ſic procedit: quia proponit media ſiue virtutes rationũ. Secundo ex ipſis mediis arguit, ibi (fulcite me floribus.) Prima pars diuiditur in duas, ſecundum ꝙ duo media proponit. Nam primo ponit mediũ ex dulcedine contemplationis. Secundo ex ordine charitatis, ibi (introduxit me rex.) Eſt ergo medium primum, ꝙ ſponſus eſt ſumme bonus, & ꝙ ipſa ſedit ſub vmbra illius .ſ. ſponſi ſui: & guſtauit de fructu eius, in quo ſenſit magnam dulcedinem: ideo ait, ꝙ (ſicut malus inter ligna ſyluarum) ideſt ſylueſtria: non ꝙ ipſe ſit ſylueſtris, ſed comparatione: ſicut omnia ſunt arida, & ipſe ſolus viridis: ſic omnia ligna ſunt ſylueſtria, & ipſe ſolus domeſticus, & ſumme bonus, & ſumme delectabilis, & deſiderabilis: (ſic dilectus meus inter filios) .i. inter alios iuſtos eſt ſumme deſiderabilis, qa cũcti sãcti ſunt quaſi alieni a deo in comparatione ad chriſtum: quia non ſunt filii naturales, vt ipſe. Et quia talis eſt ſpõſus ſuus, ideo ſubdit, ꝙ (ſub vmbra illius) ideſt, ſponſi mei, quam vmbram deſiderabam, ſedi: (& fructus eius dulcis gutturi meo.) Tunc enim ſedemus ſub vmbra chriſti, quando ardor libidinis nos non vrit. Et tunc fructus eius eſt dulcis gutturi noſtro, quando relinquẽtes terrena, delectamur diuinæ gratiæ. Deinde cum dicit.

Luc. 10.

Introduxit me Rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem.

Ponit ſecundum medium ex ordine charitatis, dicens. (rex) ideſt chriſtus (introduxit me in cellam vinariam) ideſt, in vbertatem ſpiritualis lætitiæ, quæ deſignatur per vinum: (& ordinauit in me charitatem) ideſt cõtulit mihi charitatem ordinatam. Deinde cum dicit.

Fulcite me floribus, ſtipate me malis: quia amore langueo.

A

Arguit ex mediis ſupradictis ꝙ prius debet prælatus intendere ſibi, quàm aliis. Et duo facit, ſecundũ quòd duo fuerunt media aſſignata. Primo ergo arguit ex primo medio. Secundo ex ſecundo, ibi (leua eius.) Continuetur ſic, Dictum fuit quòd dulcedo dilecti mei eſt valde ſuauis, & ideo primo quærẽda: propter quòd ò filiæ Hieruſalem ante quàm ego intendã vobis, (Fulcite me floribus, ſtipate ne malis) ideſt permittite me eſſe fulcitam floribus, non impediendo delectationem meam, quã habeo de chriſto, qui eſt flos. Et permittatis me eſſe ſtipatam malis, non impediendo dulcedinem meam, quam habeo de dilecto meo, qui eſt malus. Et ſubdit cauſam (quia amore lãgueo.) Notandum autem quòd ſuperius chriſtus nominatus eſt in ſingulari, flos & malus: hic autem in plurali nominat ipſum dicens, (fulcite me floribus, ſtipate me malus;) quia bonitas, & dulcedo in chriſto eſt vnica.

B

Cum autem deriuatur ad nos, multiplicatur, & diuerſificatur ſecundum diuerſa dona gratiarum. Item notãdum quòd aliquis dicitur facere ex eo, quod permittit illud, vel non impedit fieri. Et in iſto modo loquitur eccleſia filiis ſuis quòd ornent eam floribus, & ſtipent eam malis, ideſt ſtipitibus malorum eam circũdent: quia petit ab eis quod eam ſic ſtipatam, & fulcitam permittant, non impediendo ipſam: cum ex ſuauitate odoris, ſiue ex dulcedine contemplationis, debeat prius intendere ſibi, quàm aliis filiis. Deinde cum dicit.

Leua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

Arguit hoc idem ex ſecundo medio: & continuetur ſic, Sicut ex dulcedine contemplationis, ſic ex ordine charitatis, prius debeo mihi intendere per vitam

C

contemplatiuam, quàm vobis per vitam actiuam: (ergo leua eius) ideſt ſiniſtra chriſti, quæ denotat vitam actiuam, erit (ſub capite meo) ideſt ſecundario intenta: (& dextera illius) ideſt vita contemplatiua, per quam intendo mihi (amplexabitur me) ideſt erit ſuper caput meum: quia erit, ad quod primo intendam. Quia primo intendam mihi, & poſtea vobis. Deinde cum dicit.

Adiuro vos filiæ Hieruſalẽ per capreas, ceruoſq; camporum, ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.

Ponitur confirmatio prædictæ declarationis. Sic .n. declarauerat ſponſa ſuſceptum officium, quia volebat prius intendere ſibi & habere dexteram chriſti ſuper ſe, & poſtea volebat intendere filiis, & habere ſiniſtram ſub capite, & nolebat quòd filii ſui impedirent

D

eam a dulcedine contemplationis. Ideo chriſtus volens hoc confirmare ait, (O filię Hieruſalem,) quibus ſponſa mea præeſt, (adiuro) ideſt obſecro, & rogo. Nam licet poſſim præcipere, volo rogare (vos per capreas, ceruoſq; camporum) ideſt propter prælatos, ſiue propter eccleſiæ doctores, qui ſunt capreæ, quæ debent ſubtiliter videre quid expediat ſubditis: & ſunt cerui camporum, qui debent ſolicite currere ad ſubditorum defectum. Propter huiuſmodi prælatos, propter ſponſam meam, (rogo vos, ne ſuſcitetis, nec euigilare faciatis) ipſam (dilectam) a ſomno contemplationis (donec ipſa velit) quia prius debet intendere pro ſe, & pro dulcedine diuina, & poſtea actionibus veſtris.

LECTIO. V.

VOX dilecti mei, ecce
iſte venit ſaliẽs in mõ-
tibus, tranſiliẽs colles.

Poſtquam ſponſus inuita
uit eccleſiam ad officium ſu
ſcipiendum, vt ſuſciperet cu
ram filiorum: in parte iſta
inuitat ipſam ad tale offi-
cium exequendum. Et circa
hoc duo facit: quia primo
chriſtus ad tale officium exequendum eccleſiam inui-
tat. Secundo huiuſmodi officium declarat, ibi(ſurge
amica mea, ſpecioſa.) Prima diuiditur in tres partes, B
ſecundum quod chriſtus tripliciter inuitat eccleſiam
ad dictum officium exequendum: quia primo inuitat
eam ex parte ſua. Secũdo ex parte auditorum, ibi(en
dilectus meus.) Tertio ex parte auxiliorum, ibi (Vox
turturis.) Circa primum, notandum, quòd prælatus in
exequendo officium ſibi commiſſum(quantũ ad præ-
ſens) tria debet facere. Nam primo, ad ſupplendum
ſubditorum defectum, debet velociter currere. Secun-
do, ad talem defectum cognoſcendum, debet perſpica
citer & ardenter intendere. Tertio, debet ſuos ſubdi-
tos diligenter inſtruere. Et quia hæc omnia facit chri-
ſtus, ideo prælatus ex parte ipſius chriſti, & exẽplo ip-
ſius motus, debet circa ſubditos ſuos ſic ſe habere. Poſ
ſet ergo ſic formari ratio, Omnis chriſti actio eſt præ-
latorum inſtructio: & licet ſit inſtructio omnium chri-
ſtianorum, eſt tamen potiſſime inſtructio prælatorum.
Sed chriſtus ad ſubueniendum filiis velociter currit;
eorum defectum perſpicaciter & ardenter perſpexit, C
& eos fideliter inſtruxit: ergo & tu Eccleſia, tu ſponſa
mea, tu prælate, qui per ſponſam & eccleſiam deſigna-
ris, debes hoc facere. De hac autem ratione non poni-
tur niſi mediũ. Ideo diuiditur pars iſta in partes tres,
ſecundum quòd mediũ trahit. Nam primo oſtenditur,
quòd chriſtus ad ſubueniendum nobis velociter cur-
rit. Secũdo, quòd defectus noſtros perſpicaciter & ar-
denter perſpexit, ibi(Similis eſt dilectus meus.) Tertio
quòd nos fideliter & vtiliter inſtruxit, ibi(En ipſe ſtat.)
Dicit ergo primo(Vox dilecti mei) ſupple, auditur in
me. Ipſa. n. audiebat in ſeipſa vocem dilecti ſui: iuxta il
Pſal. 84. lud, Audiam quid loquatur in me dominus deus. Et
quia locutio interior quædam viſio dici poteſt(vt di-
Cap. 11. cit Augu. 15. de Trinitate) ideo ſi ſponſa audiebat in
ſeipſa dilectum ſuum, aliquo modo videbat ipſum: &
videns ipſum, admirata de velocitate eius, & de ſolici-
tudine ipſius, dicebat (Ecce venit ſaliens in montibus
tranſiliẽs colles) ideſt angelos, patriarchas, reges, pro- D
phetas: de quorum ſemine deſcendit chriſtus. In quo
notatur magna & ſolicita velocitas chriſti ad ſubue-
niendum nobis. Qui tranſiens angelos, venit in mun-
dum, deſcendens ex ſemine patriarcharum, regum, &
prophetarũ, vt noſtro defectui ſubueniret. Quare aũt
angeli montes, patriarchæ & reges, colles dici poſſint,
de facili patet, ſi cõſiderentur altitudines angelorum,
patriarcharum, & regum. Deinde cum dicit.

Similis eſt dilectus meus capreæ hinnu-
loq; ceruorum.

Oſtenditur quomodo chriſtus defectus noſtros ardẽ
ter & perſpicaciter intuetur. Et continuetur ſic, Nõ ſo
lum audiui dilectum meum loquentem in me, & au-
diendo ipſum: & vidi quòd tranſiliuit angelos, patriar
chas, & reges, & venit ad nos: ſed etiam vidi, quod(dile
ctus meus ſimilis eſt capreę) defectus noſtros ſubtiliter
videndo: quia ſecundum gloſſam caprea ſubtiliter vi-
A det. Rurſum(ſimilis eſt hinnulo ceruorum,) defectus
noſtros ſubtiliter conſiderando. Hinnulus enim ſecun
dum gloſſam agiliter currit. vnde poteſt deſignari ex-
cellentia amoris chriſti. Nam per amorẽ ferimur quo-
cunq; ferimur, iuxta illud Auguſtini. 11. Cõfeſſionum,
Pondus meum, amor meus: eo feror, quocũq; feror. Et
ſi multus ſit amor, per ipſum agiliter & velociter fe-
rimur. Deinde cum dicit.

En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, re-
ſpiciens per feneſtras, proſpiciens per can
cellos. En dilectus meus loquitur mihi,
Surge propera amica mea, columba mea,
formoſa mea, & veni.

Oſtenditur quòd Chriſtus nos fideliter & vtiliter in-
ſtruxit. vnde adhuc verba iſta ſunt verba ſponſę viden
tis quòd chriſtus(ſtat poſt parietem noſtrũ) ideſt poſt
B carnem noſtram, paratus ad nos docẽdum fideliter &
vtiliter. Et ſtatis poſt(parietem noſtrum, & reſpiciens
per feneſtras) ideſt, per dicta prophetarum, exponẽdo
nobis illa: ſunt enim dicta prophetarum magis ænig-
matica, quàm ea quæ ſcribuntur in lege: ideo talia di-
cta deſignantur (per cancellos.) Dicta vero legalia,
quæ ſunt magis aperta, deſignantur (per feneſtras): &
tunc eſt ſupplenda ratio. Quia tu ſponſa videns me di
lectum ſic feciſſe & habuiſſe diligentem curam filiorũ:
mei exemplo mota debes diligenter exequi officium
tibi commiſſum ex parte auditorũ. Et circa hoc duo
facit. Quia primo ponitur blanda chriſti intentio. Se-
cundo ſubiungitur etiam viſitationis ratio, ibi(Iam
enim hyems abiit.) Dicit. n. ſponſa(En dilectus meus
loquitur mihi,) & ait(Surge propera amica mea) pro-
pter charitatem: (columba mea) propter ſimplici-
tatem: (formoſa mea) propter imaginis diuinæ digni-
tatem: (propera) ſcilicet (& veni) exequendo offi-
C cium tibi commiſſum, habendo curam filiorum tuo-
rum. Deinde cum dicit.

Iam enim hyems tranſiit, imber abiit, &
receſſit.

Ponit rationem ad hoc ex parte auditorum, & intẽ
dit talem rationem, Quando materia eſt diſpoſita tũc
eſt operandum, & tunc eſt inducẽda in eam forma de-
bita: ſed auditores & filii tui ſunt nunc diſpoſiti ad au
diendum motionibus tuis: ergo debes ſurgere, & pro-
perare, & exequi officium tibi commiſſum circa eos.
De iſta ratione ponit ſolum medium, oſtendens audi-
tores eſſe diſpoſitos. Et duo facit, ſecundum quòd di-
ſpoſitio dupliciter poteſt accipi & attendi. Nam pri-
mo oſtendit auditores eſſe diſpoſitos ex cõtrariorum
admotione. Secũdo ex propoſitorum inductione, ibi
(Flores apparuerunt.) Continuetur ſic, Bene dico ꝙ
debes ſurgere & miniſtrare filiis tuis: quia (hyems iam
D tranſiit) ideſt congelatio infidelitatis, quę intelligitur
per hyemem ſecundũ gloſſam, receſſit à filiis tuis: pro-
pter quod filii tui habent diſpoſitum affectum ad obe
diendum.(Imber abiit & receſſit): ideſt, malitia intem-
perãtiæ & voluptuoſitatis abiit & receſſit: propter qd
filii tui habent diſpoſitum affectum ad obediendũ do
ctrinæ tuæ. Per imbrem enim qui eſt humidus intelli-
gitur voluptuoſitas: quia ſicut humidum vndiq; cur-
rit, & non bene terminatur in termino proprio: ſic vo
luptuoſi ſecundum quãlibet paſſionem currunt, & nõ
bene terminãtur iudicio rationis: quod debet eſſe eo-
rum frenum, & terminus. Deinde cum dicit.

Flores apparuerunt in terra noſtra, tem
pus putationis aduenit.

Oſtendit auditores eſſe diſpoſitos ex parte cõditio-
num propoſitarum. Et continuetur ſic, Bene dico ꝙ
tu debes ſurgere: quia auditores & filii tui non ſolum
ſunt diſpoſiti, quia parati ſunt ad dimittendum, vel
etiam

etiam dimiſerunt conditiones contrarias: ſed etiã vi-demus iam apparere in eis conditiones conuenientes & congruas. vnde (flores) idest, initia bonorum ope-rum, vt exponit gloſſa, (apparuerunt in terra noſtra) ideſt, in filiis noſtris: quos quaſi terram debemus arare, & colere. (tempus putationis aduenit:) quia ſunt in prompta diſpoſitione ad gaudium, vel ad germinan-dum. Notandum ꝙ nos dominus filios ſuos appellat terram ſuam: quia quod vni ex minimis fit, ſibi repu-tat fore factũ. In quo eius magna benignitas deſigna-tur. Deinde cum dicit.

Matth. 28.

Vox turturis audita eſt in terra noſtra.

Adducit rationem ex parte multorum auxiliorũ. Intendit autem talem rationem, Tũc homo debet ſur-gere ad operandum, quãdo videt ſibi adeſſe multa au-xilia, per quę poteſt conſequi quod intẽdit: et quia tu ſponſa mea habes multa auxilia te auxiliantia ad mi-niſtrandum filiis tuis: ideo debes ſurgere & miniſtrare eis exequẽdo officium tibi commiſſum. De iſta autem ratione ponit ſolum virtutem medii, notans auxilia quæ habet eccleſia. Et circa hoc tria facit, ſecũdum ꝙ talia auxilia tria ſunt, videlicet, auxilium diuinum, & humanum. Humanum autem duplex. ſ. Gentilium, & Iudæorum, quia aliqui ex Iudæis conuerſi erant & ad adiuuandũ eccleſiã parati erãt. & aliq cõuerſi erãt de Gẽtilibus ad hoc idẽ parati. Primo ergo narrat au-xilium diuinum, cum dicit (Vox turturis) ideſt, vox ſpiritus ſancti vt gloſſa exponit (audita eſt in terra no-ſtra.) Nam ipſe ſpũs ſanctus poſtulat pro nobis gemi-tibus inenarrabilibus, vt dicitur ad Rom. 8. Et quia tã-tum auxilium habes, ideo non debes pigritare ad ſur-gendum. Secundo cum dicit.

Ficus protulit groſſos ſuos.

Oſtendit hoc idem ex parte auxilii Iudæorum. Et continuetur ſic, Bene dico ꝙ tu debes ſurgere: quia fi-cus hoc eſt ſynagoga, quę cõſueuit eſſe ficus propter dulcedinẽ diuini cultus, (protulit groſſos ſuos) ideſt, protulit ficus ſuas: quæ licet nõ ſint maturæ omnino, ſed ſint groſſe: tamen prompti ſunt & parati ad te au-xiliandum. Poteſt etiam hoc legi aliter, ſed tũc muta tur, exponẽdo proferre, pro proiicere, & abiicere, ſic, Synagoga (protulit) ideſt, proiecit (groſſos ſuos) ideſt, immaturitatem ficuum ſuarũ: quia iam habet aliquas ficus maturas promptas ad terminandum. Poteſt enim dici groſſus & groſſi fructus: quia parent in ficu añ ma turitatem. Deinde cum dicit.

Vineæ florentes dederũt odorem ſuum.

Oſtendit tertio hoc idem ex parte gentilium. Nam eccleſia debet ſurgere & exequi officium ſibi commiſ-ſum: quia (Vineæ florentes dederunt odorem ſuũ.) & quia iam aliqui ex eis parati ſunt ad te iuuãdũ. Nulla igitur tibi remanet excuſatio quare tu nõ debeas ſur gere & hẽre diligentẽ curam filiorũ. Deinde cũ dicit.

Surge amica mea, ſpecioſa mea, & ve-ni columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ.

Declarat chriſtus eccleſiæ huiuſmodi officium exe-quendum Et duo facit. Quia primo oſtendit, ad quid eccleſia debeat exequi officium ſibi commiſſum, & ad quid debeat inducere filios ſuos. Secũdo oſtendit, quõ filios ſuos ad illud introducere debeat, ibi (Oſtende mihi faciem.) Dicit ergo (tu amica mea) propter cha-ritatem (ſpecioſa mea) propter cordis ſimplicitatem (ſurge, & veni in foraminibus petræ) ideſt, in vulneri-bus Chriſti: quia ſecundum Apoſto. 1. ad Corinth. 10. Petra autem erat chriſtus. Tũc enim venimus in fora-minibus petræ, quando auditores inducimus ad conſi-derationem paſſionis chriſti. Debet etiam eccleſia ve-nire (in cauerna maceriæ:) quia debet filios ſuos indu-cere ad veritatem fidei. Nam ſecundum gloſſam, mace

A ria, eſt congeries lapidum cõpoſitorum in muro ſine * cęmento. Sic fides noſtra articulos & ſententias cõ-tinet ſine * cæmento rationis. Et ideo eam colligare non poteſt. Attamen oẽs articuli colliguntur in vnũ: quia vel pertinent ad diuinitatem, vel ad humanitatẽ chriſti: & diuinitas & humanitas plenè fuerunt in vna hypoſtaſi chriſti. iõ ſingulariter dicit (in cauerna ma-cerię.) Nam cauerna ſignificat locum imũ & cauum: quia humiliter debemus ſuſcipere veritatem fidei, & ca ptiuare intellectum noſtrum in obſequiũ chriſti. Pro-pter quod apparet ad quid debeat eccleſia ſuſcipere curam filiorum, quia ad duo. Primo, vt ducat eos ad meditandam paſſionem chriſti, de qua dicit Chryſ. in quodam ſermone de paſſione chriſti, ꝙ crux chriſti eſt philoſophia chriſtianorum: vt ſic recolendo acerbita tem paſſionis chriſti, non vadat poſt laſciuias ſuas: in quo notatur bonitatis affectus. Secũdo debet eos in-ducere ad veritatem fidei, ne vadãt poſt errores ſuos:

B in quo notatur bonitatis intellectus. Deinde cũ dicit.

* calce

* calce

Crux chriſti ẽ philoſophia chriſtianorũ.

Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

Oſtendit, quomodo eccleſia ſiue prælatus poſſit in-ducere filios ſuos ad ea quæ dicta ſunt. Ad cuius euidẽ tiam notandum ꝙ prælatus dupliciter debet induce-re ſubditos ſuos ad bonum, exemplo, ſcilicet, & verbo: iuxta illud Act. 1. Cœpit Ieſus facere & poſtea docere. Et inquãtum prelatus dat bonum exemplum ſubditis ſuis, inducit eos ad bonum & ad bonitatis affectũ ſiue ad foramina petræ: quia inducit eos vt cõſiderent paſ ſionem chriſti, & nõ vadant poſt affectiones malas. Sic faciebat Apoſt. 1. ad Corinth. 11. Imitatores mei eſto-te, ſicut & ego chriſti. Inquantum vero prędicat eis, in-

C ducit eos ad veritatem fidei, ſiue ad cauernã maceriæ: quia oſtendit eis quid ſit credendum, & quid non cre-dendum. Nam etſi verbo inducitur quis ad bonos mo res, hoc eſt inquantum prædicatio præſupponit bonã vitam prædicantis: quia vt dicit Gregorius, Cuius vi-ta deſpicitur, reſtat vt eius prædicatio contemnatur. Vnde apparet ꝙ ea quæ dicuntur conſonant eis quæ prius dixerat. Dicit dominus ipſi Eccleſiæ vel prælato (Oſtende mihi faciem tuam) ideſt, oſtende filiis meis, quos tibi commiſi, faciem tuam. i. bonum exemplum de te bñ viuendo. Dicitur aũt ipſum bonũ exemplum Facies: quia ſicut facies eſt in aperto, ita bona opera prælatorum debent eſſe in aperto, vt inducant filios ſuos ad bonum: iuxta illud Matth. 5. Sic luceat lux ve ſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Et addit (Sonet vox tua in auribus meis) ideſt, filii mei tibi cõ miſi audiant vocem prędicationis tuæ. Quod enim ec cleſia facit filiis ſuis ſibi commiſſis, chriſtus reputat ſi-bi factum. Addit autem cauſam eius quod dixerat, di-

D cens (Vox enim tua dulcis,) quando proponis filiis meis verbum: (& facies tua decora,) quando tribuis eis bonum exemplum. Deinde cum dicit.

Capite nobis vulpes paruulas quæ demol liuntur vineas. Nam vinea noſtra floruit.

Inuitat Chriſtus eccleſiam ad hęreticos extirpãdos: & quatuor tangit. Nam primo dicit hæreticos ca-piendos, cum ait (Capite nobis vulpes) propter frau dulentiam, quia latenter inſidiantur doctrinæ ſa-næ. Secundo aſſignat tempus captionis, cum ait (paruulas:) quia quando hæretici incipiunt pullu-lare & ſunt paruuli, tunc ſunt capiendi. i. ſunt cõuin-cendi per doctrinam ſanam: quia poſtquam cõfirma-ti ſunt in errore ſuo, non ita de facili conuertuntur. Vel ſunt capiendi ad literam: quia ſunt tollendi de medio, ne eccleſiam deſtruant. Et ideo tertiò ſubdit ca ptionis rationem, cum ait (quę demoliuntur vineas.)

Nam capiendi ſunt propter damna quæ inferunt: qa ecceleſiam deſtruũt. Quarto addit commoditatẽ damnificandi, cum ſubdit (Nam vinea noſtra floruit.) Eſt enim hæc cauſa, quare hæretici habent commoditatẽ ad damnificandum: quia vinea, ideſt, eccleſia eſt in flore: qđ potiſſimè verificabatur in eccleſia primitiua, de qua ſapiẽs loquitur. Põt ẽt verificari adhuc quãtũ ad eos qui non ſunt in fide ſolidati. Deinde cum dicit.

Dilectus meus mihi, & ego illi.

Poſtquàm poſita eſt multiplex chriſti imitatio: hic (vt dicebatur) ponitur ecclĩæ famulatio. Et diuiditur pars iſta in tres partes. Quia primo ponitur eccleſię famulatio. Secundo ſubditur famulationis ratio, ibi (Qui paſcitur inter lilia.) Tertio, ne eccleſia in tali famulatu poſſit deficere, imploratur ab ea chriſti ſubuẽtio, ibi (Reuertere, ſilis eſto.) Cõtinuetur ſic. (Dilectus meus mihi) ſupple, loq̃tur, vt meis filiis adminiſtrem & vt hæreticos capiã, (& ego illi) ſupple, ſum paratã obedire: ĩ quo notatur eius famulatio. Deĩde cũ dicit.

B

Qui paſcitur inter lilia, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ.

Aſſignat rationem ſuæ famulationis. Eſt enim chriſto obediendum: quia obedientes ei ſunt lilia, habẽtes candorem munditiæ. Continuetur autem ſic, idõ ſponſo meo obedire volo, quia ipſe eſt, (qui paſcitur inter lilia) ideſt, inter mundas mentes ſibi famulantes: propter quod, ut munda ſim, ſemp illi obedire uolo (donec inclinentur vmbræ) ideſt, donec ceſſet ænigmatica cognitio, quę eſt in hac vita: (& aſpiret) ideſt, illuceſcat (dies) ſcilicet æternitatis: in quo deſignat ꝙ qui ſemp deſiderat mundus eſſe, ſemper debet chriſto obedire. Nam (ſupple) ſi ſemp paſcitur inter lilia, & diligit mũdas mentes, quamdiu durat præſens vita: multomagis hoc vult in futura vita: ita ꝙ ly (donec) ibi teneatur incluſiue, non excluſiue. Deinde cum dicit.

C

Reuertere: ſimilis eſto, dilecte mi, capreæ, hinnuloq́ꝫ ceruorum ſuper montes † Bethel. * Bether

Implorat eccleſia chriſti auxilium & ſubuẽtione, ut ei poſſit aſſiduè famulari. Et cõtinuetur ſic, Tu dilecte mi (qui habitas ſuper montes Bethel) ideſt, ſuper angelos. Bethel enim interpretatur domus dei: vel habitaculum dei. vnde montes Bethel ſignificant eos qui in domo dei tenent altum gradum. Tu autem dilecte mi, qui es ſuper eos, (reuertere) ideſt, ſi per aliquam negligentiam contingat me ad te diuerti: tu tamen reuertere ad me, me adiuuãdo, vt ad te redeam, & tecum maneam. (Et ſimilis eſto capreæ) quæ habet acutum viſum, noſtros defectus miſericorditer aſpiciendo. Et etiam (eſto ſimilis hinnulo ceruorum,) qui mouetur agiliter. ita tu meis defectibus, ne ultra procedant, ſuccurre velociter.

LECTIO. VI.

CAP. III.

IN lectulo meo per noctem quęſiui quem diligit anima mea. Quæſiui illum, & non inueni.

Sicut dictum eſt ſupra, eccleſia reſpectu filiorum dupliciter turbatur. Primo quantum ad exteriores tur-

A

bationes. Secundo quantum ad interiores diſtractiones. Finita parte illa ubi egit de exterioribus tribulationibus: nunc determinat de interioribus diſtractionibus. Et diuiditur pars iſta in tres partes.) Primo ponitur huiuſmodi diſtractio. Secundo ſubiungitur Chriſti compaſſio, ibi (Adiuro vos.) Tertio imponitur finis iſti Tractatui, in quo determinatur de primitiua eccleſia: vñ ſubinfertur dictæ eccleſiæ cõmendatio, ibi (Quę eſt iſta.) Diſtractio aũt eccleſiæ ſiue Prelati ſic eſſe habet: quia ipſę exteriores ſolicitudines quibus curã filiorum gerit, ita eũ occupant, ꝙ qñ vult redire ad cõſcientiam, multotiens inuenit ſe deficere ab illa dulcedine quã prius hẽbat: vñ quęrit ĩ lectulo ſuo chriſtũ, & non inuenit. Et qñcunq; hoc ei contingit, debet ſurgere, & eum quærere per vicos & plateas ciuitatis, i. per omnia deſideria & opera quę fecit, & quę cõcupiuit, utrum aliquid concupierit vel egerit qđ chriſto diſplicuerit, propter qđ ſentiat ſe diſtractum in cõſcientia. Et cum hoc agit, vigiles ciuitatis, i. vanę cogitationes inueniunt ipſum: quas debet pertranſire, quia in talibus cogitatiõibus non inuenitur chriſtus. Et talibus pertranſitis, ipſe inuenit chriſtum. Et hęc quia ſe habent per ordinem, ideo pars iſta diuiditur in partes quatuor. Quia primo ponitur ad cõſcientiã reuerſio. Secundo ponitur chriſti inquiſitio, ibi (ſurgam & circuibo.) Tertio variarum cogitationum currentiũ occupatio, ibi (inuenerũt me vigiles.) Quarto chriſti inuentio, ibi (paululum cum pertranſirem eas). Continuetur ſic, Ego prælatus vel eccleſia poſt adminiſtrationem & vitam actiuam volens redire ad dulcedinem contemplationis, (in lectulo meo) ideſt, in conſcientia mea (quæſiui per noctem) ideſt, tempore congruo, videlicet, tempore ſilentii, cuiuſmodi eſt tẽpus noctis, (quæſiui quem diligit anima mea: quæſiui illũ, & non inueni,) quia inueni me diſtractum & perturbatũ in conſcientia mea propter exteriores occupationes. In quo habetur ad conſcientiam reuerſio: * quomodo prælatus poſt actionem redit ad conſcientiam, ut ibi chriſtum inueniat. Deinde cum dicit. * quia

C

Surgam, & circuibo ciuitatem: per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea.

Ponitur ſponſæ inquiſitio ad inueniendũ. Et continuetur ſic. Rediens ad conſcientiã meam quęſiui chriſtum, & non inueni: vnde vt eum inueniã, adhuc quęram, (Surgam, & circuibo ciuitatẽ) ideſt, per attentã conſiderationem perquiram conſcientiam meam: (& per vicos, & plateas). i. per omnia dicta deſiderata & facta quæ egi, dixi, & concupiui, vtrum aliquid egerim quod diſplicuerit ſibi: & ſic faciendo, (quæram quẽ diligit anima mea). i. chriſtum. Nam ſi quis poſt actionẽ non poteſt redire ad dulcedinem cõtemplationis, debet cogitare ꝙ forte in aliquo deliquit, propter quod ſolitam dulcedinem non ſentit. Et ideo debet ciuitatẽ ideſt, conſcientiam totaliter ſcrutari. Notandum autẽ conſcientiam eſſe lectulum in quo chriſtus requieſcit:

D

quia ſtratum coanguſtatum eſt, quia non poteſt iacere niſi vnus. ſ. Chriſtus, vel Diabolus. Iſa. 28. Cõanguſtatũ eſt ſtratum, vt aliter decidat, & pallium breue vtrunq; operire non poteſt. Sed ſi conſideremus conſcientiam & cor noſtrum quantum ad genera peccatorum quæ ibi eſſe poſſunt, ſic eſt ciuitas diſtincta per vicos & plateas, ideſt, per delicta maiora & per minora. Deinde cum dicit.

Quæſiui illum, & non inueni. Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem, Num quem diligit anima mea vidiſtis?

Ponitur

Ponitur vanarum cogitationum occupatio. Continuetur ſic, Ad conſcientiam meam redii, chriſtum per plateas & vicos quæſiui: (quæſiui illum, & non inueni.) & eſt cauſa quare non inueni, quia (vigiles ciuitatis) ideſt, vanæ cogitationes (quæ cuſtodiunt ciuitatem, inuenerunt me,) ideo eis occupata, chriſtum non inueni: quia vix poſſumus dicere vnum Pater noſter, quin vanæ cogitationes nos non inueniant. quare tales cogitationes dicuntur vigiles ciuitatis, quia ſemper ſunt paratæ ad capiendum & occupandum nos. Sed quando tales vigiles ſeu cogitationes occupant nos, debemus eas derelinquere: quia in talibus cogitationibus non inuenitur chriſtus. Ideo ironice talibus vigilibus dicitur (nunquid vidiſtis) chriſtum, (quem diligit anima mea?) Deinde cum dicit.

Paululum cum pertranſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea.

Ponitur primo chriſti inuentio. Secūdo eius apprehenſio, ibi (Tenui eum.) Cōtinuetur ſic, Ita inuenerūt me vanæ cogitationes, ſeu vigiles ciuitatis. Sed cū pertranſiſſem eas, ſcilicet, derelinquendo, (inueni) chriſtum, (quem diligit anima mea.) Sciat enim quilibet, ꝙ ſi ad conſcientiam ſuam redit, & eam diligenter inquirit, & uanas cogitationes dimittit, ꝙ his peractis, chriſtum inuenit. Deinde cum dicit.

Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.

Ponitur chriſti apprehenſio. Et oſtendit primo ſe apprehendiſſe fortiter, cum dicit (tenui eum.) quaſi dicat non qualitercūq; recepi ipſum, ſed fortiter apprehendi ipſum, tenendo illum. Secundo oſtendit ꝙ eum apprehendit perſeueranter, cum ſubdit (nec dimittā,) quaſi dicat inceſſanter tenebo ipſum. Tertio innuit ꝙ apprehēdit eum utiliter, cum ſubinfert (donec introducam illum in domum matris meę,) quantum ad maiores: (& in cubiculum genitricis meæ,) quantum ad minores. Sic debet facere eccleſia quaſi bona mater, ꝙ poſtquàm inuenit chriſtum, debet eum tenere, & non dimittere, donec introducat eum in corda filiorū maiorum, qui ſunt domus matris ſuæ .i. domus gratiæ: quia gratia eſt mater omnium, cum ab ea habeamus eſſe ſpirituale. Dicuntur .n. maiores filii eccleſiæ, domus gratiæ: quia plus habent de gratia. Sic etiam debet eccleſia introducere chriſtum in corda filiorum minorum, qui dicuntur cubiculum genitricis .i. cubiculū gratiæ: quia minus habent de gratia. Cubiculum enim eſt domuncula parua. Notandum autem ꝙ eccleſia non intēdit chriſtū introducere in maiores & in minores, quaſi chriſtum non habeāt, quia ſic non eſſent domus & habitaculum gratiæ: ſed ut ipſa in contemplatione gaudeat de donis gratiæ maiorum atq; minorum. Poteſt etiam intelligi ut per talem introductionē aliqui fiāt domus gratiæ, & ſic maiores: & aliqui habitaculum, & ſic minores. Deinde cum dicit.

Adiuro vos filiæ Hieruſalē per capreas, ceruoſq; camporum, ne ſuſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.

Ponitur chriſti compaſſio. Nam uidens chriſtus eccleſiam ſiue prçlatum per exteriores occupatiōes aliquando diſtrahi in conſcientia, ei cōpatiens ait, (Adiuro uos) ideſt, obſecro (filię hieruſalem,) quarum curam habeat prçlatus,) per capreas, ceruoſq; camporū) ideſt, per ipſos prçlatos, vt ſupra poſitum eſt, (ne ſuſcitetis) à ſomno cōtēplationis, (nec euigilare faciatis) à quiete dulcedinis (dilectam) eccleſiam, (donec ipſa velit.) Notandum aūt: bis adiuraſſe filias hieruſalē, ne euigilare faciant à ſomno contēplationis eccleſiā matrem eorū: quia dupl'r pñt errare ſubditi circa curam prçlati. Primo ſi crederēt ꝙ prçlati primo debe-

A rent intendere eis, ꝗ ſibi: propter hoc dictū fuit primū (adiuro). Secūdo ſi crederēt ꝙ poſtꝗ prçlatus incepit intendere eis, ꝙ non deberet redire ad contemplationem, intendendo ſibi: & propter hoc chriſtus ſecundo filias hieruſalem adiurat, ut permittant matrem ſuam in contemplatione perſiſtere. Deinde cum dicit.

Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris: & vniuerſi pulueris pigmentarii?

Volens īponere finē huic Tractatui, in quo deſcribitur ſtatus primitiuæ eccleſiæ, & quia laus eſt potiſſime in fine canenda: ideo imponit finē tractatui in cōmendatione eccleſię primitiuę quintupl'r. Primo ab aſcenſu, eſt enim laudabile aſcendere; & quantū ad hoc, admirans, ait (Quę eſt iſta quæ aſcendit.) Secundo commendat à loco aſcenſus, cū ſubdit (per deſertum.) Nā ſi laudabile eſt aſcendere qualitercūq;, laudabilius tñ aſcendere per deſertum, vbi ſunt ſpinæ, & impeditiua:
B quia ſummę laudis eſt, bene couerſari in medio nationis prauę & peruerſæ. Tertio cōmendat eam à modo aſcendendi, cum ait (ſicut virgula fumi.) Virgula .n. fumi eſt eccleſia agilis ad aſcenſum, licet ſit nigra & obſcura. Sic eccl'ia primitiua obſcura erat exterius: erat tamen agilis & erecta interius. Quarto cōmendat eam à carnis mortificatione, cum ait (ex aromatibus myrrhæ.) Myrrha enim amara eſt, & ſignificat mortificationem carnis, vt dicit gloſſa. Fumus ergo, cui aſſimilatur eccleſia, ſurgit ex aromatibus myrrhæ, quia deo placere nititur cum carnis mortificatione. Gal'. 5. Qui ſunt chriſti, carnem ſuā crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis. Quinto cōmendat eam ab orationis deuotione, & virtutum plenitudine, cum dicit (& thuris & vniuerſi pulueris pigmētarii,) vt gloſſa exponit. Ita vt odor thuris referatur ad orationē: vniuerſitas vero pulueris aromatici, ad plenitudinem virtutum.

C

LECTIO. VII.

EN lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael.

Finito tractatu, in quo determinatur de eccleſia primitiua. Hic incipit tractatus, in quo determinatur de eccl'ia moderna. Et ſicut in primo tractatu primo deſcribebatur eccleſia primitiua, & poſtea finiebatur dictus tractatus ī laudem eccleſiæ, cum dicebatur, (Quę eſt iſta quę aſcendit:) ſic in parte iſta primo deſcribitur ſtatus eccleſiæ modernæ: ſecūdo finitur tractatus eius in laudē ipſius, ibi (Quæ eſt iſta quę progreditur) circa finē .c. 6. Prima pars diuiditur in partes duas: quia primo deſcribitur pñs eccleſia quantū ad eius diuerſitatē: ſecūdo quantū ad eius veritatē, ibi (pulchra es amica mea,) circa princi-
D pium ſexti capl'i. Prima pars diuiditur in duas: quia primo deſcribitur ſtatus eccleſiæ quantum ad vitam contemplatiuam: ſecūdo quantū ad uitā actiuam, ibi (Ego dormio, & cor meū vigilat.) Prima pars diuiditur in partes duas: quia primo deſcribūtur ea quæ requiruntur ad contemplationē: ſecundo vidēs eccleſia per ſe ipſam non poſſe in ipſis perſiſtere, iplorat chriſti ſubuentionem, ibi (veniat dilectus meus) in principio. 5. cap. Contemplatiua aūt vita tria debet habere. Nam primo debet conuerti ad deum: ſecundo debet relinquere mundum: tertio debet patienter ſuſtinere tentationes. Ideo pars iſta diuiditur in partes tres: quia primo oſtenditur eccleſię ad chriſtum conuerſio. Secundo quòd ei conuenit mundi derelictio, ibi (Quàm pulchra es) in principio quarti capituli. Tertio quòd ei cōgruit tentationum toleratio, ibi (quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ,) vltra medietatem dicti capituli.

A Propter primum, notandum ꝙ totū bonum quod eſt in eccleſia quantum ad incipientes & proficientes, & perfectos, totum eſt à chriſto: & ideo dignum eſt vt cōuertamur ad ipſum, à quo tāta bona habemus. Poteſt ergo ſic formari rō, Quilibet ad illū debet cōuerti, à quo habet omnia ſua bona: ſed eccleſia omnia ſua bona habet à chriſto: ergo ad ipſum debet conuerti. In iſta rōne ſic procedit: quia primo oſtendit chriſtū omnia ſua bona contuliſſe eccleſiæ propter filias Hieruſalem: ſecundo ex hoc concludit ꝙ ipſæ filiæ Sion cōuertantur ad chriſtum, ibi (Egredimini filiæ Sion, & videte.) Prima pars diuiditur in tres partes: quia primo oſtenditur eſſe à chriſto bona incipiētium, & hoc ſub figura lectuli, ibi (Lectulum Salomonis.) Secūdo oſtēditur eſſe ab eo bona proficientium, & hoc ſub figura ferculi, ibi (Ferculum ſibi fecit.) Tertio oſtenditur eſſe ab eo bona perfectorū, & hoc ſub metaphora reclinatorii aurei, ibi (reclinatoriū aureum. Notandum autem, incipientes in eccleſia potiſſimè indigere cuſtodibus ne diabolus & malæ tentationes eos inuadant, & B quaſi imbecilles ſuperēt: propter qd apparet maxima benignitas chriſti, & ꝙ ipſe multum diligat bonū incipientium, qñ dignatur eis dare cuſtodes. Et qa tria ſūt genera hmōi cuſtodientium, ideo diuiditur pars iſta in partes tres. Quia primo oſtenditur hmōi incipientes eſſe cuſtoditos per annunciantes veritatē doctrinę, ibi (Omnes tenentes gladios.) Secundo per annunciātes veritatem iuſtitiæ, ibi (vniuſcuiuſꝗ enſis. Continuetur ſic, Primitiua eccleſia multum vexata fuit, ſed modernam eccleſiam videmus eſſe in tranquillitate, quia (en) pro ecce ipſos de quibus minus videtur, videmus eſſe (lectulum Salomonis:) quia in eis quieſcit chriſtus. Et hmōi lectulum (ambiunt). i. cuſtodiunt (ſexaginta fortes ex fortiſſimis Iſrael). i. annunciantes veritatē vitæ: quia fortes & non molles per tentationes debent eſſe qui volunt prædicare de moribus. Et notandum ꝙ numerus iſtorum cuſtodum. ſ., numerus ſexagenarius bñ C cōpetit officio. Nam ſexagenarius numerus conſtituitur ex ſenario ducto per denariū, per quod itelligitur veritas vitę hoc mō: quia verè & iuſtè viuimus ſi per ſex dies quibus operari debemus. i. per totum tp̄s vitæ noſtræ, qd intelligitur per numerum ſenarium qui eſt numerus perfectus, obſeruamus decē præcepta decalogi. Signanter aūt eſt notandum ꝙ Salomon incipiēs tractare de moderna eccleſia, incipit à lectulo. i. à quiete: quia iam ceſſauit perſecutio. Deinde cum dicit.

Omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi.

Oſtendit hmōi incipientes eſſe cuſtoditos per annunciantes veritatē doctrinæ, & continuetur ſic, Hmōi fortes non ſolū ſunt ſexagintā ſecundū ꝙ annunciant veritatem vitæ, ſed (omnes ſunt ad bella doctiſſimi, te- D nentes gladios) doctrinæ ſacræ: iuxta illud Eph. vlt. Et gladium ſpiritus quod eſt verbū dei. Deinde cū dicit.

Vniuſcuiuſꝗ enſis ſuper femur ſuū propter timores nocturnos.

Oſtendit ꝙ incipientes cuſtodiuntur per eos q annunciant veritatem iuſtitiæ. Nam nō ſufficit ꝙ aliquis prædicet de fide annunciando veritatē doctrinæ: ſed oportet eum annūciare veritatē iuſtitiæ eſſe, ut faciat quod dicit, & credat quod docet: quia iuſtū eſt vt aliquis talis ſit in ſe, qualem prædicat alium debere eſſe. Ideo prædicatores qui debent cuſtodire lectulum Salomonis, ſiue incipientes, debent tenere enſem non in ore tantum vt dicant & non faciant: (ſed vniuſcuiuſꝗ enſis) debet eſſe (ſuper femur ſuum,) cōſtringendo femora ſua, viuendo caſte, & obſeruando quæ prædicant. Addit autem cauſam quare lectulum ſuū chriſtus vult ſic cuſtodiri, cū ſubdit, (propter timores nocturnos) ideſt, propter impugnationes diabolicas, & alias tentationes malas. Deinde cum dicit.

Ferculū fecit ſibi rex Salomon de lignis Libani. Columnas eius fecit argenteas.

Oſtendit bonum proficientiū eſſe à chriſto. Ad cuius euidentiam notandum, ꝙ incipientes dicuntur lectulus, quia in eis quieſcit chriſtus: non tamen ſunt ferculum, quia non ferunt chriſtum ad alios, generando ipſum in cordibus aliorum. Proficientes autem ſunt ferculum. i. portatorium: quia chriſtum portant & deferunt vſꝗ ad alios. Tanguntur autem tria bona proficientium: quorum primū ſumitur in ordine ad deū, quod notatur, cum dicit, (ferculum fecit ſibi rex Salomon) ſcilicet, ordinatū ad ſeipſum, qui eſt verus deus. Secundo tangitur bonum quod habēt proficientes in ordine ad ſeipſos, cum ſubdit, (de lignis libani) ideſt, de lignis albis: quia in ſeipſis debent eſſe mūdi. Tertio tangitur bonum quod habēt in ordine ad proximos, B cum ſubdit,) Columnas fecit argenteas.) Nam qui ſunt proficientes debent habere columnas argenteas, alios ſuſtentando, & eis veritatem annunciādo: quod notatur per argentum, quod eſt metallum ſonorum. Deinde cum dicit.

Reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum, media charitate conſtrauit, propter filias Hieruſalem.

Deſcribit perfectos. Ad cuius euidentiam notādum quòd ferculum dicitur in quo aliquid portatur, & dicitur à fero fers, quia quieſcētem fert. Reclinatorium autem eſt ſuprema pars huius ſedis, in qua reclinatur & quieſcit caput ſedentis: vnde per reclinatorium deſignantur perfecti: qui tenent ſupremū gradum in eccleſia. Bonum autem iſtorum deſcribitur tripliciter. Primo quantum ad ſitum quem tenent, quia altum & clarum ſiue ſplendidum: quod notatur, cum dicitur, (Reclinatorium aureum.) Secundo deſcribitur quā- C tum ad viam per quam ad talem ſitum aſcendūt, cum dicitur (aſcenſum eius purpureum.) Purpura enim ex ſanguine piſcis cōficitur. vnde gl. infra. 8. cap. ait, Conchæ maris ferro circumciſæ lachrymas purpurei coloris emittunt, quibus collectis tinctura purpurei coloris efficitur: vnde præſignant paſſionem chriſti rōne effuſionis ſanguinis: quæ paſſio eſt via deueniendi ad ſtatum perfectum, quia incedentes per eam perfectionis ſtatum acquirunt. Tertio deſcribitur perfectorum bonum, quātum ad virtutem per quam moti ſunt ad talem ſitum, cum ait, (Media charitate conſtrauit:) quia charitas eſt virtus media, per quam conſtratum ſiue conſtitutum eſt huiuſmodi reclinatorium, inquantum virtute eius, perfecti aſcendunt ad talem ſtatum. Addit autem cauſam quare hmōi ordo eſt in eccleſia cum ait, (propter filias hieruſalem:) quia propter nos chriſtus pati uoluit, & eccleſiam ſuam ordinauit, & di- D uerſis perfectionibus dotauit. Deinde cum dicit.

Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater ſua in die deſpōſationis illius, & in die lætitiæ cordis eius.

Concluditur ex habitis ꝙ exiſtētes in eccleſia, & potiſſime prælati debeant conuerti ad chriſtum. Nam ſi tanta bona chriſtus contulit eccleſiæ, propter eos qui ſunt in eccleſia, dignum eſt exiſtentes in eccleſia cōuerti ad ipſum: ideo ait (O filię Sion, egredimini, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua) ideſt, conuertimini ad chriſtum, & cōſiderate paſſionem eius, non tantum in mente, ſed in mentis affectu. In qua, ſcilicet, mater ſua, ſcilicet, ſynagoga coronauit eum diademate: quia ad literam coronauerunt Iudæi in paſſione chriſtum corona ſpinea: quę licet ex eorum præuaricatione chriſto impoſita fuerit ad confuſionem, tamen ſecundum veritatē

titulus

titulus eſt referens maieſtatis honorem: quia propter hoc deus eum exaltauit &c. Ideo affixus eſt titulus cruci. (Ioan. 19.) Rex iudæorũ. quod fuit in die deſponſationis illius. i. chriſti, quia in paſſione ſua vniuit ſibi eccleſiam dans ſanguinem ſuum in precium, & introducens latronem in paradiſum, Lucæ. 23. (Et in die lætitiæ cordis eius) ideſt, ſynagogæ, quia ad literam Iudæi & ſynagoga gaudebant & lætabantur de paſſione chriſti.

CAP. IIII.

LECTIO. VIII.

Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es?

Poſtquam oſtẽſum eſt ꝙ exiſtentes in eccleſia debẽt conuerti ad chriſtum. Hic oſtendit ꝙ debẽt relinquere mundũ: nec eſt pp hoc puerſio ordinis: q̃a licet via generationis prius ſit relinquere mũdum, quàm adhærere deo: via tamen perfectionis & complementi prius eſt adhærere deo. Ita in bono formalius eſt conuerti ad ipſum. Diuiditur autem hæc pars in partes tres, ſecundum quòd tripliciter oſtẽditur, ꝙ eccleſia debet relinquere mundũ. Nam primo hoc oſtenditur ex ſtatu eccleſiæ: ſecũdo ex fine eius: tertio ex dilectione quã habet chriſtus ad ipſam. Secunda, ibi, (coronaberis de capite.) Tertia, ibi, (vulneraſti cor meum. In prima parte intendit talem rationem, Ille cuius ſtatus requirit totalem pulchritudinem, debet ſe auertere ab immunditia, ne contrahat ſordes, & derogetur ſuo ſtatui: ſed ſtatus eccleſiæ requirit totalem pulchritudinẽ: ergo debet ſe auertere à mundo, vbi eſt immũditia, ne coinquinetur. In hac autem ratione ſic procedit, quia primo oſtendit eccleſiam quantum ad omnia ſua debere habere pulchritudinem. Secundo ex hoc infert ꝙ ſtatus eccleſiæ requirit pulchritudinem totalem, ibi (vadam ad montem myrrhæ.) Tertio oſtendit ex habitis ꝙ eccleſia debet recedere à mundo, ibi (veni de libano.) Propter primũ, notandum quòd in quolibet tria requiruntur. ſ. ſubſtãtia, virtus, & operatio. In oſtẽdendo vero ſtatum eccleſiæ debere quãtum ad omnia requirere pulchritudinem, tria facit: quia primo hoc commendat, & oſtendit de ſubſtantia. Secundo de virtute, ibi (oculi tui.) Tertio de operatione, ibi (capilli tui.) Dicit ergo (quàm pulchra es amica mea,) quantum ad ſubſtantiam interiorem: (quàm pulchra es?) quantum ad exteriorem: quia in quolibet homine eſt duplex homo, exterior, & interior: duplex ſubſtantia ſpiritualis & corporalis. Primitiua eccleſia fuit formoſa interius, ſed nigra exterius: vnde ad differentiam illius eccleſiæ, moderna eccleſia dicitur pulchra interius & exterius: quia ceſſauerunt perſecutiones Gentilium, & Iudæorum. Deinde cum dicit.

Oculi tui columbarum, abſque eo quod intrinſecus latet.

Oſtendit eccleſiam requirere pulchritudinem quantum ad virtutem, ſiue quantum ad potentias: vnde ait, (Oculi tui) ideſt, intellectus & affectiones ſunt (columbarum) .i. habentes ſimplicitatẽ & rectitudinem, ut columbæ, (abſq; eo qd intrinſecus latet) .i. abſq; actionibus intellectus & affectus, quæ latent intrinſecus: quia non ſunt trãſeuntes in exteriorẽ materiam. Vult. n. dicere ꝙ pp pulchritudinem actionũ, de qua ſtatim dicẽtur, habet eccleſia pulchritudinẽ oculorum. i. potentiarum vel virtutũ. Dicuntur. n. potentiæ vel virtutes animæ, vt intellectus & affectus, oculi eius: quia oculus eſt illud quo mediante tendimus in aliquid vt in finẽ: quod fit per intellm̃ & affectũ. per intellm̃, inquãtum dirigit in finẽ. per affectum, inquãtũ inclinat in ipſum. Hmõi autem oculi ſunt columbarũ: quãdo intellectus eſt ſimplex & rectus. i. ſine plica erroris & affectus, ſine plica malitiæ. Deinde cum dicit.

Capilli tui ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt de monte Galaad.

Oſtendit eam habere pulchritudinẽ quantũ ad operationes. Et duo facit: quia primo oſtẽdit hoc quantũ ad operationes affectus: ſecundo quantũ ad operationes intellectus, ibi (dentes tui.) Dicit ergo (capilli tui) ideſt, affectiones tuæ, quæ dicũtur capilli, quia radicantur in ſuprema parte animæ, ſunt (ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt de monte Galaad.) In quo tria tangit. Primo ꝙ affectiones debent eſſe greges: q̃a debent eſſe congregatæ non ſparſę, cuiuſmodi ſunt affectiones malorum, quæ quærunt bona ſparſa & particularia. Secundo, debent eſſe caprarũ. i. debent eſſe altæ, ſicut capræ quærunt in altũ paſtum. Tertio, debẽt aſcendere de monte Galaad, q interpretatur aceruus teſtimonii: quia ad literã, moderna eccleſia, & quęlibet ſancta aia de qua nunc agitur, aſcendit cogitatiõibus ſuis in montẽ Galaad. i. in aceruũ teſtimonii. ſ. in exẽpla quæ præceſſerunt, & in altitudinẽ teſtimonii ſcripturarum. Deinde cum dicit.

Dentes tui, ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro. Omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas.

Deſcribit pulchritudinẽ actionum intellectualium: & facit quinq;, ſecundum ꝙ hmõi actionẽs quinq; modis pñt accipi. Primo oñdit quales debent eſſe hmõi actiones, vt ſunt in intellectu. Secundo, quales debent eſſe, ut ſignificantur p verba, ibi (ſicut vitta coccinea.) Tertio, vt implentur p opera, ibi (ſicut fragmẽ.) Quarto, ut ordinantur ad confuſionẽ aduerſariorũ, ibi, (ſicut turris.) Quinto, ut ordinantur ad documenta paruulorum, ibi (duo ubera tua.) Dicit ergo (dẽtes tui.) ideſt cogitationes intellectus, quæ dicuntur dentes: q̃a ſicut per dentes frangitur qd eſt viuitum, ita hõ per intellectum qd intelligit vno conceptu frangit aliis per plures conceptus: vñ Diony. c. 25. Eccleſiaſticę hierarchiæ, dicit angelos ſuperiores dẽtes: quia qd intelligũt vno conceptu, diuidunt in inferiores p plures conceptus. Hmõi aũt dentes ſiue conceptus eſſe debẽt (ſicut greges tonſarũ, quę aſcendunt de lauacro:) quia debẽt eſſe tonſi a lana terrena; & debẽt aſcendere de lauacro propter munditiã: & debent eſſe hmõi cõceptus cum gemellis fœtibus) pp conſilia & pręcepta: & inter illas conceptiones non debet eſſe ſterilis, quia debent promereri aliquem fructum. Deinde cum dicit.

Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce.

Oſtendit quale debẽt eſſe eloquiũ exprimens hmõi cogitationes, & tangit duo ſecundũ ꝙ eloquium duo habere debet. Primo debet eſſe moderatũ: & quantum ad hoc dicit (labia tua ſicut vitta coccinea:) quia ſicut vitta capillos tenet, ſic eloquium moderatum tenet veram ſententiam. Hæc aũt vitta debet eſſe coccinea, q̃a crocus habet colorem rubeum: & verba contemplatiua debent eſſe potiſſimum de paſſione chriſti. Secũdo eloquium debet eſſe ordinatum & compoſitũ, & quantum ad hoc ait (eloquiũ tuũ dulce:) iuxta illud Prouerb. 16. Fauus mellis verba cõpoſita. Deinde cũ dicit.

Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, abſque eò quod intrinſecus latet.

Oſtendit quales debẽt eſſe operationes intellectus, vt adimplẽtur per opera. Nam talia debẽt eſſe opera ꝙ rñdeant interioribus affectionibus & exterioribus, quia nõ debemus hẽre fictam ſanctitatem: ideo ait, (genæ tuæ,) ideſt, opera tua, quæ ſunt in apto ſicut genæ,

ſunt (ſicut fragmen mali punici) ideſt ſicut malũ punicum fractum. In fractura tale apparet, quale erat interius. Sic opera noſtra tales nos debent oſtẽdere, quales ſumus. Eſt aũt malum punicum, malum granatum: quod qñ frangitur, apparent in eo grana rubea pluta. Sic etiã ex vna charitate plura bona opera debent procedere. Et quia ſimul cum pulchritudinẽ exteriori debet adeſſe pulchritudo interior, iõ additur (abſq; eo quod intrinſecus latet.) Deinde cum dicit. A

Sicut turris Dauid collũ tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis. Millæ clypei pẽdent ex ea, omnis armatura fortium.

Oſtendit quales ſunt huiuſmodi conceptus vt ordinantur ad reſiſtẽdum aduerſariis, dicens (collum tuũ) ideſt doctrina tua, & boni conceptus tui, per quos iungeris mihi capiti, ſicut per collũ caput vnitur corpori. Huiuſmodi autem collũ eſt (ſicut turris Dauid, quæ ædificata eſt cum propugnaculis.) quia ſufficiẽs eſt ad repellendum omnes impugnationes aduerſariorum. ideo addit (mille clypei) ideſt perfectus numerus authoritatum (pẽdent ex ea, & omnis armatura fortiũ.) Authoritatibus enim, & articulis fidei munitur fides noſtra, quaſi per quoſdam clypeos noti in lumine diuino, (in quo eſt omnis armatura fortium:) quia quicquid virtutis eſt in omni intellectu, peramplius & perfectius cõtinetur in lumine diuino. Deinde cum dicit. B

Duo vbera tua, ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in liliis, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ.

Determinat de operationibus intellectus vt ordinãtur ad inſtructionem paruulorum: & tangit quatuor. Nã actiones intellectus ſiue doctrina primo debet eſſe proportionata auditoribus paruulis: ideo dicit (duo vbera tua :) quia paruuli, non poſſunt maſticare dura, ſugunt vbera: iuxta illud Corinth. 3. Tanquã paruulis in Chriſto lac dedi vobis potum, non eſcam. Et dicit (duo vbera) propter duo teſtamenta, vel propter ſenſum literalem quem ſignificant voces, & myſticum quem ſignificant res. Secũdo, hæc doctrina debet eſſe charitatiua, quia doctor debet docere ardenter: iõ ſubdit (ſicut duo hinnuli capreæ gemelli:) in quo deſignatur geminatio charitatis. Tertio, doctor debet docere regulariter, quia debet docere ſecundũ ordinem ſacræ ſcripturę: ideo ſubditur (qui paſcuntur in liliis) ideſt in candore diuinarum ſcripturarum, quia ſecundum ꝙ eſt ĩ ſacris ſcripturis, ſic alios docere debemus. Quarto, perſeueranter: iõ addit (donec inclinẽtur vmbræ) ideſt, donec ceſſent ænigmata, quod tempus eſt totius vitæ præſentis : (& aſpiret dies) .ſ. æternitatis, quod erit in futura vita, vbi non indigebimus ea doctrina qua indigemus modo. Deinde cum dicit. C

Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.

Concludit ex habitis ſtatum eccleſiæ requirere talẽ pulchritudinem. & continuetur ſic; dixi ò eccleſia te eſſe pulchram ſecundum omnia tua : ideo (vadam ad montem myrrhæ) ideſt, ad te quæ es mons myrrhæ, propter carnis mortificationem. (& ad collem turris) ideſt, ad te quę es collis turris, propter aſſiduam & multiplicem orationem. &, ſupple, dicam (tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.) Nam ſi eccleſia ſecundum omnia ſua requirit pulchritudinem, pulchritudo ſua debet eſſe totalis. Eſt autem diligenter notãdum ꝙ pulchritudo dicta de eccleſia non debet referri ad actualem actum vt talis ſit, ſed ad ſtatum, nõ quia talis ſit, ſed quia talis debet eſſe, vt ſemper proficere debeat : propter quod oportet eam mundum relinquere. Deinde cum dicit.

A Veni de libano ſponſa mea, veni de libano, veni.

Infert ex habitis ꝙ debet relinquere mundum. & cõtinuetur ſic, Habitum eſt ꝙ ſtatus tuus requirit totalẽ pulchritudinem ſponſa mea : ergo ne inficiaris à mũdo, (veni de libano) .i. veni de mũdo, & recede de mũdo, (veni de libano, veni.) Dicit autem ter (Veni) propter fidem Trinitatis, ad quã alios inducere debet, ut dicit gloſſa. Vel quia derelinqui mundus non põt niſi pater educat ſua potentia, Pſal. Eduxit Iſrael de medio eius in manu potenti & brachio extento. Et niſi filius dirigat ſua ſapientia, Sap. 10. Eduxit illum ſapiẽtia .i. primum hominem cum omnibus ſaluandis à delicto ſuo à quo nullus poteſt duci, niſi educatur de mũdo, Iacobi. 4. Qui voluerit amicus eſſe huius ſeculi, inimicus dei cõſtituetur: niſi ſpũs ſanctus attrahat ſua bonitate & clementia, Iſaiæ. 63. Spiritus domini ductor eius fuit. Vel ter dicit, (veni) quia ſicut peccamus cogitatiõe, locutione, & opere: ita his tribus ad chriſtum ire debemus. Dicitur autem mundus libanus .i. candidus per contrarium, quia in eo non eſt candor : ſicut lucus quia caret luce, & piſcina quia caret piſcibus; ſic dicitur mundus quia caret mũditia. Deinde cum dicit. Pſal. 135. B

Coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus Leonum, de montibus Pardorum.

Adducit iſtam rationem ad hoc ſumptam ex fine, & intendit talem rationem. Homo debet relinquere illud, quo relicto poteſt adipiſci ſuam coronam & ſuum finem: ſed ſi tu relinquas mundum, coronaberis: ergo debes mundum relinquere. De iſta ratione non ponit plus, niſi ꝙ ſi relinquat, coronabitur. Et ut intelligãtur verba eius, notandum ꝙ mundus quadrupliciter inficit. Primo inficit iraſcibilem per timoroſitatem: ſecundo inficit concupiſcibilem per intemperantiam & fœditatem: tertio inficit voluntatem per iniuſtitiã: quarto inficit intellectum ſpeculatiuum, per infidelitatem. Ideo ait (coronaberis de capite Amana) ideſt, de mũdo, relinquendo timiditatem, quæ inficit iraſcibilem. Amana enim interpretatur coanguſtatus, & ſignificat mundum, qui ſeipſum coanguſtat & cõſtringit. Iterum (coronaberis de vertice Sanir) ideſt, de fœditate & intemperantia, relinquendo ipſam, quia inficit concupiſcibilem. Nam Sanir ſecundum gloſſam idem eſt qd fœtor. Iterum (coronaberis de vertice Hermon) .i. de iniuſtitia relinquendo ipſam, quia inficit appetitũ intellectus, ſiue volũtatem. Interpretatur enim Hermon anathematizatio ſiue diuiſio à deo, quod maxime fit per iniuſtitiam, & potiſſimè vt eſt vitium generale. Iterum (coronaberis,) ſi veneris (de cubilibus leonum) ideſt de improuidentia, quæ inficit intellectum practicum. Nam differt homo à beſtiis ferocibus, quia eſt animal politicum per manſuetudinem, quam non habẽt animalia ferocia, quæ intelliguntur per leones, q non refrænant motus ſuos per prudentiã, ſicut homo. Iterum (coronaberis de montibus Pardorum) .i. de infidelitate, quæ inficit intellectum ſpeculatiuum. Hæretici enim & infideles inſidiãtur vt Pardi. & ſupplendum eſt, delinquendo hoc, perfecte relinques mundum. Et quia nõ coronaberis niſi iſta relinquas, debes perfecte mundum relinquere vt coroneris. Deinde cum dicit. C

Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in vno oculorũ tuorum, & in vno crine colli tui.

Ponit tertiam rationẽ ſumptam ex amore diuino. Congruum enim eſt vt amantes nos amemus: & qa chriſtus nos maxime diligit, debemus eum diligere. Cum ergo non poſſimus eius amori inhærere niſi mundũ relinquamus, debemus mundum relinquere. De iſta rõne

non

non ponit niſi medium, videlicet, ꝙ chriſtus maxime nos diligit. Hoc eſt ergo quod à te volo (ſoror mea) propter naturæ conformitatem, (ſponſa mea) propter fidem (vulneraſti cor meum) ſagitta amoris (in vno oculorum tuorum) ideſt, in vnitate cogitationũ tuarum, (& in vno crine colli tui) ideſt, in vnitate affectionum tuarum. Nam per oculos per quos conſpicimus debemus intelligere actiones intellectus: qa tũc placent deo, quando ſunt vnitæ per fidem. (per capillos) vt ſupra dicebatur, debemus intelligere affectiones, quæ tunc placent deo, cum ſunt vnitæ per charitatem, & per alias perfectiones affectus: & quia talẽ vnitatem habere non poſſumus niſi mundum relinquamus, debemus mundum relinquere.

LECTIO. IX.

QVam pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſponſa. Pulchriora ſunt vbera tua vino, & odor unguentorum tuorum ſuper omnia aromata.

B

Superius oſtenſum eſt eccleſiam præcipue vt reſpicit ſtatum contemplatiuorum debere cõuerti ad chriſtum propter ſuſceptam ab eo bonitatẽ, & debere relinquere mundum, ne per ipſum contrahat fœditatẽ. Hic oſtendit eam debere ſufferre tentationes, vt adipiſcatur finem, & mereatur ampliorem bonitatem. Et intendit talem rationẽ, Quicunq; poteſt de facili aliquas turbationes ſufferre, ſi per eas poteſt cõſequi finem & augmentum in bono vt talia adipiſcatur, debet ſufferre libenter: ſed eccleſia potiſſimè vt reſpicit ſtatum cõtemplatiuum poteſt de leui tentationes ferre, & cũ per eas mereatur finem & augeatur in bono, debet eas patienter ſufferre. In hac rõne ſic procedit. Primo oſtendit, ꝙ viri contemplatiui poſſunt omnes tentationes de facili vincere. Secundo ex hoc concludit, ꝙ vult eos permittere tentari, vt ex hoc adipiſcantur finẽ & gloriam, ibi, (ſurge Aquilo.) Prima pars diuiditur ĩ duas: quia primo oſtendit viros contemplatiuos tentationes vincere: ſecundo oſtendit quòd hoc poſſunt de facili, ibi, (emiſſiones tuæ.) Prima diuiditur in duas: qa primo oſtẽdit de quolibet genere tentationum, quòd poſſunt ipſas vincere: ſecundo ex hoc cõcludit quòd vniuerſaliter poteſt eccleſia vt reſpicit ſtatum contemplatiuorum omnem tentationẽm ſuperare, ibi (Hortus concluſus ſoror mea.) Prima pars diuiditur in tres partes ſecundum quòd ſunt tria genera tentationum. Nam primo oſtendit eccleſiam poſſe ſuperare tentationes diaboli: ſecundo oſtendit vincere tentationes mundi, ibi, (fauus diſtillans.) tertio oſtendit eam poſſe ſuperare carnis tentationes, ibi (& odor ueſtimentorum.) Circa primum notandum ꝙ diabolus dupliciter nos vincit. Primo decipiendo nos, cum ſe transformat in angelum lucis. Et contra hoc ualet doctrina quam maxime habent viri contemplatiui: quia ſeparati a mundo magis percipiunt diuinum influxum. Nam Philoſophus in lib. de bona Fortuna, oſtẽdit aliquos ſimplices eſſe bene fortunatos, quia amoti à ſenſibilibus magis percipiunt de cognitione ſubſtantiarũ ſeparatarum & dei: ſicut cęci non intenti viſibilibus, magis memorantur. Et quantum ad hoc ait (O ſoror mea ſponſa, quàm pulchrę ſunt mammæ tuę) .i. quàm pulchra eſt doctrina tua, quæ dicitur mammæ & ubera, quia ſe contemperat ſecundum proportionem au-

A ditorum. & ideo ſubdit, (pulchriora ſunt vbera tua vino) ideſt doctrina tua præualet doctrinæ Philoſophorum, quæ non temperat ſe proportioni audientium, ſed conſiſtit in quadam auſteritate & excellentia verbi, carens ponderoſitate ſententię. Ideo huiuſmodi doctriua dicitur vinum non lac, quia caret dulcedine. Secundo vincit nos diabolus, ſi inueniat nos denudatos virtutibus. & quantum ad hoc ſubditur, (& odor vnguentorum tuorum) ideſt, fama virtutum ſpiritualium, vt gloſſa exponit, (ſuper omnia aromata) ideſt, ſuperat omnem humanam ſcientiã: propter quod ſupplendum eſt, non debes timere ne diabolus te vincat decipiendo. Deinde cum dicit.

Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel & lac ſub lingua tua. Et odor veſtimentorum tuorum, ſicut odor thuris.

Oſtendit eccleſiam ſuperare impugnationem mundanam. Nam maxime mundum ſuperamus (quia cum diuidatur inter fideles & infideles) ſi fidelibus effundimus doctrinam, & eam celamus infidelibus, ne capiant nos in verbo. Ideo ait, (fauus diſtillans labia tua) quantum ad infideles, quibus non debes communicare dulcedinem doctrinæ ſacræ, ſed tenere eã ſub lingua tua. Deinde cum dicit, (odor veſtimentorum tuorum) .i. odor carnis tuæ: eſt enim caro quaſi quoddam veſtimentum animæ, cuius odor eſt (ſicut odor thuris.) Thus enim cùm igne crematur, redolet: ſic caro contẽplatiuorum cùm tentationibus ſtimulatur, eã vincunt cum continentia redolent, & merentur. Ex quibus haberi poteſt ꝙ eccleſia, vt reſpicit vitam contemplatiuam, poteſt ſuperare tentationes carnis. Deinde cum dicit.

Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus.

Infert ꝙ omnes tentationes vniuerſaliter poteſt ſuperare. & continuetur ſic, Tu eccleſia (ut oſtenſum eſt) ſuperare potes omnes tentationes diaboli, mundi, &

C carnis: igitur tu es (hortus cõcluſus ſoror mea ſponſa, tu es hortus concluſus) & dicit bis hortus concluſus: quia tentationes mundi, & carnis non poſſũt intrare ad ipſam. Addit etiam ꝙ eſt (fons ſignatus:) quia etiam tentationes diaboli non poſſunt ad eã ingredi. Eſt igitur eccleſia hortus concluſus, inquantum continet poma munda à ſpurcitiis carnis. Eſt hortus concluſus, inquantum continet poma vera nõ ſophiſtica vanitatibus mundi. Eſt fons ſignatus, inquantum continet aquas dulces non amaricatas per verſutias diaboli. Deinde cum dicit.

Emiſſiones tuæ paradiſus malorum punicorum cum pomorum fructibus.

Oſtendit eccleſiã, vt reſpicit contemplatiuos, de facili poſſe ſuperare tentationes ſingulas. Nam minima gratia ſufficit ad ſuperandum omnes tentationes. Si igitur quis habeat gratiam ſuperabundantem de faci-

D li eas ſuperabit. Gratia ſuperabundans in hoc cognoſcitur, inquantum alios inducit ad gratiam. Nam perfectum eſt vnumquodq; cum poteſt ſibi ſimilem generare. Oſtendere ergo eccleſiam de facili poſſe ſuperare tentationes ſingulas, eſt oſtendere ꝙ deriuationes gratiarum prout fluunt ab eccleſia ad ſuas filias ſunt ſufficientes ad ſuperandum tentationes ſingulas. deriuantur enim dona gratiarum diuinarum à perfectioribus ad imperfectos, nõ ꝙ perfecti ipſam gratiam cauſent, ſed à ſolo deo ipſa gratia cauſatur: ſed quia per prædicationes & bona opera & exempla perfecti ducunt imperfectos ad gratiam ſuſcipiendam: & ulterius aliquando per ſuas orationes gratiam impetrant, & miniſtrando ſacramenta aliqd efficiũt in illa, quo facto, niſi quis præbeat obicem, gratiã ſuſcipit. Duo ergo facit. Nam primo oſtẽdit ꝙ per huius deriuationes põt

7. Phy. t. 16.

quodlibet genus tentationis ſuperari: ſecũdo ex hoc **A** concludit ꝙ vniuerſaliter omnes tentationes ſuperare poſſit: ibi (Fons hortorum.) Circa primum tria facit. quia primo oſtendit ꝙ per tales deriuationes poſſunt ſuperari tentationes mundi. ſecũdo, ꝙ diaboli, ibi (cypri cum nardo.) tertio ꝙ carnis, ibi, (myrrhæ & aloe.) dicit ergo (emiſſiones tuæ.) ideſt dona gratiarũ deriuata a te ad alios ſunt (paradiſus malorum punicorum) ideſt, illarum arborum (cum fructibus pomorum) ideſt, cum fructibus dictarum arborum. Fructus enim malorum punicorum habet corticem aſperum, ſed intus habent grana rubea: & ſignificãt doctrinam eccleſiaſticam, cuius ſenſus committitur his qui ſunt intra ipſam: exterioribus autem mõſtrat cortex tantum. Vnde pars iſta reſpondet illi parti vbi dicebatur ſupra (fauus diſtillans labia tua, mel & lac ſub lingua ſua.) Sicut ergo per illa verba oſtendebatur eccleſiam poſſe ſuperare impugnationem mundi: ſic p iſta habetur ꝙ per dona gratiarum deriuata ab eccleſia ad filios, poſſunt alios ſuperare. Deinde cum dicit. **B**

Cypri cum nardo, nardus & crocus, † fiſtula, & cinnamomum cum vniuerſis lignis Libani. ** Caſia*

Oſtendit per tales emiſſiones poſſe ſuperare diaboli tentationes. Legitur ergo ſic, (emiſſiones tuæ nõ ſolum ſunt paradiſus malorum, ſed etiam huiuſmodi emiſſiones ſunt emiſſiones (cypri.) Cyprus enim ſecũdum gloſſam arbor eſt aromatica habens ſemen candidum. & poteſt ſignificare perfectioné intellectus ſpeculatiui, quia huiuſmodi intellectus eſt candidus, qui illuminatur lumine fidei, vel lumine intellectus agentis. Ex quo apparet ꝙ hoc nomen cyprus eſt equiuocum ad inſulam, & arborem. Et hmõi emiſſiones ſunt (nardo.) Nardus enim eſt herba redolens & calida. vnde poteſt ſignificare perfectionem affectus, quia dat intelligere charitaté, vt dicit gloſſa. Huiuſmodi emiſſiones, non ſolum ſunt nardus, ſed etiam (crocus). Crocus enim eſt aurei coloris, & poteſt ſignificare pruden- **C** tiam, cui deſeruit eubulia, ad quam pertinet dare conſilium lucidum & mundum. Prudentia autem eſt in intellectu practico. vnde ſignificat perfectionem intellectus practici. Sunt etiam huiuſmodi emiſſiones (fiſtula & cinnamomum) per quæ deſignantur perfectiões iraſcibilis & concupiſcibilis. Nam cinnamomum habet virtutem ſuam extra in cortice, & ſignificat perfectionem iraſcibilis, quæ perficitur fortitudine quę cõſiſtit in aggrediendo. Caſia autem habet bonitaté ſuã interius, & ſignificat perfectionem concupiſcibilis, quę perficitur per temperantiam: cuius bonitas videtur conſiſtere intrinſecus, quia bonitas magis eſt in retrahendo quàm in aggrediendo. habet enim quodammodo modum contrariũ fortitudini. Et inde eſt ꝙ inſenſibilitas, quæ dicit defectum, minus opponitur tẽperantiæ, quàm intemperantia. & audacia, quæ dicit exceſſum, minus opponitur fortitudini quàm timiditas, vt dicitur. 2. Ethic. Et huiuſmodi emiſſiones ſunt cũ vni- **D** uerſis lignis Libani. i. cũ omnibus aliis perfectionibus deſignatis per ligna Libani, ratione candoris & munditiæ. Et qui habet perfectum intellectũ ſpeculatiuum practicum, & iraſcibilem & concupiſcibilem, & alias perfectiones debitas, poteſt reſiſtere diabolo. Ideo per hęc dicta etiam intelligitur ꝙ emiſſiones ſponſę poſſunt ſuperare etiam diabolicas tentationes. vnde iſta pars cõcordat cum illa parte ſuperiori, ꝙ vbera ſponſæ, erãt pulchriora vino, quæ reſpiciunt intellectum. Et odor vnguentorum erat ſuper omnia aromata ratione virtutum reſpicientium potentias alias. Verũetiam per illa. ſ. cyprum, & nardum, poſſumus intelligere perfectiones potentiarum, per quas ſuperamus diabolum: Deinde cum dicit.

Myrrha & aloe, cum omnibus primis vnguentis.

Oſtendit quomodo per tales emiſſiones ſuperantur tentationes carnis: quia ſunt (myrrha & aloe). i. conſeruant à putrefactione. & hoc (cum omnibus vnguẽtis primis). i. cum omnibus vnguentis præcipuis conſeruantibus à putrefactione, myrrha etiam à putrefactione conſeruat, vt dicit gloſſa. Et aloe etiam hoc facit, licet non tantum, vt in gloſſa dicitur. Et etiam vnguenta præcipua habent hoc efficere. Et quia vitãdo tentationes potiſſime ſeruamur à corruptioné, ideo per hoc datur intelligi, ꝙ propter deriuationes prędictas ſuperantur tentationes carnis. Deinde cum dicit.

Fons hortorum: puteus aquarum uiuentium, quæ fluunt impetu de Libano.

Concludit ꝙ vniuerſaliter tentationes omnium ſuperantur. Ideo ait ꝙ huiuſmodi emiſſiones ſunt fons hortorum, inquantum valent ad producendum fructus malorum punicorũ, reſiſtendo tentationibus mũ- **B** di. Sunt etiam (puteus aquarum viuentium:) quia aquæ quas continent non poſſunt mortificari per tentationes diaboli: & huiuſmodi aquæ ſunt (quæ fluunt impetu de libano) ideſt, de candore: quia non maculantur immunditia carnis. Deinde cum dicit,

Surge Aquilo, & ueni Auſter: † perflent hortum meum, & fluent aromata † eius. ** perfla* ** illius*

Concludit chriſtus ꝙ vult permittere tentari ſponſam, vt ex hoc mereatur finem & gloriam. Cõtinuetur ergo ſic, Tu ſponſa potes ſuſtinere omnes tentatiões, & potes eas ſuſtinere de facili, cum ipſæ deriuationes, & dona gratiarũ deriuata ad alios) hoc poſſint. Ideo (ſurge Aquilo, & veni Auſter) ideſt, volo permittere ꝙ ſurgant diuerſa genera tentationum: & (perflent) ideſt, ſtimulent (hortum meum) ideſt, ſponſam meam, (& fluent aromata illius:) quia per tales ſtimulationes tu mereberis, & redolebis congruo modo. Aquilo enim eſt ventus frigidus: Auſter vero eſt ventus cali- **C** dus: & ſignificant omnia genera tentationum, & omnia quæ poſſunt inclinare ad malum. Quia quicunq; male agit, vel hoc facit ex timore infrigidante: vel ex amore male inflammante.

LECTIO. X.

Veniat dilectus meus in hortum ſuum, ut comedat fructum pomorum ſuorum. **CAP. V.**

Quoniam videtur ſpõſa per ſeipſam non poſſe ad deum conuerti, & mundum relinquere, & tẽtationes tolerare: ideo conuertit ſe ad **D** ſponſum ſuum petẽs eius auxilium, & ſubuentionem. Diuiditur autem hæc pars in duas. quia primo ponitur ſponſæ petitio: Secundo ſubiũgitur chriſti reſponſio, ibi (veni in hortum meum.) Cõtinuetur autẽ ſic, Sponſus meus me hortatur vt cõuertar ad ipſum relinquendo mũdum, & ſuſtineam tentationes, & ꝙ hoc de facili poſſum: ſed (vt video) innixa meo auxilio, nullo modo ſum potẽs ad talia. Et ſi dicit hoc me poſſe de facili, recognoſco hoc verum eſſe per eius auxilium. Ideo rogo vt (dilectus meus veniat in hortum ſuum) ideſt, ueniat in me, quæ ſum hortus eius, (vt comedat) ideſt beneuola acceptione recipiat (fructum pomorum ſuorum:) quia cognoſco, & cũ gratiarum actione confiteor, quòd fructum quem ego facio, poma quę produco, bonarum cogitationum, affectionũ, orationum, & operum, à me ipſa non facio, ſed eius auxilio:

auxilio:ideo non ſum mea,ſed ſua.Deinde cum dicit.

A

Veni in hortum meum ſoror mea ſpōſa.

Ponitur chriſti reſponſio. Duo autem notanda po- ſuit ſponſa in petitione ſua.Primum quòd auxilium à chriſto petebat. Secundum ꝙ bona ſua ab ipſo reco- gnoſcebat.Chriſtus autem reſpondendo ſponſæ ſuæ, tria facit.Primo oſtendit ꝙ petitionem præuenit.Se- cundo bona ſponſæ à ſe eſſe conſentit,ibi(meſſui myr rham meam.) Tertio eam ad ſecure contemplandum inducit,ibi (comedite amici.)Et continuetur ſic,Tu ſponſa mea petis à me auxilium vt veniam in te , quæ es,hortus concluſus: petitionem tuam iam præueni . hoc eſt quod ait, (ſoror mea ſponſa veni in hortum meum,) vt (veni) ſit temporis præteriti.vnde eſt ſen- ſus,Ego iam veni in hortum meum, præueniendo pe- titionem tuam,paratus ad auxilium tuum. Poſſet aũt legi ꝙ (veni) ſit imperatiui modi: ſed quia non bene continuaretur præcedentibus,ideo de tali ſenſu non eſt nobis ad præſens curandum . Deinde cum dicit.

B

Meſſui myrrham meam cum aromati- bus meis . Comedi fauum meum cum melle meo , & bibi vinum meum cum la- cte meo .

Oſtendit chriſtus quomodo aſſentit bona ſpōſę eſſe à ſeipſo.vnde continuetur ſic , Tu ſponſa mea times, ne deficias in certaminibus:ne timeas,qa ego (meſſui) ideſt,ſecaui vel recollegi (myrrham meam) ideſt , te, quæ es myrrha mea propter carnis mortificationem, ſecundum quam potes tentationes vitare.& hoc(cum aromatibus meis:) quia,vt tactum fuit,ſuſtinēdo ten tationes,ex te fluebāt aromata prout merebéris finē, & gloriam.Dicitur enim chriſtus metere myrrhā cum aromatibus,inquantum ſponſa hoc facit,vincēdo ten tatiōes auxilio ſuo.In quo chriſtus aſſentit ꝙ hoc bo- num quod eſt tentationes vincere,ſponſa non habet à ſeipſa,ſed à chriſto.Poſtea ſubdit(comedi fauū meum cum melle meo) ideſt,ꝙ conuerteris ad me , ſecūdum quam conuerſionem guſtas contemplationis dulcedi- nem.(bibi vinum cum lacte meo)ideſt,feci ꝙ tu bibe- res vinum cū lacte meo,) ꝙ relinqueres mundū: quem relinquendo,biberes vinum propter ſpūalem lætitiā: & biberes lac propter candorem & mūditiam. Ex quo apparet chriſtum,confiteri, ſponſam non ſolū habere ab ipſo ꝙ tentationes vincit,ſed etiam habere ab ipſo ꝙ cōuertitur ad ipſum,& reliquit mundum.Et notan- dum ꝙ quia cauſa prima eſt plus influens in ſuum cau ſatum,quàm cauſa ſecundaria:ſi ſponſa metit myrrhā vincendo tentationes,& comedit fauū cum melle con uertendo ſe ad deum,&bibit vinū cum lacte relinquē- do mundum:ſi hoc facit inuocato auxilio chriſti, quí eſt caput eccleſiæ & principium, peramplius & perfe- ctius dicitur chriſtus hoc facere. Deinde cum dicit.

Comedite amici , & bibite , & inebria- mini chariſſimi .

Hortatur eccleſiam ad ſecure cōtemplandum: ideo ait vos (amici)mei , quia ego ſemper ſum vobiſcum abſq; trepidatione , (comedite) ſpūalē dulcedinem , (bibite vinum) ſpūalis lætitię,& inebriamini chariſſi mi) ebrietate ſpūs,in contemplationis dulcedine pſi- ſtendo. Notandum autem ꝙ chriſtus prius locutus eſt Eccleſiæ in ſingulari,cum dixit (veni in hortū meum ſoror mea ſponſa:) nunc autem loquitur ei in plura- li,dicens (comedite amici.) Cuius ratio eſt:quia licet eccleſia in comparatione ad chriſtum, cuius eſt ſpōſa, ſit vna,quia vnius ſponſi debet eſſe vna ſponſa: tamen quia dulcedo chriſti non vniformiter recipitur in to- ta eccleſia,quia dulcedo contemplationis,aliquando in vno cauſatur ex maieſtate:aliquando in alio ex pie tate,in alio ex ſapientię profunditate:propter hoc di- citur eccleſia in plurali comedere,& bibere .

LECTIO. XI.

EGo dormio , & cor meū vigilat . .

Poſtquàm deſcriptus eſt ſtatus eccleſiæ mo- dernæ quantum ad cō templationē . Hic de- ſcribitur quantum ad actionem, ſiue quantū ad filiorū miniſtratio- nem.Et notandū, chri ſtum ſic hortari eccle- ſiam ad contemplan- dum,ꝙ tamen eam inuitat ad filiis miniſtrandum,& tō dixit (comedite amici & inebriamini chariſſimi ,) in quo hortatur eccleſiam ad contemplationem.Hic au tem tanquam bonus ſponſus habens curam filiorum, eam inuitat ad miniſtrandum filiis. Et diuiditur pars iſta in duas.Quia primo ponitur eccleſiæ contempla- tio.Secundo ſubiungitur chriſti exhortatio, ſecūdum quam inuitat eccleſiam ſurgere à contemplatione ad actionem,ibi (Vox dilecti mei.)Contemplatio eccle ſiæ deſignatur,cum dicitur(Ego dormio,& cor meum vigilat.) Viri enim contemplatiui dicuntur dormire, quia quieſcunt à ſenſibilibus exterioribus:tamē ſecun dum cor vigilant,quia magis ſunt apti ad percipien- dum intrinſecus iſpirationes,& diuinos influxus.Quia vt ſuperius tactum eſt,ſicut cæci nō intenti viſibilibus, melius memorantur : ſic viri cōtemplatiui non inten- ti exterioribus,magis percipiūt interiores inſpiratio- nes. Deinde cum dicit.

C

Vox dilecti mei pulſantis , Aperi mihi ſoror mea , amica mea , columba mea, im maculata mea .

Ponitur chriſti inuitatio. Et diuiditur pars iſta in partes duas.Quia primo ponitur huiuſmodi inuita- tio.Secundo ponitur ſponſæ excuſatio,ibi (expolia- ui me.) Circa primum duo facit.Quia primo ponitur prædicta inuitatio.Secundo ſubiungitur inuitationis ratio,ibi(caput meum.)Continuetur ſic, me exiſtente in contemplatione,audita eſt in me (vox dilecti mei) ideſt,vox chriſti pulſantis,& dicentis (ò ſoror mea ,) propter naturæ cōformitatem,(amica mea,)propter charitatem,(columba mea,) propter cordis ſimplici- tatem,(ſurge) à ſtatu contamplationis,(aperi mihi,) prædicando filiis meis,aperiēdo corda eorum,ut poſ- ſim intrare ad eos . Notādum autem ꝙ eccleſia per vi- tam actiuam exercendo prædicationis officium , du-

D

pliciter aperit chriſto in ipſis fidelibus: quia quod vni ex minimis meis feciſtis (dicit chriſtus) mihi feciſtis . Matth.25.

Rurſum etiam ipſi chriſto aperimus,quando per præ- dicationem cor alicuius aperitur , per quam apertio- nem ipſe chriſtus intrat ad illum. Deinde cum dicit.

Quia caput meum plenum eſt rore , & cincinni mei guttis noctium .

Aſſignat rationem dictæ inuitationis.Rogo ſponſa mea vt mihi aperias,prædicando fidei veritatē, & mo- rum honeſtatem:(quia caput meum) ideſt,intellectus meus (plenum eſt rore)infidelitatis:(& cincinni mei) ideſt capilli,ſiue affectiones meę,ſunt(plenæ guttis no ctium)ideſt,frigiditate,& obſcuritate peccatorū, quæ per noctes intelliguntur ratione priuationis, quæ eſt Ioan.3.

eſſentialis cuiuslibet malitiæ:& qa qui male agit, odit lucem.Notandum autem ꝙ intellectus poteſt dici ca- put,&voluntas poteſt dici caput.Voluntas enim dici- tur caput ratione dominii , ſecundum quem modum

qui dominatur aliis, caput eorũ eſſe dicitur. Quia ergo voluntas in regno animæ dominari videtur, quia cæteræ potentiæ exeunt in actiones ſuas ſecũdum imperium voluntatis, ideo voluntas dicitur caput. Si vero nos cõſideremus caput prout in eo viget cognitio & ſenſus, & quia cætera membra diriguntur in actiões ſuas per caput (cũ dirigere ſit intellectus & rationis,) ſic ratio & intellectus merentur nomen capitis. Propter quod non eſt inconueniens quòd per caput intelligatur intellectus, & per capillos radicatos in capite, deſignẽtur affectiones radicatæ in voluntate: cum non ſolum intellectus, ſed etiam voluntas poſſit dici caput. Deinde cum dicit. A

Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?

Ponitur ſpõſæ excuſatio, & diuiditur in partes tres: quia primo ponitur huiuſmodi excuſatio. Scdo ſub-ditur chriſti attractio, ibi (dilectus meus.) Tertio per huiuſmodi attractionem ponitur ſponſæ famulatio, ibi (ſurrexi vt aperirem.) Continuetur autem ſic, Tu dilecti mi inuitas me vt habeam curam filiorum, vt à ſtatu contemplationis propter quem dimiſi temporalia, redeam ad ſtatum actionis ſecundũ quem de temporalibus curã habueram. (ſed ego expoliaui me tunica mea) ideſt, dimiſi iſta temporalia, (quomodo induar illa,) ideſt, quomodo reuertar ad habendum iterum curam temporalium? quaſi diceret, graue eſt mihi. (Laui pedes meos) ideſt, affectiones meas, quæ dicuntur pedes, quia ſecundum eas venitur ad te: huiuſmodi affectiones laui, quia nõ ſolum dimiſi temporalia, ſed etiam dimiſi voluntatem habendi ea, (quomodo inquinabo illos?) ideſt, quomodo inquinabo pedes meos. i. affectiones meas volẽdo iterum habere curam temporalium? Deinde cum dicit. B

Dilectus meus miſit manum ſuam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius. C

Ponitur chriſti attractio. Nam licet ſponſa ſe excuſaret, tamen tanta fuit potentia chriſti ꝙ virtute ſua eam attraxit, voluntatem ſuam inclinãdo, vt velit habere curam filiorum. Continuetur ſic, Ego ſponſa me excuſabam ne redirem ad actiuam vitam, (ſed dilectus meus) chriſtus, qui eſt potentiæ infinitæ, (miſit manum ſuam per foramen) ideſt, p intellectũ vel affectum: quia intellectus, vel etiam affectus ſunt quaſi quædam foramina, & rimulæ, per quas ad nos chriſtus ingreditur: (& ad tactum eius) ideſt ad iſtam immiſſionem virtutis, ſecundum quam me chriſtus tetigit, (venter meus) ideſt, mollior pars in me (intremuit) ideſt, præ timore obſtupuit, non audens renuere quod ſponſus vult. Quaſi diceret, tanta fuit virtus chriſti, ꝙ nõ ſolum fortiores partes animæ fuerunt paratę ad obediendum chriſto, D ſed etiam debiliores. Deinde cum dicit.

Surrexi, vt aperirem dilecto meo. Manus meæ ſtillauerũt myrrham, & digiti mei pleni ſunt myrrha probatiſſima.

Quia, vt dictum eſt, tanta fuit virtus chriſti, ꝙ totam ſponſam conuertit ad ſuam voluntatem. Ideo hic ponitur ſponſæ confeſſio, & officii ad quod inuitata fuit deuota ſuſceptio. ſ. curæ filiorum. Et quia vt ſuperius tãgebatur ex adminiſtratione filiorum circa exteriora fit diſtractio in mẽte, ideo duo facit: quia primo ponitur ſponſæ famulatio: ſecundo additur mentis diſtractio, ibi (peſſulum oſtii mei.) Continuetur ſic, Ita ſponſus attraxit me, vnde non volens vel valens reſiſtere ei, (ſurrexi) à cõtemplatione, (vt aperirem dilecto meo) per prædicationem: & non ſolum aperui ei prædicando verbo, ſed etiam prædicando exemplo. Ideo ſubditur, (manus meæ,) ideſt, operationes meæ (ſtillauerunt myrrham,) ideſt, carnis mortificationem, quæ per myrrham intelligitur, vt ſuperius dictum eſt, inquantũ aliquando exemplo mearum operationum moti, egerũt pœnitentiam mortificando carnẽ ſuam: quia ſic alios debemus inducere ad pœnitentiam ꝙ etiam nobis pęnitentiam ſeruare debemus. Ideo ſubdit, (& digiti mei pleni myrrha probatiſſima.) quaſi diceret, manus meę ſtillauerunt myrrham: quia alii quaſdam ſtillas, & guttas perceperunt pœnitentiæ meæ, portando in carne ſua: (ſed digiti mei) ideſt, diuerſæ operationes meæ, quæ dicuntur digiti propter diſcretionem, vt gloſſa tangit, remanſerunt (pleni myrrha probatiſſima:) qa excellentiorem pœnitentiam in corpore meo portaui, quàm aliis oſtenderem. Deinde cum dicit.

Peſſulum oſtii mei aperui dilecto meo: at ille declinauerat, atque tranſierat,

Narrat ſponſa mentis ſuæ diſtractionem. Et notandum quòd quando homo eſt mente diſtractus, & non poteſt guſtare illam dulcedinem, quam prius ſenſit, debet reuerti ad intima cordis ſui, inquirendo chriſtum, diſcutiendo cogitationes & affectiones: & quia in tali inquiſitione & diſcuſſione occupatur homo aliquãdo vanis & variis cogitationibus quæ dicuntur vigiles ciuitatis, debet hmõi uanas cogitationes abiicere, & chriſtum diligenter inquirere: & ſi non poteſt ipſum per ſe ipſum inuenire, debet aliorum auxilium expoſcere. Secundum hunc ordinem pars iſta diuiditur in partes quatuor. Quia primo ponitur mentis diſtractio. Secũdo additur duplex chriſti inquiſitio, ibi (anima mea.) Tertio innuitur vanarum cogitationum occupatio, ibi, inuenerunt. Quarto ſuffragii inquiſitio, ibi (adiuro vos.) Continuetur ſic, ego ſpõſa poſtquàm aperueram oſtium aliis prædicando, & intenta fueram circa aliorum profectum, volui intẽdere profectui meo, redeundo ad ſtatum contemplationis: propter quod aperui dilecto meo, ideſt, chriſto (peſſulũ oſtii mei.) peſſulum dicimus vectem, cum quo oſtium clauditur. Poteſt hoc ſignificare curam temporalium, quam debet prælatus ad tempus remouere à ſe, ut poſſit redire ad contemplationem, aperiẽdo oſtium ſuum chriſto. Verũ quia propter temporalium curam vt plurimum prælatus diſtrahitur ſecundum mentem, & chriſtum non inuenit, ait, (at ille) ideſt, chriſtus (declinauerat, atqꝫ tranſierat:) quia diſtracta in mente, non inueni ſponſum meum chriſtum, vt volebam. Deinde cum dicit.

Anima mea liquefacta eſt ut dilectus locutus eſt. Quæſiui, & non inueni illum: vocaui, & non reſpondit mihi.

Ponitur chriſti inquiſitio. Notandum autem ꝙ cum à ſtatu actionis quis ad cõtemplationem redit, ſi chriſtum non inuenit vt vult inter cætera quæ ſtimulat ipſum vt chriſtum quærat, eſt memoria priuatæ dulcedinis. Nam cũ homo ſentit ſe aliquando in oratione guſtaſſe diuinam dulcedinem, ſi poſtea ad orationem rediens non poteſt tantam ſentire dulcedinem quantam prius, ex memoria talis dulcedinis ſtimulatur ad diſcutiendum tales ſuas cogitationes & affectiones, utrum ſecundũ eas diſplicuerit chriſto, vt poſſit inuenire cauſam, quare nunc non poſſit ſentire illam dulcedinem, quam prius ſenſerat: ideo ait (anima mea liquefacta eſt) propter dulcedinem contemplationis (vt dilectus locutus eſt) ideſt, quando dilectus in oratione loquebatur mihi, & ego ſibi. Et quia talem liquefactionẽ modò non ſentio, rediens ad conſcientiam chriſtum non inueni: vnde memorata dictæ dulcedinis (quæſiui) chriſtum, diſcutiendo cogitationes intellectus: (& non in-

ueni

ueni illum: vocaui eum) per deſideria affectus, (& non A reſpondit mihi.) Deinde cum dicit.

Inuenerunt me cuſtodes, qui circuierunt ciuitatem. Percuſſerunt me, & vulnerauerunt me: tulerunt pallium meum mihi cuſtodes murorum.

Poſtquàm narrauit chriſti inquiſitionem, & non inuentionem: narrat variarum cogitationum occupationem. Ad cuius euidentiam notandum eccleſiã primitiuam habuiſſe aliquo modo maiores turbationes, & aliquo modo minores, quàm moderna. Nam quantum ad perſecutionẽ plus turbabatur illa quàm iſta: quia modò ceſſauerunt ſeuities tyrannorũ. Sed quantum ad diſtractionem plus turbatur iſta quàm illa: quia modo eccl'ia maximis diuitiis eſt dotata, ideo plus diſtrahitur interius propter curam temporalium q̃ diſtracta fuerit primitiua eccleſia. Ideo ſuperius quando B narrabatur diſtractio eccleſiæ primitiuæ ſimpl'r, dicebatur ꝙ in lectulo ſuo quæſiuit chriſtum. Hic autẽ dictum eſt (peſſulum oſtii mei aperui dilecto meo:) quia ad literam curæ temporalium faciunt quoddam obſtaculum, & peſſulum in oſtio mentis, qđ oportet amouere, ſi chriſtum inuenire volumus. Rurſum ibi dicebatur, (quæſiui illum, & non inueni.) Hic autem dicitur ꝙ ſponſus declinauit atq; tranſiuit, & ꝙ quæſiuit, & non inuenit, vocauit eum, & non reſpondit. In quo oſtendit ſe eccleſia moderna eſſe magis elongatam à chriſto, quàm fuerit primitiua. Tertio, ibi dicebatur ſimpliciter ꝙ inuenerunt ſpõſam vigiles qui cuſtodiebant ciuitatem. Hic autem dicitur (inuenerunt me cuſtodes, qui circuierunt ciuitatem.) inuenerunt me variæ cogitationes. huiuſmodi variæ cogitationes (percuſſerunt me, vulnerauerunt me, & tulerunt palliũ meum mihi,) quæ cogitationes ſunt (cuſtodes murorum.) In quo oſtendit moderna eccleſia ſe magis inuolui vanis cogitationibus, quàm fuerit primitiua: quod etiã deſignatur, C quia primitiua eccleſia per ſeipſam iueniebat: vnde dicebat (paululum cum pertranſiſſem eos inueni quem diligit anima mea.) Hic autẽ eccleſia moderna vt poſſit chriſtũ inuenire expoſcit auxilium filiorum, cum dicit (adiuro vos filiæ hieruſalem.) Notandum autem bene, ꝙ cogitationes ſiue vigiles ciuitatis nos percutiunt, quando eis damus aditum: nos vulnerant, quãdo in eis delectamur: ſed nobis accipiunt pallium expoliando nos virtutibus & donis, quando eis conſentimus. Deinde cum dicit.

Adiuro vos filiæ Hieruſalem, ſi inueneritis dilectum meum, vt nuncietis ei, Quia amore langueo.

Sponſa vt poſſit inuenire chriſtũ, expoſcit auxiliũ filiarum: hæc autem petitio eſt ad profectum eccleſię, & ad profectum filiarũ. Ad profectum eccleſiæ inquantum propter preces filiarum ſponſus aliqua bona largitur eccleſiæ. Ad profectum filiarũ eſt, quia propter D adiurationem matris mouentur filię vt ardentius chriſtum quærant. Ideo duo facit: quia primo ponitur huiuſmodi adiuratio: ſecundo ſubiungitur ardentior filiarum inquiſitio, ibi (qualis eſt dilectus tuus.) Continuetur ſic, O filię hieruſalem, quia propter uos cũm veſtram ſuſcepi, ex qua cura, diſtracta conſcientia, quæſiui chriſtum ſponſum meum, & non inueni: ideo (adiuro uos,) obſecro vos,) ſi inueneritis dilectum meũ,) quia forte in orationibus veſtris loquitur vobis) quia non eſtis tantum intentæ exterioribus: qui nõ loquitur mihi, eo quod ſum magis intenta vobis. ſi ergo cõtingat hoc, rogo (vt nuncietis ei, quia amore lãgueo) ideſt, propter amorem deficio: volo in amorẽ eius rapi, & dulcedinem contemplationis eius ſentire, & non valeo, ſed deficio.

LECTIO. XII.

QVAlis eſt dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mulierum?

In parte iſta ponitur filiarum ardens inquiſitio. Et diuiditur pars iſta in partes duas: quia primo filiæ hieruſalem inquirũt a matre ſua. i. ab eccleſia, qualis ſit chriſtus ſpõſus eius, vt cognoſcant eius bonitatem: ſecundo quærunt vbi ſit, vt habeant eius ſocietatem, ibi (Quo abiit dilectus tuus.) Habent autem ſe hæ duæ quæſtiones per ordinem: quia prius eſt cognoſcere quare aliquid ſit, vt cognoſcens eius bonitatem eam deſideret, eius deſiderio motus: ſecũdo quærit vbi ſit eius bonitas, vt eam adipiſci valeat. Prima pars diuiditur in partes tres. Quia primo quærit qualis ſit chriſtus ſecundum diuinitatẽ, ibi (qualis eſt dilectus tuus ex dilecto.) Secũdo quęrit qualis eſt chriſtus ſecundum humanitatem, ibi (qualis eſt dilectus tuus.) Tertio aſſignat rationẽ quæſtionum factarum, ibi (quia ſic adiuraſti nos.) Continuetur ſic, ò ſponſa chriſti (ò pulcherrima mulierum,) qualis eſt dilectus tuus ex dilecto.) Nam pater nõ eſt dilectus ex dilecto, quia à nullo: ſpiritus ſanctus eſt dilectus ex dilectis, quia à pluribus vt a patre & filio: ſolus autem filius eſt dilectus ex dilecto. Deinde cum dicit.

Qualis eſt dilectus tuus.

Quærit qualis eſt chriſtus ſecundum humanitatem: vnde non addit ibi (ex dilecto.) quia ſicut naſcendo ſecundum diuinam naturam eſt ſine matre: ſic quodã modo naſcendo ſecũdum humanam naturam eſt ſine patre. Nam cum filius debeat eſſe ſimilis patri in natura: cum nullus homo fuerit pater chriſti, dicere poſſumus aliquo modo chriſtum ſecundum ꝙ homo nõ habuiſſe patrem. Deinde cum dicit.

Quia ſic adiuraſti nos?

Aſſignat cauſam dictarum quæſtionum. Continuetur ſic, Ideo quærimus qualis ſit dilectus tuus vel ſponſus ſecundum diuinitatem: & qualis ſit ſecundũ humanitatem, quia tu mouiſti deſiderium noſtrum ad hoc: quia ſicut adiuraſti nos, ſic nos obſecraſti. Deinde cum dicit.

Dilectus meus candidus & rubicũdus, electus ex millibus.

Ponitur ſpõſæ riſio, in qua facit quatuor. Quia primo oſtendit qualis ſit chriſtus ſecundum diuinitatem. Secundo qualis ſit ſecundum humanitatẽ, ibi (caput eius aureum.) Tertio qualis ſit ſecundum utrũq;, ibi (ſpecies eius ut libani.) Quarto epilogat dicta ibi (talis eſt dilectus meus.) Declarat ergo primo qualis ſit chriſtus ſecundũ diuinitatem. Chriſtus enim ſecũdum diuinitatem tripl'r poteſt conſiderari vel declarari. Primo in comparatione ad patrem: ſecundo in cõparatione ad ſpiritum ſanctum: tertio in comparatione ad nos. Prout autem comparatur ad patrem, eſt genitus ab eo, & procedit per modum intellectus, & dicitur lux & candor: & quantũ ad hoc ait (dilectus meus candidus.) prout vero comparatur ad ſpũm ſanctum, ſic ſpirat ignem amoris: & quantum ad hoc ſubdit (& rubicundus) amore charitatis, & amoris procedentis ab ipſo. Prout vero comparatur ad nos, ipſe eſt filius naturalis, nos autem adoptiui: ideo ſubdit (electus ex millibus. Deinde cum dicit.

Caput eius aurum optimum.

Oſtendit qualis ſit chriſtus ſecundum humanitatem: & duo facit. Quia primo oſtendit qualis ſit chriſtus in

ſe:ſecundo qualis ſit in ſuis membris,ibi(comæ eius.) Chriſtus autem ſecundum humanitatem eſt caput noſtrum,quia caput debet eſſe eiuſdem naturæ cum mēbris: quod non competit chriſto ſecundū diuinitatē, ſed ſecundum humanitatem.Hoc autem caput eſt aureum optimum,quia contagione peccati nō fuit maculatum.nam in omnes ſecundum communem legem naſcentes tranſit originale peccatū præterq̃ in chriſtum,qui non cōmuni lege concupiſcentię, ſed de virgine ſpiritu ſancto conceptus eſt,& natus. Dinde cum dicit.

Comæ eius ſicut elatæ palmarum, nigræ quaſi coruus.

Declarat qualis ſit chriſtus ſecūdum membra eius. Membra autem chriſti dupl'r poſſunt diuidi.ſ.ſecundū materiam doctrinæ,& vitæ.Duo ergo facit. Nam primo declarat membra chriſti ratione doctrinæ: ſecūdo ratione diuerſitatis vitæ.ibi (manus eius.) Differentia autem doctrinæ in membris chriſti eſt quadruplex.qa primo ſunt apoſtoli:ſecūdo prophetę qui magis procul viderunt chriſtum quàm apoſtoli: tertio ſunt doctores qui accipientes dicta apoſtolorum & prophetarum docent:quarto & vltimo ſunt prędicatores,qui vt audiunt à doctoribus ſic referūt populo. Quatuor ergo facit:quia primo declarat quales ſunt apoſtoli, ibi (Comę eius) Secundo, quales ſunt prophetę, ibi (oculi eius.)Tertio,quales ſunt doctores,ibi(genę illius.)Quarto,quales ſunt prędicatores,ibi(labia eius) Dicit ergo primo(comæ eius)ideſt,apoſtoli,qui dicūtur comæ vel capilli,quia immediate adhęſerunt chriſto capiti,(ſicut elatæ palmarum:)quia erectæ ſunt ſuperius huiuſmodi comæ,ideſt,apoſtoli,ſicut palmę:vñ ſunt ad modum elatæ palmarum. vel Elatę palmarū, ſunt quædam arbores ad modum palmarum, & ſunt aromaticæ:& ſignificant apoſtolos propter odorē bonæ famæ.Vnde alia translatio, vt dicit gloſſa, habet (crines eius abietes.)ita ꝙ per abietes intelligamus arbores aromaticas,non illas vnde ædificia fiunt. Et addit quòd huiuſmodi comæ ſunt(nigrę quaſi coruus.) quod poteſt eſſe dictum ratione perſecutionis, quam paſſa fuit eccleſia tempore apoſtolorum.Deinde cum dicit..

Oculi eius ſicut columbæ, ſuper riuulos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſſima.

Oſtendit quales ſunt prophetæ qui dicuntur oculi ratione viſionis: iuxta illud.1.Regum.9. Qui enim dr̄ propheta hodie,olim dicebatur vides.Hi (oculi)ſunt (columbæ ſuper riuos aquarum) propter ænigmaticam cognitionem. Nam ſicut columbæ iuxta fluenta aquarum vident in aquis ſpeciem ancipitris venientis: ſic prophetæ in aquis per ænigmata videbant inſidias diaboli,& præcauenda populo annunciabant. Addit autem ꝙ hę (columbæ ſunt lotæ lacte) propter mūditiam.Nam licet cognitio prophetarum eſſet ænigmatica,erat tamen munda ab omni cogitatione erroris:& ſubdit (et reſident iuxta fluenta pleniſſima) rōne reuelationis.Quod enim viderūt prophetæ,habuerunt per inſpirationem diuinam, in quo ſunt fluenta pleniſſima ſcripturarum.Deinde cum dicit.

Genæ illius ſicut areolæ aromatum conſitæ à pigmentariis.

Oſtendit quales ſunt doctores dicens(Genæ illius) id.ſt,doctores qui ſunt genę maſticantes cibum doctrinæ.hę autem genę ſunt(ſicut areolæ) ideſt,paruę areę (aromatum:) quia in doctoribus quaſi in quibuſdam paruis areis ſcripturarum aromata triturantur,& confringuntur:inquantum doctores ea quæ ſunt in ſacro canone,quaſi in magna area, docent alios ſecundum modum eis proportionatum:& hmōi paruę areę ſunt

A ſtructæ ſiue (conſitæ).ſ.conſtitutæ & ordinatæ(à pigmentariis) ideſt,à prophetis & apoſtolis, à quibus accipientes doctrinam,alios docent. Dicuntur aūt apoſtoli & prophetæ pigmentarii rōne plenitudinis ſcientiarum.Deinde cum dicit.

Labia eius lilia diſtillantia myrrham primam.

Oſtendit quales ſunt pdicatores,dicens(Labia eius) ideſt,prędicatores qui ſunt labia referentia quæ à doctoribus audierunt.hęc (labia) ſunt (diſtillantia myrrham) ideſt,prædicantia voluntariam paupertatē vel voluntariam pœnitentiam,quæ dicitur myrrha rōne amaritudinis.& dicit (myrrham primā:) quia ad litteram ex arbuſta myrrhæ fluit quædam gutta vel quidā liquor ſpōte,& huiuſmodi liquor dicitur prima myrrha,& ſignificat pœnitentiam voluntariam. Et poſtq̃ deſiſtit talis liquor fluere à dicta arbuſta, inciditur, & fluit inde ratione inciſionis alius liquor, qui dr̄ myrrha ſecunda,quæ non eſt adeò electa. Deinde cū dicit.

B Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis.

Declarat membra chriſti vt diſtinguuntur ſecūdum veritatem vitæ:quod eſt tripliciter. quia quidam ſunt actiui, quidam contemplatiui, quidam verò habent vtrāq; uitam,vt prælati.Ideo tria facit. Primo deſcribit actiuos.ſecundo contemplatiuos,ibi (vēter eius.) tertio pręlatos,ibi(crura illius.)Dicit ergo prio (manus eius)ideſt,actiui,qui dicūtur manus,quę ſunt principale inſtrumentum ad agendum,vel operandum: & ſunt (tornatiles) ad operandum faciliter bona,rotūdum enim eſt facile mobile:& ſunt aureæ, quia nō ſufficit ut ea fiant quę ſunt de genere bonorum,niſi fiant ex habitu charitatis,quę deſignatur per aurum quod habet colorem rubeum & ignitum.Rurſum hę(manus ſunt plenæ hyacinthis) propter rectam intentionem, quæ requiritur ad quodlibet opus bonū. Hyacinthus enim eſt lapis precioſus habens colorem cœleſtem, &
C ſignificat rectitudinem intentionis,quia ſurſum ad cęlum Trinitatis debemus intentionem noſtram erigere in quolibet bono opere. Deinde cum dicit

Vēter eius eburneus,diſtinctus ſaphiris.

Oſtendit quales ſunt contemplatiui,dicens (venter eius) ideſt,contemplatiui,qui ſunt venter plenus ſpirituali cibo,quia ipſe potiſſimè repletur ſpūali dulcedine.hic enim (venter eſt eberneus) ratione mundiciæ,quia ipſi maximè ſunt ſeparati à terrenis coinquinationibus hominum.Et huiuſmodi venter eſt (diſtinctus) ideſt, artificialiter cęlatus,(ſaphiris,) propter diuinam adhęſionem. Saphyrus eſt enim lapis precioſus habens colorem cœleſtem,ſicut hyacinthus: quod maxime & potiſſimè competit contemplatiuis. igitur maxime adhęrent ſupremo cibo.Deinde cum dicit.

Crura illius columnæ marmoreæ,quæ
D fundatæ ſunt ſuper baſes aureas.

Declarat quales ſunt prælati,dicens (Crura illius.) ideſt,pręlati, qui dicuntur crura,quia alios portant. hæc (crura) ſunt (columnæ) propter rectitudinem. ſunt (marmoreæ) propter firmitatem.(ſunt fundatæ ſuper baſes aureas) propter charitatem. vnde ſi inueniantur pręlati carentes iſtis, magis ſunt crura diaboli,q̃ ſint crura chriſti. Deinde cum dicit.

Species eius vt Libani, electus vt cedri. Guttur illius ſuauiſſimum,& totus deſiderabilis. Talis eſt dilectus meus, & ipſe eſt amicus meus, filiæ Hieruſalem.

Oſtendit qualis ſit chriſtus ſecūndum humanitatem & diuinitatem ſimul. & tangit tria quæ competunt ei ſecūdum vtrāq; naturam.Primum eſt ſpecioſitas:nam inquantum

Pſal.42. inquantum homo eſt ſpecioſus, iuxta illud Pſal. Specioſus forma præ filiis hominum. Inquantum deus eſt ſpecioſus: quia eſt ſplendor gloriæ, Heb.1. & quia eſt vera ſapientia, de qua Sap.7. Eſt ſpecioſior ſole, & ſuper omnem ſtellarum diſpoſitionem. Secũdum, quod competit ei, eſt incorruptibilitas, & hoc etiã vt eſt homo, iuxta illud Pſal. Pſal.15. Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem. & inquantum deus etiam vt eſt vera ſapientia, Sap.6. Clara enim & nunquam marceſcit ſapientia. Tertium, quod competit ei ſecundum humanitatem & diuinitatẽ, eſt dulcedo & ſuauitas: quia homo in cœleſti patria ingredietur contemplando diuinitatem, & egredietur contemplando chriſti humanitatem, & vtrobiq; paſcua inueniet. i. plenam ſuauitatis refectionem. Hæc autem tria tanguntur in parte iſta. Nam ſpecioſitas tangitur, cum dicitur (ſpecies eius ut libani) ideſt, pulchritudo eius clara & lucida. Incorruptibilitas, cum ſubiũgitur (electus vt cedri.) Cedrus enim dicitur arbor imputribilis. Suauitas autem manifeſtatur, cum ſubinfertur (guttur illius ſuauiſſimum) ideſt, dulcedo eius ſuauiſſima. ideo additur ꝙ eſt (totus deſiderabilis) ſecundum humanitatem & diuinitatem. Et concludit (talis eſt dilectus meus) ad ſe attrahens amorem meum: (& ipſe eſt amicus meus) impartiens mihi amorem ſuum.

LECTIO. XIII.

QVO abiit dilectus tuus ò pulcherrima mulierũ? quo declinauit dilectus tuus? & quæremus eũ tecum?

Poſtquàm quæſierunt C filiæ Hieruſalem qualis eſſet dilectus eccleſiæ vt eum cognoſcerent: hic quærunt vbi ſit ut eius habeãt ſocietatem. Diuiditur autẽ hæc pars in duas. quia primo ponitur dicta quæſtio: ſecundo ſubiungitur ſponſæ reſponſio, ibi (dilectus meus deſcendit.) Circa primum, notandum quòd chriſtus ſecundum diuinitatem abit & leuatur a nobis: ſecundũ vero humanitatẽ deſcẽdit & declinat ad nos. In prima ergo parte tria tanguntur. quia primo quæritur vbi ſit chriſtus ſecũdum diuinitatem. Secundo quæritar vbi ſit ſecundũ humanitatem, cum dicit, (quo declinauit dilectus tuus.) Tertio aſſignatur vtriuſq; ratio, cum ſubinfertur, (& quæremus eum tecum.) quaſi dicat, ob hoc volumus ſcire vbi ſit, vt habeamus eius ſocietatem. Deinde cum dicit.

Dilectus meus deſcẽdit in hortum ſuum ad areolam aromatum, vt ibi paſcatur in hortis, & lilia colligat.

Ponitur ſponſæ reſponſio. Ad cuius euidentiam no- D tandum ꝙ Vbi cuiuslibet rei acceptum proprie, non competit ei ſecundum naturam inquãtum hmõi: nam natura, vt natura eſt, non habet Vbi, nec ꝙ ſit in loco: ſed ſi Vbi accipiatur large, ſic vbi cuiuslibet naturæ ſunt propria principia diffinientia ipſam. dicuntur. n. talia ipſum vbi naturæ, quia ſicut nihil eſt de re extra ſuum vbi, ſic nihil eſt de re extra ſua principia. Sed accipiendo ipſum chriſtum ſecundum diuinitatem non clauditur aliquo Vbi, quia natura eius diuina eſt infinita nullis limitibus circũſcripta. Secundum humanitatem vero cõpetit ſibi aliquod Vbi; cum eius humanitas ſit finita, & intra principia ſuæ ſpeciei ſit clauſa. Et ideo ſponſa non rñdet ad quęſtionem illam, Quò abiit dilectus tuus, ubi quęritur de diuinitate. Sed re- A ſpondet ad illam qua dicitur, quò declinauit, vel quò deſcendit dilectus tuus? vbi quærebatur de eius humanitate. In dando autem ſuam rñſionem tria facit. quia primo dat ſuam rñſionem. Secundo ſubiũgit rationis rñſionem, ibi (ut paſcatur.) Tertio oſtendit ſe ad chriſtum habere veram dilectionem, ibi (ego dilecto meo.) Continuetur ſic, Vos filiæ Hieruſalem quęſiuiſtis à me quò abiit dilectus meus. quæſiuiſtis etiam a me quò deſcendit. ad quæſtionem primam non rñdeo; quia non poſſum. ad ſecundam quæſtionem rñdens, dico ꝙ (dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolam aromatum). i. deſcendit in eccleſiam, quę eſt hortus ſuus, ad areolam. i. ad beatam Virginem, quę fuit area plena aromatibus virtutum & donorum, aſſumendo carnem in ipſa, ſecundum quam carnem conuerſatus eſt mecum, quę ſum hortus in eccleſia ſua. Deinde ſubiungit rationis rñſionem cũ dicit, (vt paſcatur in hortis) ideſt, vt delectetur in bonis operibus nr̃is, vt dicit glo. nos ad bonum promouendo (& colligat lilia) ideſt, ele- B ctos, ad ſuum beneplacitum congregando. Deinde cum dicit.

Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui paſcitur inter lilia.

Oſtendit ſe veram dilectionem habere ad chriſtũ, dicens, (ego dilecto meo). ſ. locum receptionis ego prę paro in me, vt glo. ſupplet: & dilectus meus mihi (præparat apud ſe locum receptionis meæ, ut ille (qui paſcitur inter lilia) ideſt, inter mũda deſideria, ſit in me, & ego in eo. In quo oſtendit ſe ad chriſtum verã habere dilectionem: & chriſtus veram, ad eam: quia qui manet in charitate in deo manet, & deus in eo. 1. Ioan. 4. Deinde cum dicit.

Pulchra es amica mea, ſuauis & decora ſicut Hieruſalem.

Determinat de eccleſiæ vnitate, vel remouet quandã quæſtionem quæ poſſet oriri ex prædictis. Dictum eſt C enim in eccleſia eſſe diuerſos ſtatus, quia aliqui sũt incipientes, aliqui proficientes, aliqui perfecti. Rurſum dictum eſt quod ad eundem ſtatum multa requiruntur: quia ſecundum quẽlibet ſtatum, eſt dare aliqualẽ pulchritudinem ſubſtantiæ, virtutis, & operationis. Et in operationibus, maxime eſt dare multiplicem diuerſitatem. & quia tanta diuerſitas eſt in eccleſia, vult chriſtus oſtendere ſuam ſponſam eſſe vnam, cuius vnitas propter talem diuerſitatem non tollitur. Et duo facit: qa primo repetit ea quæ in eccleſia videntur facere diuerſitatem: ſecundo oſtendit hoc non impedire eccleſiæ vnitatem, ibi (vna eſt columba mea.) Prima pars diuiditur in duas, ſecundum quòd duo videntur impedire eccleſiæ vnitatem: videlicet, diuerſitas eorum quæ requiruntur ad quẽlibet ſtatum: ſecundo diuerſitas ipſorum ſtatuum, ibi (ſexaginta ſunt reginæ.) Prima ps diuiditur in partes tres, ſecũdum ꝙ ad quẽlibet ſtatum tria requiruntur. ſ. pulchritudo ſubſtantiæ, virtutis, & operationis. Et hæc omnia quodãmodo ſunt tacta ſuperius. Ideo reiterare iſta eſt quodammodo, repetere D quę ſuperius fuerũt tacta. Primo ergo narrat pulchritudinem quam requirit eccleſia quantum ad ſubſtantiam. Secundo quantum ad virtutem, ibi (terribilis ut caſtrorum.) Tertio quantum ad operationem, ibi (capilli.) Dicit ergo (pulchra es amica mea,) quantũ ad ſubſtantiam exteriorem, (ſuauis & decora ſicut Hieruſalem (ideſt, ſicut eccleſia primitiua, quantum ad ſubſtantiam interiorem: quia illa eccleſia formoſa & pulchra erat interius, licet nigra eſſet exterius propter perſecutionem. Nunc autem ceſſauit perſecutio, & ideirco exterius eſt pulchra. Deinde cum dicit.

Terribilis vt caſtrorum acies ordinata. Auerte oculos tuos a me, quia ipſi me auolare fecerunt.

Oſtendit eam habere pulchritudinem, quantum ad virtutem. Et quia pulchritudo eſt per diuinas inſpirationes, ideo dicit tollendas eſſe rōnes, quod facit, ibi, (Auerte oculos tuos.) Dicit ergo quòd eccleſia propter magnitudinem & excellētem pulchritudinem eſt terribilis vt ordinata acies caſtrorum, quę aduerſarios non timet propter potentiam quam habet ex diuino auxilio, & eius inſpiratione. Deinde cum dicit, (auerte oculos tuos) idest, tolle rationes ſecundū quas vis me inquirere: quia (ipſi oculi) idest, rationes tuæ (fecerunt me auolare,) eo quòd deficiant ipſæ rationes ab inquiſitione mea: quod cōcordat cum eo quod habetur in Pſalmo, Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur deus: quia quanto deum per rationes naturales inueſtigare volumus, tanto magis recedit a nobis. Bonæ autem ſunt rationes ad fidem defendendam. Ad fidem autem probandam ſunt tollendæ. Quòd ergo ſumus terribiles ad fidem aſtruendam & defendendam per ſapientiam diuinam & miracula, hoc habemus ex gratia & inſpiratione diuina, pręcipuè. Deinde cum dicit.

Capilli tui ſicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.

Narrat primo pulchritudinem quam habet ex operationibus affectus: ſecundo quam habet ex operationibus intellectus, ibi (ſicut cortex.) Dicit ergo (capilli tui) idest, affectiones tuæ ſunt (ſicut grex caprarum, quæ apparuerunt) vel (deſcenderūt de Galaad.) exponatur vt ſuperius eſt expoſitum. Deinde cū dicit.

Dentes tui ſicut greges ouiū: quæ aſcenderūt de lauacro, omnes gemellis fœtibus & ſterilis non eſt in eis.

Narrat pulchritudinem ex parte operationum intellectiuarum, dicens, (tui dentes) ſunt (ſicut greges ouium) ſupple, tonſarum, (quæ aſcenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt in eis.) hoc etiam expoſitum eſt ſuperius. Deinde cum dicit.

Sicut cortex mali punici, ſic genæ tuæ abſq; occultis tuis.

Repetit pulchritudinem operū, dicens, (genę tuę) idest operationes exteriores, ſunt (ſicut cortex mali punici,) continens mala rubea, idest, feruorem charitatis (abſq; occultis tuis) idest, abſq; eo quod intrinſecus latet. Quia non ſolum es pulchra quantum ad exteriora, ſed etiam quantum ad interiora. Deinde cū dicit.

Sexaginta ſunt reginæ, & octoginta cōcubinæ, & adoleſcentularum non eſt numerus.

Narrat diuerſitatem eccleſiæ ex parte ſtatus. Status autem diuerſitatis poteſt multipliciter accipi. Primo ex diuerſitate contemplationis & ſic diſtinguitur: quia quidam ſunt incipientes, quidam proficientes, quidam perfecti. Vel ex parte vitę, quia quidā ſunt actiui, quidam cōtemplatiui. Vel ex parte fructus: quia quidam faciunt fructum centeſimum vt virgines, quidam ſexageſimum vt viduæ, quidam triceſimum vt coniugatę. Et hanc diuerſitatem deſcribit: ideo ait (reginæ) hoc eſt, virgines quæ optime ſe rexerunt, (ſunt ſexaginta) idest, in numero paruo & excellenti. Sexaginta, cū hoc quòd eſt numerus paruus, eſt tamen numerus ſupabundans: quia partes eius ſimul ſumptæ reddūt pluſquam totum: & deſignant ſtatum virginalem, quia virgines comparatiuè ſunt paucæ, & in fructu excellunt alios. (Concubinæ autem) idest, viduæ, quæ dicuntur cōcubinæ, quia habuerunt aliquando virum alium, quàm chriſtum. hæ autem (concubinæ ſunt octoginta,) qui eſt numerus maior quantitate ſexaginta, & minor virtute: quia non eſt numerus ita ſuperabundans, ſi cōA ſiderentur eius partes aliquotæ: & deſignat ſtatum vidualē, in quo ſunt plures, quàm in ſtatu virginali, ſed non faciunt tantum fructum. (adoleſcentularum) idest, imperfectorum, ſiue viuentium in ſtatu coniugali, (non eſt numerus) quia tales quantitate excellunt alios, ſed virtute deficiunt ab eis. Poteſt autem per ea quæ dicta ſunt diuerſitas eccleſiæ aliter aſſignari: ſed de hoc nihil ad præſens, quia continuationem excluderemus. Deinde cum dicit.

Vna eſt columba mea, perfecta mea: vna eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ.

Oſtendit iſta non impedire eccleſię vnitatem: & duo facit, ſecundum quòd duo variata ſunt, quæ videntur impedire huiuſmodi vnitatem. Primo enim oſtendit quòd huiuſmodi vnitas non impeditur ex diuerſitate eorum quæ requiruntur ad quemlibet ſtatum: ſecūdo quòd non impedit eam diuerſitas ſtatus, ibi (viderunt eam.) Propter primum, notandum quòd eccleſia vniB uerſalis eſt quadrupliciter vnita. Primo in fide: qa vna eſt fides omnium. Secundo in charitate: quia vnū vinculum amoris oēs qui ſunt in eccleſia connectit. Tertio in gratia quæ poteſt dici mater noſtra: quia ab ea habemus eſſe ſpirituale. Quarto vnitur eccleſia i fine: quia omnes tendimus ad cœleſtem Hieruſalem, quæ poteſt dici genitrix noſtra: quia eam imitari debemus, vt filiæ imitantur genitricem ſuam. Continuetur ſic, Habitum eſt quòd tanta diuerſitas eſt in eccleſia, quia in quolibet ſtatu i tota vniuerſali eccleſia, eſt dare pulchritudinem ſubſtantiæ, virtutis, & operationis: & eſt dare tantam diuerſitatem operum: non tamē propter hoc tollitur eccleſiæ vnitas: quia omnia iſta vniuntur per fidem, vniuntur in charitate, in gratia, in fine. Et ſi per hæc vniuntur ea quæ ſunt diuerſarum perſonarū: multo magis vniuntur ſubſtantia, virtus, & operatio, quæ ad vnam perſonam pertinere poſſunt. Et hoc eſt quod ait, (vna eſt columba) propter fidei vnitatem, quæ deſignatur in columba, quæ eſt animal ſimplex, ſic fides eccleſiæ ſimplex eſt ſine plica erroris, & etiam C quia ſimpliciter adhæremus iis quæ ſunt fidei, cum eis non adhæreamus propter fidei diſcurſum. & ſubditur (vna eſt perfecta mea) propter charitatem, quia charitas eſt vinculum perfectionis. & addit (vna eſt matri ſuæ) ratione gratiæ, à qua ſicut a matre habemus eſſe ſpirituale: (electa genitricis ſuæ) propter vnitatem finis: quia ſubſtantiam noſtram, virtutem, & operationem, & totum qd eſt in nobis, eſt ſecundum mēſuram fidei: & ordinem charitatis, & perfectionē gratię ordinare debemus ad illam cœleſtem Hieruſalem, quam quaſi genitricem imitari debemus. Deinde cum dicit.

Viderunt eam filiæ, & beatiſſimam prædicauerunt: reginæ & concubinæ laudauerunt eam.

Poſtquàm oſtendit vnitatem eccleſiæ non impediri propter diuerſitatem ſubſtantiæ, virtutis, & operationum, concurrentium ad quemlibet ſtatum, & exiſtenD tium in qualibet perſona & in quolibet membro eccleſiæ: hic oſtendit huiuſmodi vnitatem non impediri propter diuerſitatem ſtatuum vel etiam perſonarum. & hoc ſic, Nam extra eccleſiam in nullo ſtatu eſt ſalus, vt aliqua perſona ſaluetur niſi intra vnitatem eccleſiæ: ideo reginæ, & concubinæ, filiæ vel adoleſcentulæ, & omnes qui ſunt in eccleſia, cuiuslibet ſtatus, cuiuſcunq; conditionis exiſtant, in tantum ſaluantur, in quantū laudant, & approbāt, & beatiſſimā pręd cant vnam catholicam eccleſiam fide & charitate vnitam: & ideo licet diuerſi ſtatus ſint, vna tamen eſt eccleſia, in qua omnes iſti ſtatus ſaluantur. hoc eſt ergo quod ait (filii vel adoleſcentulæ viderunt eam) idest, viderunt eccleſiam fide & charitate vnitam, & beatiſſimam

mam prædicauerunt eam,) approbando huiuſmodi A vnitatem: ſic etiam (reginę & concubinæ laudauerũt eam) ideſt, vnitatem eius. Per filias autem, & concubi-nas, & reginas intelliguntur diuerſi ſtatus eccleſiæ, re-quirentes diuerſitatem perſonarũ, vt ſuperius fuit ex-poſitum. Deinde cum dicit.

Quæ eſt iſta, quæ progreditur vt au-rora conſurgens: pulchra vt luna, electa vt Sol, terribilis vt caſtrorum acies or-dinata?

Finit tractatum eccleſiæ modernæ in laude eius, di-cens (quæ eſt iſta, quæ progreditur vt aurora conſur-gens.) Nam eccleſia primitiua aſcendebat per deſer-tum vt virgula fumi, propter perſecutionem tyranno-rum: eccleſia vero moderna progreditur (vt aurora conſurgens:) quia ceſſauit pſecutio, & appropinqua-uit dies, & hæc eccleſia (eſt pulchra vt luna) propter fidem: quia quę fide cognoſcimus, videmus quaſi in lu-mine lunæ, quia ea non clare apprehendimus: eſt (ele-cta vt ſol) ratione ſpei, ſecundum quam eleuatur ad deſiderium cœleſtis Hieruſalem: quæ ratione clarita-tis poteſt dici ſol. Eſt (terribilis vt ordinata acies ca-ſtrorum) propter charitatem, quam habentes terre-mus diabolum: quia vnitatem & pacem tenemus in terris, & deo humiliter ſubiecti ſumus, qd ipſe renuit tenere in cœlis.

LECTIO. XIIII.

Deſcendi in hortum meum, vt viderem poma conuallium, & inſpicerem ſi floruiſ-ſet vinea, & germi-naſſent mala puni-ca.

Vt dictum fuit ſuperius, totus iſte liber diuiditur in partes tres, ſecundum tres ſtatus eccleſiæ: executis duabus partibus, reſtat exequi de tertio ſtatu, vt de ſtatu ultimæ eccleſię. Et quia in primo ſtatu fracti fuerunt rami, quia Iudæi communi-ter deſeruerunt chriſtum: in ſecũdo ſtatu, vt in moder-na eccleſia pleſitudo intrauit gentium: ſed in tertio ſtatu, in vltimis ſeculis omnis Iſrael ſaluus erit, vt ſupe-rius tactum eſt. Determinare ergo de vltimo ſtatu ec-cleſiæ eſt determinare de conuerſione Iudęorum vel ſynagogæ. Diuiditur autem hæc pars in partes duas: quia primo determinatur de conuerſione ſynagogæ: ſecundo inuitatur eccleſia, vt curam habeat de ſynago-ga iam conuerſa, ibi (ſub arbore malo.) Prima pars diuiditur in duas. Nam ſicut determinabatur de ſtatu eccleſiæ primitiuæ quòd primo deſcribebatur ſtatus eius, & poſtea finiebatur tractatus ille in laude eius cũ dicebatur (quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum:) D Et ſimiliter cum tractabatur de eccleſia moderna pri-mo deſcribebatur ſtatus eius, & poſtea terminabatur in eius laude vbi dictum eſt (quæ eſt iſta quæ progre-ditur quaſi aurora.) Sic modo, primo deſcribitur cõ-uerſio ſynagogæ: ſecundo terminatur iſte tractatus de conuerſione ipſius in laudem eius, ibi (quæ eſt iſta quę deſcendit de deſerto.) Pria pars diuiditur in tres par-tes: quia primo chriſtus ad cognoſcendam ſuam incar-nationem ſynagogam excitat. Secundo ſynagoga exci-tata per chriſtum, per ignorãtiam ſe excuſat, ibi (Ne-ſciuit anima mea.) Tertio chriſtus ſynagogam, igno-rantiam cognoſcentem, ad miſericordiã reuocat, ibi. (Reuertere reuertere.) Circa primum, notandum ꝙ ſicut terminato ſtatu eccleſiæ primitiuæ incipieba-A tur, ſtatus modernæ eccleſiæ a quiete, cum dicebatur (En lectulum Salomonis.) vt daretur intelligi ꝙ iam ceſſauerat perſecutio. Sic modò cum determinatur de conuerſione Iudæorum, incipit tractatus a deſcen-ſu, cum dicitur (deſcendi in hortum meum:) quia ſpe-ciali modo chriſtus deſcendit propter Iudęos, iuxta il-lud, Non ſum miſſus niſi ad oues &c. Continuetur ſic, Matth. 15. O ſynagoga tu totiens petiſti vt deſcenderem, & ſalua-rem te. Certe ego (deſcendi in hortum meum) ideſt, in eccleſiam meam, vel etiam in te, quæ eras hortus meus aſſumendo carnem. Et hoc feci, vt oculo miſericordiæ viderem (poma conuallium) ideſt, ſtatum actiuorum, qui dicuntur poma cõuallium quæ ſunt in infimo ſta-tu. Et inſpicerem oculo pietatis (ſi floruiſſet vinea) .i. ſi floruiſſent contemplatiui qui dicuntur flores vineæ propter odorem bonarum orationum. & (viderem ſi germinaſſent mala punica) ideſt, prælati, qui dicuntur mala punica, quia vtrãq; vitam habere debent contẽ-platiuam, & actiuam. Ideo deſignantur per mala puni-ca, quæ interius habent grana rubea deſignantia fer-B uorem vitæ contemplatiuæ. Exterius vero habet cor-ticem aſperum deſignantem turbationem vitæ actiuę. Sic ergo deſcendi vt omnium ſtatum inſpicerem, & te ſecundum ſtatum omnium iuuarem, & adunarem, ni præbuiſſes obicem. Deinde cum dicit.

Neſciuit anima mea conturbauit me pro-pter quadrigas Aminadab.

Synagoga per ignorantiam ſe excuſat. Et cõtinue-tur ſic, Tu domine mi ſaluator meus dicis te deſcẽdiſ-ſe, & carnem aſſumpſiſſe, vt me iuuares. (Neſciui) .i. ignoraui ꝙ tu eſſes ille qui venturus erat: nunquam enim te crucifixiſſem, ſi te deũ gloriæ credidiſſem. Cau-ſa autem quia excęcata fui, extitit, quia (anima mea) ideſt, animalitas & ſenſualitas mea, ſiue plebs mea (con-turbauit me,) non aſſentiendo monitionibus tuis. Et hoc (propter quadrigas Aminadab) .i. propter ſcri-bas, & phariſęos perſuadentes plebi, vt non crederem tibi, ſed te crucifigerem. Scribæ enim & phariſæi dice-C bantur quadrigæ, quia populum portabant & duce-bant. Et hæ quadrigæ Aminadab, quod interpretatur populus meus ſpontaneus, quia ſecundum volũtatem eorum populum ducebant. Deinde cum dicit.

Reuertere reuertere Sulamitis: reuerte-re reuertere vt intueamur te.

Chriſtus ſynagogam ad ſe reuocat: & duo facit. quia primo ponitur huiuſmodi reuocatio: ſecundo, ſubiun-gitur reuocationis ratio, ibi (quid videbis in Sulami-te.) Continuetur ſic: ex quo tu ſynagoga vel Sulami-tis captiuitatẽ miſeriæ & cœcitatis tuæ recognoſcis, & vides animalitatem tuam, (Reuertere,) relinquen-do cœcitatem intellectus, (Reuertere Sulamitis,) re-linquendo animalitatem, & prauitatem affectus. (Re-uertere,) adhærendo veritati, intendendo bonitati. & hoc (vt intueamur te) oculo miſericordiæ, miſeren-do tui. Deinde cum dicit.

LECTIO. XV.

CAP. VII.

Quid videbis in Su-lamite, niſi choros caſtrorum?

Aſſignat hmõi conuer-ſionis rationem: & inten-dit talem rationem, Qui-libet debet conuerti ad illũ, a quo habet totum bonum ſuum & totã pul-chritudinem ſuam: ſed Præmiſſum eſt quòd tu ſynagoga a me chriſto debet

habere totam pulchritudinem tuam: ergo ad chriſtū conuerti debes. In hac ratione ſic procedit: quia primo narratur ſynagogæ pulchritudo præuiſa a deo. Secundo oſtēditur quòd huiuſmodi pulchritudinem debet conſequi ſynagoga per chriſtū, ibi (dixi aſcendam in palmam.) Tertio ſynagoga his dictis aſſentit, ibi) dignum dilecto meo. Quarto ad chriſtum ſe cōuertit, ibi (ego dilecto meo.) Circa primum duo facit: quia primo narrat pulchritudinem eccleſiæ ſynagogæ in ſpeciali & diffuſe: ſecundo repetit eius pulchritudinem in generali & ſuccincte, ibi (quàm pulchra.) In narrando autem pulchritudinem ſynagogæ in ſpeciali, oſtendit ipſam pulcherrimam quantum ad omnia ſua. Nam ſicut pulchritudo animæ conſiſtit in perfectione virtutum & donorum, quę ornant concupiſcibilem & iraſcibilem, intellectū practicum & ſpeculatiuum, & voluntatem: ſic ſynagogę talis pulchritudo prępuiſa erat, quam debebat conſequi per chriſtum. Et quia hmôi perfectiones quędā reſpiciunt potentias alligatas organo, quædam non alligatas: ideo pars iſta ubi determinatur de hmôi pulchritudine diuiditur in duas partes: quia primo determinat de pulchritudine dicta per comparationem ad perfectiones potentiarum organo alligatarum: ſecundo per comparationem ad potentias organo non alligatas, ibi (duo vbera tua.) Potentiæ autem alligatæ ſunt duæ. ſ. iraſcibilis, & concupiſcibilis. Primo ergo ait de pulchritudine prout reſpicit iraſcibilem: ſecundo ut reſpicit concupiſcibilem, ibi (iunctura feminum tuorum.) Iraſcibilis aūt potentiæ perfectio ſiue pulchritudo, eſt fortitudo, ſecundum quam reſiſtimus aduerſariis, & aggredimur eos. Primo ergo determinat de fortitudine ſeu de perfectione iraſcibilis, inquantum aduerſario reſiſtimus: ſecundo inquantū ipſum inuadimus, & victoriam obtinemus, ibi (quàm pulchri ſunt.) Cōtinuetur ſic, Synagoga nunc eſt Sulamitis. i. captiua captiuitate miſeriæ. Sed ſi conſideremus eam ſecūdum pulchritudinem a deo ſibi præuiſam, ſic eſt tota pulchra. Nam pulchra eſt quātum ad iraſcibilem, inquantum prępuiſa eſt ei perfectio iraſcibilis, per quam poſſit aduerſariis reſiſtere: ideo ait, (quid videbis in Sulamite) propter rationem, tactam, (niſi choros caſtrorum) ideſt, munitiones fortes, per quas poteſt reſiſtere aduerſarius: quaſi diceret, nihil debile. Deinde cum dicit.

Quàm pulchri ſunt greſſus tùi in calciamentis, filia principis.

Oſtendit eam poſſe aduerſarium inuadere, & ſuperare. Et cōtinuetur ſic, Non ſolum præuiſum eſt ꝙ tu ſynagoga poſſis aduerſariis reſiſtere, ſed etiā ꝙ poſſis ipſos inuadere & ſuperare. ideo (ò filia principis). i. ò ſynagoga, quæ prępuiſa es eſſe filia mea, qui ſum princeps regum terræ, (quàm pulchri ſunt greſſus tui). i. quàm pulchri ſunt proceſſus & operationes tuæ, ſecūdum quas aduerſarium aggrederis & inuadis: nō ſunt nudæ, ſed ſunt ordinatę & calciatę. i. informatę charitate: quia totum corpus noſtrum & omnia noſtra veſtit & ornat, inquantum eſt forma & perfectio omniū virtutum & omnium operationum noſtrarum: & quęlibet operatio ſumit perfectionem a charitate. Et ideo prout operationes noſtrę dicuntur greſſus, calciat eas charitas: prout vero ſunt operationes manuum, charitas eas cirotecat, vt liceat ſecundum metaphorā ſic loqui. Deinde cum dicit.

Iuncturæ feminum tuorum, ſicut monilia quæ fabricata ſunt manu artificis.

Determinat de pulchritudine eius vt reſpicit concupiſcibilem. Circa concupiſcibilē autem contingit tripliciter peccare. Nam quidam ſunt molles, quidā incontinentes, quidam intemperati. Molles ſunt illi, qui

A modica tentatione vincuntur. Incontinentes ſunt illi, qui non modica tentatione vincuntur, ſed multis tentationibus ſtimulati, cadunt: vnde molles neſciunt pugnam, quia ſcilicet non pugnauerunt: quod ipſum nomen deſignat. Incontinentes autem pugnam experiuntur: ſed pugna deuicti ſe nō continent. Nam ſi nullam pugnam experirentur non eſſent incontinentes: tamē non eſſet cum quo certarent. Intemperati autem ſunt illi qui iam acquiſierunt habitum inclinantem ad venerea: ideo talibus eſt delectabile male agere, & peccant ex electione: vnde lætantur cum maleſecerint, & exultant in rebus peſſimis. hęc aūt omnia patere poſſunt ex. 7. Ethic. Et quia totiens multiplicatur vnū oppoſitorum, quotiens multiplicatur & reliquum: ſicut Cap. 1. & 2.
contingit tripliciter circa concupiſcibilem errare, ita contingit tripliciter benefacere. Nam quidam homines ſunt perſeuerantes, quidam continentes, quidam temperati. Perſeuerantes autem ſunt illi qui non tentantur, nec cadunt, vnde ſunt contrarii mollibus, qui ſine tentationibus cadunt. Cōtinentes ſunt illi qui
B moleſtati perſiſtunt, nec cadunt: hi ſunt contrarii incontinentibus. Temperati autē ſunt quibus delectabile eſt benefacere: habent enim appetitum caſtificatū, & ſunt perfecti per habitum inclinantem ad bonum. In narrando autem pulchritudinem & perfectionē ſynagogæ prępuiſam a deo ex parte concupiſcibilis tria facit. quia primo narrat vt reſpicit temperantiam. Secūdo vt reſpicit continentiam, ibi (vmbilicus tuus.) Tertio vt reſpicit perſeuerantiā, ibi (venter tuus.) Continuetur ſic, O ſynagoga non ſolum eſt tibi pulchritudo quantum ad iraſcibilem, ſed etiam quantum ad cōcupiſcibilem: quia ſecundum prępuiſionem diuinam (iunctura feminum tuorum eſt ſicut monilia:) quia ſunt clauſa femina tua, & nullo modo aperta. Et hęc (ſicut monilia quę ſunt fabricata manu artificis) ideſt, manu mea, qui ſum ille faber & artifex q fabricatus ſum auroram & ſolem. Cum ergo ſecundum actus venereos aperiantur femina mulieris, oſtenditur ſynagogę prępuiſam perfectam caſtitatem, cum dicitur femina ſua
C eſſe ſicut monilia: quæ ſunt ornamenta, quibus diuiſa clauduntur: & quia perfecta caſtitas deſignatur per tēperantiam per ea quę dicta ſunt. Notandum autem ꝙ hoc femur femoris eſt virorum: ſed hoc femen feminis, eſt mulierum: quia ſynagoga induit perſonam muliebrem, vt perſonam ſponſę: & ideo dicit, Iunctura feminum, & non femorum. Iterum notādum, ꝙ ait ſicut monilia. Monile autem eſt fibula, quam mulieres portant ad pectus, & claudunt veſtimenta ante pectus: in quo datur intelligi, quòd caſtitas a qua cōmendatur ſynagoga, non ſolum neſcit apertionem carnis, ſed ēt neſcit diuiſionem cordis: nam perfecta caſtitas requirit integritatem carnis, & mentis. Iterum notādum ꝙ hmôi monilia (ſunt fabricata manu artificis) ideſt, manu dei: quia temperantia, a qua laudatur, non eſt acquiſita, ſed infuſa. Deinde cum dicit.

D Vmbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis.

Commendat eam a continentia. Vmbilicus enim eſt illud vbi viget luxuria in mulieribus: ſicut dicit Gregorius ꝙ luxuria viris eſt in lumbis: Fœminis autē in vmbilico. In Moralibus. lib. 32.
Hic vmbilicus ſynagogę ſecundum præuiſionem diuinam, eſt (crater tornatilis) propter rectā voluntatem, (nunquam indigens poculis) ideſt, nunquam carens poculis doctrinæ ſacræ propter intellectus perſpicacitatem. Incontinens enim propter incōtinentiam duo mala contrahit: contrahit enim malitiam in affectu: vnde nō eſt (crater tornatilis,) qa non eſt agilis ad bonā operationē: vel nō eſt crater tornatilis, qa non habet rectā intentionē, cum non agat pp ęternam vitā quę per craterē tornatilem ſignificatur, in quo rōne rotunditatis nō eſt principium nec finis.

Contrahit etiam cęcitatem intellectus. Nam propter (A) paſſiones obcœcatus non obſeruat leges bonas, nec documenta doctrinæ ſacræ. Deinde cum dicit.

Venter tuus ſicut aceruus tritici, vallatus liliis.

Commendat eam à perſeuerantia. Venter eſt pars molior mulieris.ſed ſecundum præuiſionem diuinã, Venter ſynagogæ carebit molitie,& habebit vim perſiſtentis & ſuſtentantis. vnde ſecũdum talem prępuiſionem venter ſynagogę erit (aceruus tritici.)tritico.n. alii roborantur & ſuſtentantur. In quo datur intelligi ꝙ ſecundum prępuiſionem diuinam ſynagoga debet adipiſci tantam perſeuerantiam vel tantam perſiſtentiam quòd non ſolum ipſa non cadet,ſed etiam alios ſuſtentabit ne cadant.Quod ad literam ſic erit in finibus ſeculorum,quando Iſrael vniuerſaliter conuertetur ad chriſtum,quia multi tunc erunt firmiores in fide & moribus. (Ro.11.& Iſ.4.) Et hic (venter tuus erit vallatus liliis) propter munditiam, quia per perſeuerantiam oppoſitam molitiei vitatur carnis ſpurcitia.Deinde cũ dicit. (B)

LECTIO. XVI.

DVo vbera tua, ſicut duo hinnuli gemelli capreæ.

Poſtq̃ narrata eſt pulchritudo, quam deus præuidit ſynagogæ quantum ad potentias organo alligatas.Hic i parte iſta narratur pulchritudo præuiſa ei quantum ad potentias organo non alligatas. Hæ autem potentiæ ſunt duæ.ſ.intellectus,& affectus: & intellectus diuiditur in ſpeculatiuum,& practicũ. Tria ergo facit,quia primo narrat pulchritudinem vt reſpicit intellectum ſpeculatiuum. (C) Secundo,vt reſpicit intellectum praticũ, ibi (oculi tui.)Tertio,vt reſpicit appetitum intellectiuũ, ibi (caput tuum.) Prima diuiditur in duas,quia in intellectu ſpeculatiuo ſunt ſcientia,& fides. Primo ergo narrat pulchritudinem vt reſpicit ſcientiam & doctrinam:ſecundo vt reſpicit fidem,ibi (collum tuum.)Legatur ſic litera,ſecundum prępuiſionem diuinam (duo vbera tua) ideſt,ſcientia & doctrina:quę dicũtur duo vbera propter duo teſtamenta continentia quaſi vbera lac.i.dulcedinem doctrinæ. Hæc autem vbera, vel eius ſciẽtia & doctrina ſunt(ſicut duo hinnuli capreæ gemelli.) hinnuli enim ſunt agiles,& capreę acute vident:& deſignant doctrinam ſacram, ſecũdum quam, & de facili,inuenimus quid ſit verũ: & videmus acute, & ſubtiliter iudicamus ipſam veritatem. & hi duo hinnuli capreæ dicuntur duo capreę propter duplicem ſenſum,literalẽ,& myſticum:& ſunt (gemelli,)quia hi duo ſenſus ſemper ſeſe vident & concomitantur, cum in qualibet parte doctrinę ſacrę hi duo ſenſus aliqualiter aſſignari poſſint. (D) Deinde cum dicit.

Collum tuum ſicut turris eburnea.

Narrat pulchritudinẽ ſibi præuiſam ex parte fidei, dicens,(collum tuum) ideſt,fides præuiſa tibi:quæ dicitur collum,quia per eam debes vniri capiti mihi, ſicut per collum caput vnitur corpori.Hoc autẽ collũ ſiue fides,eſt ſicut turris rõne defenſionis. Nam licet fides non poſſit probari, poteſt tamen defendi: & hæc (turris eſt eburnea) ideſt,clara & ſolida non habẽs admixtionem erroris. Deinde cum dicit.

Fides non pōt probari, ſed defendi.

Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis.

Commendat ipſam quantum ad intellectum practicum. (A) Ad intellectum vero practicum, quantũ ad præſens,duo pertinere videntur. Primum eſt diiudicare. Nam & prudentia,quę etiam bonorũ morum videtur eſſe iudicatiua & præceptiua,eſt vt in ſubiecto in intellectu practico: ſecundum ꝙ pertinet ad hunc intellectum practicum eſt diſcernere ſpũs,& potiſſimè prout per hmõi ſuggeruntur nobis contraria bonorum morum:quia non debemus omni ſpũi credere,ſed probare ſpũs,an ex deo ſint. (1.Ioan.4.) Duo ergo facit. primo eam cõmendat quantum ad doctrinam morũ: ſecundo quantum ad diſcretionem ſpirituum,ibi(naſus tuus.) dicit ergo (oculi tui) ideſt,cogitationes tuę,per quas iudicas mores bonos à malis,ſunt (ſicut piſcinæ in Heſebon.)Heſebon.n.dicitur fuiſſe quędam ciuitas Sehon regis vltra Iordanem,quam cęperunt filii Iſrael, in cuius portis erant piſcinæ,quibus potabatur multitudo populi.Talis eſt doctrina morum in eccleſia:quia eam multitudo populi.i. omnes chriſtiani veri potant, & ad quam inuitatur omnes, Ioan.7. Si quis ſitit veniat (B) ad me & bibat.& Iſa.55. Oẽs ſitientes venite ad aquas. Vnde ſubditur ꝙ (hæ piſcinæ ſunt in porta filię multitudinis) ideſt,in porta plena multitudinis. Filius.n. vel filia in ſcriptura ſacra aliquãdo plenitudinem ſignificat,Iuxta illud Iſa.5.Vinea facta eſt dilecto i cornu filio olei.i.in cornu abũdanti & pleno olei. Et etiã ipſum vſitatum eloquiũ habet hoc: dicitur.n.aliquis filius denariorum,ſi denariis abũdat. Deinde cũ dicit.

Naſus tuus ſicut turris Libani, quæ reſpicit contra Damaſcum.

Commendat eam à diſcretione ſpirituum, dicens, (naſus tuus) ideſt,diſcretio tua, per quã diſcernis bonos ſpũs à malis,eſt(ſicut turris Libani).i.turris clara, non deturpata deceptione diaboli:& hęc turris(reſpicit contra Damaſcum).i.contra diabolum.Damaſcus enim interpretatur potus ſanguinis,& ſignificat diabolum,qui ſitiens ſanguinem noſtrum, tanquam leo rugiens,circuit quærens quem deuoret. 1. Petri vltimo. Deinde cum dicit.

(C) **Caput tuum vt Carmelus.**

Commendat eam quantum ad appetitum intellectiuum:in quo duo conſiderare poſſumus. ſ. potentiam, & actum.Dupliciter ergo cõmendat eam.primo quantum ad ipſam uoluntatem: ſecundo quãtum ad actus eius,ibi(& comę capitis.)Dicit ergo(caput tuũ).i.voluntas quę poteſt dici caput, vt ſuperius oſtenſum eſt, eſt ſicut(Carmelus,) qui eſt mons altus:quia non tẽdit in terrena, ſed in cœleſtia. Carmelus.n.interpretatur ſciẽtia circũciſionis: quia debemus aſſuefacere nos ad hñdũ appetitũ circũciſum à terrenis. Deinde cũ dicit.

Et comæ capitis tui, ſicut purpura regis iuncta canalibus.

Commendat eam ab actibus ipſius voluntatis,dicẽs (Comę capitis tui).i.actus & affectiones tuę quę radicantur in uoluntate,cui competit nomẽ capitis, ut dictum eſt.Hę affectiones ſunt(ſicut purpura regis iũcta canalibus:)quia ſemp ſunt coniunctę paſſionibus chriſti. (D) Purpura enim tingitur de ſanguine piſcis:quia conchæ maris,vt dictum eſt ſuperius & gloſſa tãgit, ferro circũciſæ lachrymas purpurei coloris emittunt. Et hæc purpura poteſt ſignificare carnẽ chriſti, quæ fuit rubricata ſanguine eius. Et forte ad literam,quando purpura tingitur,ponitur in canalibus, per quæ deriuatur ſanguis ille ad ipſam purpuram, propter hoc quãdiu purpurea iuncta eſt canalibus, non eſt veriſimile quòd colorem poſſit amittere, cum per talem coniunctionem illum colorem acquirat. Debent ergo affectiones noſtræ eſſe ſicut purpura regis, propter memoriam paſſionis chriſti.Et debent eſſe iunctæ canalibus:quia illam rubricationẽ & pulchritudinẽ, quam acquirunt ex memoria paſſionis chriſti,nunquã debent amittere. Deinde cum dicit.

Quàm pulchra es, & quàm decora chariſſima in deliciis. A

Repetit in generali & ſuccinctè quæ in ſpeciali tetigerat. Oīs.n.pulchritudo aſſignata ad tria pōt reduci quia vel pertinet ad contēplationē, vel actionem, vel inſtructionē. Tria ergo facit, quia primo commendat eam quantum ad vitam contemplatiuam. Secundo, quantum ad actiuā ibi (ſtatura tua.) Tertio, quantum ad inſtructionem & doctrinam, ibi (vbera tua.) Dicit ergo tu ſynagoga ſecundum prę uiſionem meam chariſſima in deliciis, in dulcedine cōtemplationis (quàm pulchra es) exterius, (& decora) interius. vel (quàm pulchra es) quantum ad potentias organo alligatas, (& quàm decora) quantum ad non alligatas. Deinde cum dicit.

Statura tua aſſimilata eſt palmæ.

Commendat eam quantum ad vitam actiuam, dicens, (ſtatura tua) id eſt, vita actiua, ſecundum quam ſtas, & non inclinaris ad illicita, (aſſimilata eſt palmę) id eſt, certamini: quia talis vita ſemper videtur eſſe in bello. i. in motu. vnde deſignatur per Martham quæ
Luc. 10. ſolicita erat, & turbabatur circa plurima. Deinde cum dicit.

Et vbera tua, botris.

Commendat eam quantum ad doctrinam vel quantum ad inſtructionem, dicens (& vbera tua) id eſt, doctrina tua, ſupple, ſunt aſſimilata (botris:) quia ſicut in botris eſt vinum in promptu, ſic doctrina tua habet in promptu vt proferat pocula ſcripturarum. Deinde cum dicit.

Dixi, Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius: & erunt vbera tua ſicut botri vineæ: & odor oris tui ſicut odor malorum: guttur tuum ſicut vinum optimum. C

Sequitur illa pars, in qua poſtquàm narrauit pulchritudinem præuiſam ſynagogę, oſtendit ꝙ per chriſtum debet illam pulchritudinem adipiſci. Sed notandum ꝙ pulchritudo aſſignata & narrata de ſynagoga non eſt intelligenda ſecundum actualem exiſtentiam, cum illa verba ſint ad ipſam ſynagogam nondum plene conuerſam: ſed intelligenda ſecūdum præuiſionem diuinam. ſ. ꝙ preuiſum eſt ei à deo ꝙ ipſa per chriſtum debet habere talem pulchritudinem: & ideo debet ad ipſum conuerti. Continuetur ſic, O ſynagoga præuiſa eſt tibi pulchritudo prædicta, ſed eam debes adipiſci per me. Nam ego (dixi, Aſcendam in palmam) id eſt, in crucem, quę dicitur palma ratione victorię. Vel ad literam (vt gloſſa videtur tangere) crux dicitur palma: quia pars eius fuit de palma. (& apprehendam fructus eius) id eſt, fructus crucis. Et exponit qui ſunt huiuſmodi fructus, dicens (& erunt ubera tua ſicut botri vineæ) id eſt, vnus fructus erit ꝙ vbera tua, id eſt, doctrina tua erit botri vineæ: & hoc propter pulchritudinem, quam deus præuidit ſynagogę ex inſtructione, vel doctrina. Et erit fructus crucis ex aſcenſu meo in crucem odoris: vnde ſequitur (ſicut odor malorum) propter bonitatem famæ quæ reſpicit conuerſationē & vitam actiuam, & etiam propter aſcenſum in crucē, (guttur tuum) id eſt, dulcedo contemplationis tuæ erit (ſicut uinum optimum) propter copiam ſpūalis lætitiæ. Ex quo apparet maxime quòd per aſcendentem chriſtū in cruce ſynagoga debet adipiſci pulchritudinem quantum ad doctrinam, & quantum ad vitam actiuam, & quantum ad contemplatiuam: & qa tota pulchritudo ibi prę uiſa reſpicit aliquod dictorum trium, clare patet quod concludere dicebamus, quòd ſynagoga totam pulchritudinem ſibi prę uiſam à deo adipiſci debet per chriſtum. Deinde cum dicit.

Dignum dilecto meo ad potandum, labiiſq́, & dentibus illius ad ruminandum.

Ponitur confeſſio ſynagogæ, ſecundum quam conſentit pulchritudinem prędictam debere adipiſci per chriſtum. Et continuetur ſic, Tu domine Ieſu chriſte dicis ꝙ per paſſionem tuam & per aſcēſum in crucem debeo conſequi dictam pulchritudinem: confiteor ꝙ vinum illud. i. paſſio illa per quam debeo cōſequi prædicta, eſt (dignum) id eſt, eſt congruum & competens (dilecto meo ad potandum.) quia nullius alterius paſſio eſſet ſufficiens ad impetrandam mihi tantā pulchritudinem, niſi paſſio tua, & paſſio membrorū tuorum, inquantum paſſio illorum agit in virtute paſſionis tuæ. ideo addit ꝙ huiuſmodi vinum eſt dignum (ad ruminandum labiis, & dētibus illius) id eſt, labiis, & dentibus chriſti: quia per paſſionem membrorum chriſti eccleſia adepta eſt multam pulchritudinē: quæ pulchritudo extendit ſe vſq; ad ſynagogam, quando
B in fine temporum cōuertetur ad chriſtum. Quod aūt paſſio chriſti poſſit dici potus, patet per id quod dicitur Matth. 26. Pater mi ſi non poteſt hic calix tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua. Notandum autem ꝙ chriſtus dicitur potaſſe paſſionē, ſed membra chriſti, videlicet, dētes & labia, vt apoſtoli & alii ſancti, paſſionem chriſti ruminauerunt. Quia ſecundum rōnem etiam ſuperiorem non adeò acceptabant paſſionem vt chriſtus: propter quod aliquo modo facilius fuit chriſto pati, quàm aliis ſanctis. Et ideo dicitur chriſtus ſuam paſſionem potaſſe: alii vero ſancti dicuntur ruminaſſe, vt videtur tangere gloſſa. Deinde cum dicit.

Ego dilecto meo, & ad me cōuerſio eius.

Ponitur conuerſio ſynagogę: & diuiditur pars iſta in duas: quia primo ſynagoga cognoſcens tantam pulchritudinem ſe debere adipiſci per chriſtum, ſe cōuertit ad ipſum: ſecundo ad hoc petit ſubuentionē & auxilium, ibi (veni dilecte mi.) Notandum autem ꝙ ad continuationem textus, oportet partem illam ab illo loco (quid videbis in Sulamite,) vſq; ad locum illum (dixi aſcendam,) exponere de pulchritudine quam deus præuidit ſynagogæ: & alia poſtea exponere vt dictum eſt. Sed in exponendo dicta verba de pulchritudine prę uiſa ſynagogę utrum debeat exponi de pulchritudine quantum ad iraſcibilem & concupiſcibilē vt tangebatur: vel quantum ad omnia membra ſynagogę, vt per oculi intelligantur prædicatores, per caput vero prę lati: vel alio modo, dummodo litera ſit adaptata, non variat cōtinuationem. Et quod dictum eſt de expoſitione huius partis, intelligendū eſt de multis expoſitionibus ſuperius aſſignatis. Nos autem ſecundum modulum intelligentiæ nobis diuinitus datum adaptationes apertiores fecimus, & aliquas factas recitauimus, vt nobis viſum eſt ſecundum totalem literæ ſeriem expedire. Continuetur autē ſic litera, Ego
D ſynagoga video quòd non poſſum conſequi pulchritudinem mihi à deo prę uiſam niſi per chriſtum, ideo dilecto meo, id eſt, ad dilectum meum me conuerto, & rogo ꝙ ad me ſit conuerſio eius.

LECTIO. XVII.

Veni dilecte mi, egrediamur in agrum.

Poſtquàm ſynagoga ad chriſtum ſe conuertit: hic ſuū auxilium & ſubuentionem petit. Et duo facit: qa primo petit ſubuentionem. ſecundo recognoſcit & cōfitetur eius incarnationem, ibi (Quis mihi det te fratrē meum.) Circa primū tria facit. quia primo petit chriſti ſub-

ſti ſub-

ſti ſubuentionem. Secundo ponit ſubuentionis ſpecificationem, ibi (videamus ſi floruit.) Tertio ad dictam ſubuentionem ſuſcipiendam oſtẽdit Iudęorum diſpoſitionem, ibi (dabo tibi vbera mea.) In petendo autem ſubuentionem chriſti tria facit. Primo petit ꝙ chriſtus ſubueniat proportionaliter. Secundo ꝙ ei ſubueniat perſeueranter, ibi (commoremur in vineis.) Tertio ꝙ ei ſubueniat ſolicite, & ardenter, ibi (mane ſurgamus.) Continuetur autem ſic, per te dilecte mi oportet me conſequi pulchritudinem meam, Ideo ut (dilecte mi veni;) auxiliando mihi, & (egrediamur in agrum) id eſt, ad Iudæos, qui ſunt ager incultus. Et dicit, quia Iudæi adhuc paruuli in fide non poſſunt ingredi ad te, & aſcendere: iõ oportet ꝙ tu egrediaris condeſcendendo eis, in quo petit auxilium proportionaliter. Deinde cum dicit.

Commoremur in † vineis. *villis

Petit huiuſmodi auxilium perſeueranter. Continuetur autem ſic, Non ſufficit dilecte mi ꝙ egrediamur in agrum. i. in ipſos Iudæos proportionaliter adiuuãdo, B ſed oportet quòd commoremur in vineis. i. in Iudæis qui ſunt vineæ & quaſi campeſtres, & ideo non cultæ: vnde oportet quòd (commoremur in vineis,) hos pſeueranter adiuuando. Deinde cum dicit.

Mane ſurgamus ad vineas.

Petit hmõi auxilium ſibi fieri ſolicite, & ardenter. Vnde ait, (ſurgamus mane) ideſt, tempeſtiue, non pigritemus, ſed ardẽter, & ſolicite (ſurgamus ad uineas) ideſt, ad Iudęos, iuuando eos, qui prius fuerunt vinea tua, & adhuc redire uolunt, ut uinea tua ſint. Deinde cum dicit.

Videamus ſi floruit vinea, ſi flores fructus parturiunt, ſi floruerunt mala punica.

Specificat auxilium & ſubuentionem. Ad cuius euidentiam notandum quòd bonitas noſtra, quantum ad pręſens ſpectat, videtur conſiſtere in tribus, videlicet, C in bonis cogitationibus quę ſe tenent ex parte intellectus, & in bonis affectionibus quę ſe tenent ex parte affectus, & in operationibus quæ ſe tenent ex parte effectus. Bonitas cogitationum quæ per flores intelliguntur, ex bona voluntate dependet: ſimiliter bonitas exteriorum operationum: quia cogitationes etiã intelligentię intellectiuę quas homo habet ſine voluntate recta, non placent, & ſunt flores ſine fructu. Similiter operationes exteriores ſine bona voluntate non conualeſcunt, ſed ſunt fructus inutiles, quia merito carent; nihil enim eſt meritorium niſi ſecundum quòd à voluntate procedit. Operationes autem exteriores per mala punica deſignantur, in qbus ſunt grana multiplicata. Nam quod intellectu percipitur interius, exterius per diuerſitatem operum deſignatur: aliquãdo quod ſimpliciter eſt in corde, multipliciter multiplicatur in opere, & explicatur. In ſpecificãdo ergo chriſti auxilium tria tangit. D Nam primo petit quòd chriſtus ei ſubueniat, mouendo corda Iudęorum ad bene cogitandum: ideo ait (videamus) oculo miſericordię. ſ. ego & tu cooperando multipliciter, (ſi vinea floruit) ideſt, ſi intellectus profert bonas cogitationes. Secundo petit ꝙ moueat affectum ad bene uolẽdum: ideo ſubdit, (& videamus ſi flores parturiunt fructus) ideſt, ſi per bonas operationes producuntur bonæ affectiones, quod te auxiliante neceſſe eſt hoc fieri. Tertio petit ꝙ chriſtus moueat Iudęos ad bene operandũ exterius: ideo ait, (videamus ſi floruerunt mala punica) ideſt, bonæ operationes: quod te auxiliante fit. Nil autem obſtat quod per flores & fructus, bonæ cogitationes, & bona opera deſignãtur, quia fructus ſunt ad cibum, & bonis affectionibus cibamur: ſicut dicitur Eccleſiaſt. 15. Cibauit illum pane vitę & intellectus. Et bo-

A nis operationibus ſimiliter, iuxta illud Pſalm. Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus eris. Pſal. 127. Recte bonæ cogitationes ſunt flores qui præcedũt fructus bonarum affectionum, & operationum. Rurſum hęc tria poſſunt comparari ad pręmium: & ſic cũ prædicta omnia. ſ. cogitationes, affectiones, & operatiões, pręcedãt, poſſunt dici flores premii, quod dicitur fructus, iuxta illud pſalmi, Cum dederit dilectis ſuis ſomnum; ecce hęreditas domini filii merces fructus vẽtris. Pſal. 126. Quòd autem operationes ſingulariter poſſint dici flores, apparet, quia primum procedens ab arbore cum odore, ſunt flores. Odorem autem bonæ famæ ad ędificationem aliorum, homo habet ex bonitate operationum, non cogitationum vel affectionum, quæ non apparent. Recte ergo per flores malorum punicorum deſignantur bonæ operationes, quæ debent eſſe cum ſucceſſiuo incremento, vel profectu, vt ſunt mala punica florentia: quia alia ſunt in actu, alia in partu, alia in re, alia in flore. Deinde cum dicit.

B Ibi dabo tibi vbera mea.

Poſtquàm petiit auxilium chriſti, & in quo auxiliaretur Iudęis in ſpeciali. ſ. ad bene cogitandum, bñ volendum, & bene operandum: hic oſtendit Iudęos eſſe diſpoſitos ad tale auxilium recipiendum. Et tria facit, ſecundum ꝙ triplex auxilium nominauit. Primo oſtẽdit eòs eſſe diſpoſitos ex parte intellectus. Secũdo ex parte affectus, ibi (Mandragoræ.) Tertio ex parte exteriorum operum, ibi (omnia poma.) Cõtinuetur ſic: ideo peto dilecte mi quòd tu uenias in vineã meã, quia (ibi dabo tibi ubera mea) ideſt, Iudęos meos, hoc eſt, chariſſimos propter patres, qui dicũtur vbera propter diſpoſitionem ad ſuſcipiendum lac doctrinę tuę. Nam ſicut vbera proprie ſunt receptaculum lactis: ſic ipſi propter diſpoſitionem intellectus erunt. proprie receptaculum doctrinę tuę, quę eſt lac ratione candoris, & nutritiuæ virtutis, vbi nullus eſt error admixtus. Deinde cum dicit.

C Mandragoræ dederunt odorem in portis noſtris.

Oſtendit eos diſpoſitos ex parte affectus, ſiue voluntatis. Vnde continuatur ſic, Non ſolum dilecte mi Iudęi ſunt diſpoſiti ex parte intellectus, ſed etiã ex parte affectus. Nam (mandragorę) ideſt, iudęi (dederunt odorem ſuum) propter bonitatem deſideriorum, & propter diſpoſitionem affectus. dederunt, dico, odorem, & hoc (in portis meis) ideſt, in introitu ad nos: quia volunt cõuerti, & intrare ad nos: ad te principaliter, & ad me eccleſiam ex conſequenti, inquantũ per me ſicut per matrem deriuanda ſunt dona gratiarum, vel ſacramenta à te ad illos. Notandum quod mãdragora eſt herba cuius radix habet membra quaſi hominis, non tamen caput: vnde ſignificat Iudęos, quia nũc ſine capite ſunt, ſed in fine ad prędicationem & odorem eccleſiæ ſpirabunt & ipſi deſideria, vt iungantur D chriſto capiti. Deinde cum dicit.

Omnia poma noua & vetera, dilecte mi, ſeruaui tibi.

Oſtendit Iudęos eſſe diſpoſitos quantum ad bonitatem exteriorum operum. vnde ait, (O dilecte mi) ego (ſeruaui tibi) ideſt, tuæ prouidentię credidi (oĩa poma noua) ſcilicet, quando eſſent colligenda, & quomodo conſeruanda: vnde & addit, Et (vetera.) quaſi diceret, ſola prouidentia gratię tuæ habet, quãdo colligi debent Iudæi, & quomodo conſeruari, qui dono tuę gratię collecti erunt poma noua, & vetera.

Quia ſecundum exempla & teſtimonia
prima noui & veteris teſtamenti
ſatagent operari.

LECTIO. XVIII.

CAP. VIII.

QVis mihi det te fra
trem meum,ſuggen
tem vbera matris
meæ?

Hic recognoſcit & cõ
fitetur chriſti incarnatio
nem.Quatuor facit.Pri-
mo aſſumẽs fiduciam de
chriſto propter carnem
aſſumptam , petit ab ip-
ſo doctrinæ eius percipere veritatem. Secundo poſtu
lat dulcedinis eius guſtare ſuauitatem,ibi (vt inueniã
te. Tertio,petit vitare opprobrium quod priſcis tpi-
bus paſſa fuerat propter cœcitatem, ibi (et iam me.)
Quarto deſiderat chriſtum tenere propter filiorũ vti-
litatem,ibi (& apprehendam te.) Continuetur ſic,Vt
me docens mihi frater factus es : ideo (quis mihi det
te fratrem meum,ſuggentem vbera matris meę) ideſt,
exponentem mihi legem,& ſcripturam ſacram,quę eſt
quaſi mater mea. Ille enim qui ſuggit lac , quod latet
in vbere,exterius trahit . Hoc fecit chriſtus,qui lac, &
dulcedinem,quę latebat in lege diuina,traxit exterius
in apertum,Lucę vlt. Interpretabatur illis in omnibus
ſcripturis,incipiens a Moyſe , & omnibus prophetis.
Habere ergo chriſtum ſuggentem vbera legis,eſt habe
re ipſum doctorem & magiſtrum legis. Notandum au-
tem ꝙ licet nos omnes poſſimus vocare chriſtum fra
trem noſtrum ratione humanitatis aſſumptæ, ſpecia-
liter tamẽ ſynagoga poteſt ipſum fratrem appellare,
quia de Iudæis natus eſt. Deinde cum dicit.

Vt inueniam te ſolum foris, & deoſcu
ler te.

Petit ſynagoga guſtare chriſti ſuauitatẽ. Continue-
tur ſic,Domine Ieſu chriſte non ſolum peto te ut ſug
gentem vbera matris docendo me: ſed peto (vt inue-
niam te foris) ideſt,non clauſum in lege, neq; latentẽ
in ſinu pris:ſed foris in humana natura,ſecundũ quam
es frater meus:& ſic te cognoſcendo & diligẽdo (deo-
ſculer te,) percipiendo à te dulcedinis ſuauitatem .
Deinde cum dicit.

Et iam me nemo deſpiciat.

Petit vitare opprobrium quod paſſa eſt lapſis tẽpo-
ribus propter cœcitatẽ : vnde ait. (Et nemo me iam
deſpiciat.) quaſi dicat vſq; nunc deſpecta fui quaſi cę
ca,eo quòd redemptorem meum te non cognoui:ſed
iam quia te cognoſco,peto quòd nemo me deſpiciat,
improperando priſtinã cœcitatem . Deinde cũ dicit.

Apprehendam te, & ducam in domum
matris meæ, & in cubiculum genitricis
meæ.

Oſtendit ſe velle tenere chriſtum propter filiorum
vtilitatem. Diuiditur autem hæc pars in quatuor. Pri
mo ſynagoga iſtam vtilitatem inſinuat. Secundo qua-
lis ſit iſta vtilitas manifeſtat,ibi (ibi docebis me.)Ter-
tio,quia ex hoc videbatur ſynagoga ſuſcepiſſe curam
filiorum,qualiter ſit cura habenda,declarat,ibi (leua
eius ſub capite meo.) Quarto & vltimo ponit dictum
chriſti,quia hmói declarationem approbat,ibi (adiu
ro vos filiæ.) Continuetur ſic , Non ſolum dilecte mi
volo te habere foris vt te deoſculer,percipiẽdo tuam
ſuauitatem : ſed etiam volo te habere ad filiorũ meo-
rum vtilitatem:vnde peto vt permittas quòd(appre-
hendam te,) & ſic (ducam te in domum matris meę.)
ideſt,in corda illorum qui plus ſciunt de lege, quã le-
gem reputo quaſi matrem , cuius mandata quaſi mřis
ſeruare debeo. Et etiam (ducam te in cubiculum ge-
nitricis meæ),ideſt,in corda filiorum qui minus ſciunt

A de lege,quam reputo matrem & genitricẽ meam. Do-
mus enim amplioris ſpatii eſt , quàm cubiculũ. Vnde
corda illorum qui peramplius & perfectius ſciũt legẽ
ſunt domus legis,uel matris ſynagogę. Illi autem ſunt
cubiculum legis, vel genitricis ſynagogæ, qui minus
ſciunt de lege. Poſſet etiam ſecundum aliã adaptatio-
nem intelligi,quòd illi qui plus ſciunt de lege ſunt cu
biculum,ga ſciunt clauſa & obſcura legis : per domũ
autem,qui minus ſciunt de lege,videlicet,qui ſciũt ſo-
lum ea quæ ſunt in aperto,& quę quilibet de facili vi-
dere poteſt. Sed de hoc non eſt vis, quia continuatio-
nem non variat . Deinde cum dicit.

Ibi me docebis, & dabo tibi poculum
ex vino condito, & muſtum malorum
granatorum meorum.

Oſtendit qualis ſit iſta vtilitas filiorum, ſi in corda
eorum inducatur chriſtus. Et aſſignat triplicem vtili-
B tatem. Prima eſt illuminatio intellectus. Secunda inflã
matio affectus. Tertia eſt bonitas operum,vel promo-
tio effectus. Intellectus vero illuminatio tangitur cum
dicitur (ibi me docebis,) ſi introduxero in corda fi-
liorum meorum illuminando intellectum eorum, ga
aliter doceri non poſſent. Quod enim ſit filiis ſuis, ſy-
nagoga quaſi bona mater reputat ſibi factum: & ideo
dicit (ibi me docebis.) Inflãmationẽ autem affectus
tangit cum dicit (& dabo tibi poculum ex vino con-
dito) ideſt,poſt talem illuminationem intellectus,filii
non ingrati dabunt tibi poculum.i.affectum inflãma-
tum,& deſiderium, (ex vino condito) ideſt , ex abun-
dantia lætitiæ ſpiritualis , vel ex dulcedine gratiæ, &
ſuauitate contẽplationis. bonitate in operum tangit,
cum dicit (& muſtum malorũ meorũ granatorum).i.
opera exteriora,quę dicuntur muſtum,quia ſicut tale
muſtum exprimitur de granis mali granati , ſic opera
exteriora bona de puro corde & charitate perfecta .
C Et cor poteſt dici malum granatum,quia continet ip-
ſas affectiones quaſi grana parua rubricata,& decora-
ta per charitatem : hoc tibi dabo chriſte munus acce-
ptum. Hæ igitur ſunt vtilitates,propter quas deſidero
ò chriſte te venire in corda filiorum meorum.f. vt illu
mines intellectum eorum,inflammes affectum , multi-
plices effectum . Deinde cum dicit.

Leua eius ſub capite meo, & dextera
illius amplexabitur me.

Quia ex eo quod petierat ſynagoga tenere chriſtum
ad vtilitatem filiorum , videbatur ex hoc ipſorũ filio-
rum habere curam : hic declarat quomodo hæc cura
ſit intelligenda . Hæc autem declaratio in hoc conſi-
ſtit,ꝙ ſynagoga,vel eccleſia,vel pręlatus,qui per prę-
dicta intelligi poteſt,prius debet intẽdere ſibi p vitam
contemplatiuam,& poſtea ſubditis per actiuam: ideo
ait ſynagoga eccleſia,vel pręlatus (leua eius) ideſt,ſi-
niſtra chriſti,per quã intelligitur vita actiua,erit (ſub
capite meo) ideſt ſecundario intenta, (& dextera il-
D lius) ideſt,vita contemplatiua,per quam intendo mi-
hi,(amplexabitur me).i.erit ſup me, & cooperiet me,
ga primo intendã mihi,poſtea uobis. Deinde cũ dicit.

Adiuro vos filiæ Hieruſalem, ne ſu-
ſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectam,
donec ipſa velit.

Confirmat chriſtus quod ſynagoga declarauerat,di
cens (filiæ hieruſalem adiuro vos,(obſecro vos, (ne
ſuſcitetis) à quiete, (nec euigilare faciatis) à ſomno
contemplationis(dilectam meam) ideſt,ſynagogam
matrem noſtram : quę mihi eſt dilecta, quia ad me cõ-
uerſa:(donec ipſa velit,)cum prius debeat intendere
ſibi,poſtea vobis. Deinde cum dicit.

Quæ eſt iſta,quæ aſcendit de deſerto,de-
liciis affluens,innixa ſuper dilectum ſuum?

Sequitur

Sequitur illa pars in qua finitur tractatus de cõuerſione,& eſt finis in laude eius. Quã quadrupliciter cõmendat. Primo ab aſcenſu. Nam aſcendere ad deũ eſt laudabile,& etiam mirabile: ideo admiratiue ait (quę eſt iſta, quæ aſcendit.) Secundo commendat eam a loco aſcenſionis vnde aſcendit, cum dicit (de deſerto) ideſt, de ſpinis tribulationum,& de tribulis afflictionũ. Nam in primitiua eccleſia fuerunt magnæ tribulationes & perſecutiones,& maiores erunt in vltima. Idcirco quia laudauit eccleſiam modernam, non laudauit eam quaſi aſcendentem de deſerto, vel per deſertũ: ſed quaſi auroram conſurgentem. Tertio commendatur eccleſia vltima ab ornatu, cũ dicitur (delicijs affluẽs) ideſt, ornata bonis deſiderijs,& bonis operibus, vt glo. videtur exponere. Quarto,& vltimo commendatur a modo aſcendendi, cũ dicitur (innixa ſuper dilectum ſuum) ideſt, ſuper chriſtum, cuius virtute aſcẽdit: propter quod commendabilis eſt ipſa eccleſia, quia magna gloria eſt ſequi dominum ſuum: ſed maior inniti ei, quia maioris charitatis eſt ſignũ, ſicut de beato Ioãne euãgeliſta dicitur, quòd recubuit ſuper pectus dñi.

Eccleſiaſt. 23.
Ioan. 13.

LECTIO. XIX.

SVB arbore malo ſuſcitaui te. Ibi corrupta eſt mater tua, ibi violata ẽ genitrix tua.

Superius determinatum eſt de conuerſione ſynagogæ. In parte iſta ſuitatur eccleſia ad habendam curam, & ad prębendum auxilium ſynagogę iam conuerſæ. Et diuiditur hęc pars in tres partes. Primo chriſtus reducit ad memoriã eccl'iæ ſuũ beneficium,& ſubuentionem. Secũdo ex hoc rependi ſibi petit perpetuã dilectionem, ibi (pone me vt ſignaculum.) Tertio, ex ipſa dilectione quam eccleſia tenetur habere ad chriſtum, inuitat ipſam ad ſynagogam iuuandam, ibi (ſoror noſtra paruula.) Reducit ergo chriſtus ad memoriam eccleſiæ Gentium beneficium quod ſibi contulit, dicens, (ſub arbore malo.) .i. ſub cruce, quæ dicitur arbor malus, vel quia ad literã fuit ibi de malo, vel quia arbor crucis fuit fructifera, ſicut arbor quæ dicitur malus: ſub cruce ergo vel ſub tali arbore (ſuſcitaui te.) erat enim eccleſia Gentium mortua, ſed ſuſcipiẽdo beneficium crucis, reuixit. Dat autem modũ quomodo ſuſcitauit eccleſiam Gentiũ, dicens (ibi) ſcilicet (ſub arbore malo,) ſiue ſub cruce (corrupta eſt mater tua) ideſt, idolatria, quam ſequebaris vt matrem, ſecundũ quam eras cęca: (ibi violata eſt genitrix tua) ideſt, accepta eſt a te malitia tua, quam imitabaris vt genitricem, ſecũdum quã eras deprauata in affectu. Deinde cum dicit.

C

D

Pone me vt ſignaculũ ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſuper brachium tuum.

Petit perpetuam dilectionem. Et duo facit: primo expoſcit prędictam dilectionem: ſecundo ad hoc inducit multiplicem rationem, ibi (Quia fortis eſt.) Continuetur ſic, Tu eccleſia Gentium ſuſcitata es a me per paſſionem crucis, quia per talem paſſionem ego remoui errorem idolatriæ à tuo itellectu,& malitiam a tuo affectu. ergo quia tm̃ bonum contuli tibi, (pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum,) diligendo me perpetuo, non volendo aliquid mihi contrarium: nec debes operari aliquid quod mihi diſpliceat. Ita ꝙ per ſignaculum cordis debemus intelligere impreſſam dilectionem, per quam vnum fiat anima cum deo, ei inſeparabiliter adhęrẽdo. Et per ſignaculũ brachij, bonã operationem exteriorem: quia brachium eſt extra. Deinde cum dicit.

A

Quia fortis eſt vt mors, dilectio: dura ſicut infernus, æmulatio.

Aſſignat eius quod dixerat multiplicem rationem, Ad cuius euidentiam notandum ꝙ vna ratio propter quam debemus deo perpetuam dilectionem, ſumitur ex beneficijs nobis collatis. Et hanc tetigit ſupra, cum dixit, Sub arbore malo ſuſcitaui te. Alia ratio ſumitur ex ipſa dilectione. Nam quia deus nos dilexit, congruum eſt ꝙ nos eum diligamus. Habuit autem chriſti dilectio ad nos quatuor conditiones, ſecundum quas ſumi poſſunt quatuor rationes, propter quas ei debemus perpetuam dilectionem. Prima ratio ſumitur ex dilectionis immenſitate. Secunda ex dilectionis eius vtilitate, ibi (Lãpades eius.) Tertia ex dilectionis eius firmitate vel ſtabilitate, ibi (aquæ multę non potuerunt extinguere charitatem.) Quarta ex dilectionis eius precioſitate, ibi (ſi dederit homo.) Prima ratio talis eſt, Quilibet debet perpetuam dilectionẽ ad eum qui diligit eum in immenſum & ſupra modum: ſed ò eccleſia ego chriſtus dilexi te in immenſum, ergo mihi debes, vt grata ſis, perpetuam dilectionem. De hac rõne ponit ſolum medium. ſ. ꝙ chriſtus dilexit ualde eccleſiam. vnde continuatur ſic litera, O eccleſia de iure debes me ponere vt ſignaculum ſuper cor tuum,& ſuper brachium tuũ, vt perpetuo me diligas, & nihil cõtra me opereris: quia dilectio, quam habui ad te, eſt,& fuit excellens,& immenſa: (eſt enim fortis vt mors;) quæ ad literam tanta fuit, ꝙ mors ſeparauit animam à corpore, quando mori volui pro amore tuo, vt viuas. Etiam (ęmulatio) ideſt, exceſſus amoris, quem habui ad te, fuit (dura ſicut infernus:) qa dolores, quos amore tui ſuſtinui, ſimiles fuerunt doloribus inferni. Nam dolori meo non potuerunt dolores ſuper terrã comparari, iuxta illud quod habetur Trenorum. 1. O vos omnes qui tranſitis per viam, venite,& videte, ſi eſt dolor, ſicut dolor meus. Deinde cum dicit.

B

C

Lampades eius, lampades ignis, atque flammarum.

Adducit ad hoc ſecundam rationem, quæ talis eſt. Quilibet debet amorem perpetuum ei, de cuius amore cõſecutus eſt magnam vtilitatem: ſed tu eccleſia de amore, quem habui & habeo ad te, conſecuta es magnam vtilitatem: ergo &c. De hac ratiõe ponit ſolum medium. Cõtinuetur ſic, Bene dico ꝙ debes perpetuo me diligere: quia (lampades eius) ideſt, dilectionis, quã habeo & habui, ſunt, ſupple, lãpades ualde utiles: ſunt enim lampades eius ignis, quæ purgauerunt tuum intellectum,& inflammauerunt tuum affectum ad omne bonum: & ſunt (lampades flammarum,) inquantũ illuminauerunt tuum intellectum ad omne verum neceſſarium: de dilectione enim, quam chriſtus habuit ad nos, conſequimur perfectionem intellectus,& affectus: quibus in hac vita hominibus nihil eſt vtilius. Deinde cum dicit.

D

Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.

Adducit ad hoc tertiam rationẽ, quæ talis eſt, Quilibet debet perpetuam dilectionem ei, qui diligit eum perpetuo & perſeueranter: ſed ò eccleſia ego dilexi te perpetuo,& perſeuerãter: ergo &c. De hac ratione ponit ſolum medium. Continuetur ſic litera. O eccleſia de iure debes me perpetuo diligere, quia perpetuo & perſeueranter te dilexi: qd apparet, quia (aquę multe)

idеſt,tribulationes multæ, quantum ad quantitatẽ nu A
meroſam,& quãtum ad magnitudinẽ pœnoſam,(non
potuerunt extinguere charitatem,nec flumina) quan
tum ad impetuoſitatem,(obruent illam)ſcilicet cha
ritatem,qua te dilexi,& diligo. Deinde cum dicit.

Si dederit homo omnem ſubſtantiam
domus ſuæ pro dilectione, quaſi nihil de-
ſpiciet eam.

Ponit ad hoc quartam rationem quę talis eſt,Quili-
bet debet amorem ei perpetuũ, qui diligit eum amo-
re charo & precioſo:tali amore,eccleſia, te dilexi, er-
gò &c.De hac ratione ponit ſolum medium.Cõtinue-
tur ſic litera,ò eccleſia de iure debes me diligere per-
petuo:quia amore valde charo, & precioſo dilexi te.
Fuit enim amor meus adeò precioſus,ꝙ (ſi homo de-
derit omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione,)
quam habui,& habeo ad te,non poterit æquo ponde-
re adæquari precio dilectionis: immo ſi bene conſide-
B rabit (quaſi nihilum deſpiciet,) & computabit illam
ſubſtantiam reſpectu dilectionis meæ, cui nihil terre-
num poteſt comparari, cum incõparabiliter illud ex-
cedat. Deinde cum dicit.

Soror noſtra parua, & vbera non ha-
bet. Quid faciemus ſorori noſtræ in die
quando alloquenda eſt?

Ex dilectione, quam eccleſia debet habere ad chri-
ſtum,chriſtus inuitat eam, vt ſubueniat ſynagogæ iam
conuerſæ. Notandum autem, ꝙ nõ ſine cauſa chriſtus
aſſignauerit tot rationes ad oſtendendum ꝙ eccleſia
debet eum valde diligere: nã ſi ex tali dilectione chri-
ſtus intẽdit inducere eccleſiam ꝙ amore ſui in vltimis
ſeculis ſubueniat ſynagogæ conuerſæ, quia tunc erit
magna perſecutio, non fuit ſuperfluũ aſſignare ratio-
nes prędictas.Diuiditur autem pars iſta in partes tres.
quia primo ponitur chriſti inuitatio.Secundo ſubiun
C gitur prędictæ inuitationis ſpecificatio, ibi (ſi murus
eſt.) Tertio additur eccleſiæ reſpõſio,ibi(ego murus.)
Intendit autem inuitando talem rationem, Quicunq;
diligit multum aliquem, debet amore illius ſubuenire
omnibus illis,qui habent affinitatem, & coniunctionẽ
ad illum: ſed tu eccleſia debes mihi magnum amorẽ,
vt oſtenſum eſt: ergo debes ſubuenire ſynagogæ, quæ
mihi attinet,& eſt mihi coniuncta,quia eſt ſoror mea.
Et debet ſubuentio operoſius fieri,quando indigentia
plus requirit. Et ſic erit de ſynagoga in fine tempo-
rum:propter quod dicit (ſoror noſtra,) mea affinita-
te carnali,tua ſpũali:quia ad eandẽ gratiam colligen-
da.Et ſic debes charitatiue moueri,quia mihi coniun-
cta,& coniungenda tibi. Ad hoc etiam moueri debes
ex eius indigentia, quia (parua) ideſt, de nouo con
uerſa, & ideo indiget cõfirmatione.(& ubera)ideſt,do
ctores(nõ habet)de ſe,nec habere poteſt extra ſe:pro-
pter quod indiget tua inſtructiõe, vt per te nutriatur
D lacte doctrinæ. Huic inuitationi conſentiens eccleſia
de auxilio ſynagogæ ferendo, doceri petita a ſponſo
& magiſtro,dicens,(quid faciemus ſorori noſtrę in die
quando alloquenda eſt) de ſui erroris correptione?
quaſi diceret,quod auxilium fiet ei.Deinde cum dicit.

Si murus eſt, ædificemus ſuper eum
propugnacula argentea. Sinautem, ſed
oſtium eſt, compingamus illud tabulis ce-
drinis.

Reſpondet chriſtus quęſtioni,& ſpecificat quod au-
xilium ſynagogæ,debeat impendi. Ad cuius euidentiã
notandum eſt ꝙ ſicut in eſſe naturę prius aliquid acci
pit quo poſſit ſubſiſtere in forma acquiſita,& hoc pri-
mo competit ei a principio ſuę generationis:& poſtea
accipit ꝙ ſecundum formã illam poſſit ſibi ſimile pro
ducere,quia non competit niſi qñ eſt iam perfecta,quã
A vnumquodq; tunc eſt perfectum, qñ poteſt ſibi ſimile 7. Phyſ. tex. 18
generare. Sic in eſſe ſpũali prius accipit homo ꝙ ſtet
in dono ſibi cęlitus infuſo;& tunc dicitur murus quia
habet ꝙ ſtet non ꝙ alios adducat.Et poſtea qñ eſt per-
fectus ſecũdum donum illud,accipit ꝙ alios manudu-
cat ad chriſtum:& tũc dicitur oſtiũ,quia alios ad chri-
ſtum põt introducere.Hoc viſo, cõtinuetur ſic litera,
Tu eccleſia interrogas & vis a me doceri quod auxiliũ
debeat ſynagogę dari:hoc ſpecifico, & dico, ꝙ (ſi eſt
murus).i.in eſſe ſpũali nondum perfecta,quia non ha
bet vnde alios ad me introducere poſſit, ſed tantũ ut
ſtet,ut firmius & conſtantius perſeueret,(ædificemus)
ego principaliter,& tu ſecundario mihi cooperando
(ſuper eum).ſ.dictum murum(propugnacula argen-
tea).i.ſententias diuini eloquii firmas,& lucidas, ſicut
argentum eſt firmum & lucidũ:quibus fide & dilectiõe
corda firmantur, iuxta illud Pſalmi, Confirma me in Pſal. 118.
verbis tuis.Quibus vitantur hęreticorum, & dęmonũ
tentationes.(Sin autem).i.ſi nõ eſt murus,(ſed oſtiũ)
B ideſt,ſi ita iam perfecta eſt ſynagoga, ut poſſint per eã
alii ad me introduci,(compingamus illud tabulis ce-
drinis).i.ita ornemus ſanctorum teſtimoniis,& exem-
plis,vt decore cõuerſationis,& bono odore famę,alii
facilius per tale oſtium inducantur venire ad me. De-
inde cum dicit.

Ego murus: & vbera mea ſicut turris.

Ponitur eccleſiæ reſponſio.Et diuiditur hęc pars in
duas partes.Primo eccleſia in ſua rñſiõe fatetur ſe pa-
ratam & promptam ad ſubueniendum ſynagogę. Se-
cundo ex hoc ſynagoga conſurgens in amorẽ eccleſię
confitetur eam a chriſto eſſe deriuatam, & ab illa eſſe
cuſtoditam,& conſeruatã,ibi (ex quo facta ſum.)Con
tinuetur ſic,Ego eccleſia inuitata a te dñe Ieſu chriſte
de ſubueniendo ſynagogę,ſiue ſit murus, ſiue ſit oſtiũ,
dico ꝙ amore tui ſum parata ſubuenire non ſolũ ſy-
nagogæ inquantum eſt oſtium.i.inquãtum habet eſſe
perfectum,quia hoc nõ eſſet magnum ſed leue: immo
C ſecundum ꝙ eſt murus.i.habet eſſe imperfectum,para-
ta ſum non ſolum ędificare (propugnacula argentea)
bonorum diuinorum,ſed etiã dare me ipſam murum
ad confirmationem ſuam, iuxta illud. 2. Corinth. 12.
Ego ipſe impendar,& ſuperimpendar pro animabus
veſtris. Hoc eſt ergo quod ait (Ego) pro ſynagoga cõ
firmãdo volo eſſe(murus).i.dare meipſam(et)ex hoc
(vbera mea).i.doctrina mea,erunt(ſicut turris:) quia
per omnia ſpenſa clarior,& altior,& efficacior ad de-
fendendum apparebit doctrina. Deinde cum dicit.

Ex quo facta ſunt coram eo quaſi pa-
cem reperiens. Vinea fuit pacifico, in ea
quæ habet populos.

Videns ſynagoga dilectionem eccleſiæ ad ipſam,quã
ex amore dei parata erat pro ſua confirmatione dare
ſeipſam,conſurgit in amorem eius:& quæ prius appel
labat eccleſiam adulterã,vltimam,& a deo alienã,con
D fitetur nunc eſſe veram ſponſam chriſti, & ab eo deri-
uatam,& conſeruatam.Diuiditur aũt hęc pars i duas
partes:quia primo ponitur ſynagogæ de eccleſia talis
confeſſio:ſecundo ne videatur imperfecta dicta ſyna-
gogæ confeſſio,ponitur chriſti ſuppletio, ibi (vinea
mea.) Prima diuiditur in duas.primo ſynagoga con-
fitetur eccleſiam a chriſto deriuatam: ſecundo con-
fitetur eam a chriſto,cuſtoditam, & conſeruatam,ibi
(tradidit eam.) Prima pars continuetur ſic, Ego ſy-
nagoga olim ex odio quod habui ad te non cogno-
ſces nec reputans eum eſſe verum deũ,excæcata in in-
tellectu;ex quo etiam eccleſiam odio habui, non cre-
dens eam veram vineam chriſti:(ſed ex quo facta ſum
coram eo).i.chriſto(quaſi)expreſſiue dictũ.i.pro cer-
to(pacem reperies,)per illuminationem fidei,& remiſ
ſionem peccatorum,corrigo errorem meum,& culpã
meã,& ꝙ eccleſia eſt vera ſponſa chriſti confiteor:pro
cuius

cuius amore parata eſt exponere ſe totam vt pro me ſalutem quę eſt in chriſto poſſim conſequi. vnde verè ore & corde confiteor quòd ipſa eſt vera ſponſa chriſti: & (fuit vinea pacifico) ideſt, chriſto,q pacem attulit mundo, (in ea) ſupple, fide, (quæ habet populos:) ideſt in fide catholica, quod idem eſt quòd vniuerſalis, ideſt, populorum multorum. Notandum etiã quòd non dicit in ea fide.ſ. quam habent populi; ſed quæ habet populos: quia quodlibet bonum diuinum magis habet nos quàm nos habeamus ipſum, inquãtum huiuſmodi dona reſpectu bonorũ operum ſunt principaliora, quàm liberum noſtrum arbitrium. Deinde cum dicit.

Tradidit eam cuſtodibus, vir affert pro fructu eius mille argenteos.

Oſtendit eccleſiam a chriſto cuſtoditam, & cõſeruatam, dicẽs, Bene dico quòd eccleſia fuit vinea ipſi chriſto: quia chriſtus (tradidit eam cuſtodibus) ideſt, angelis, apoſtolis, & prælatis, quorum quilibet prælatus (vir) ideſt habens vires in operando in iſta vinea, corde fideli (affert) ipſi chriſto) mille argenteos,) ideſt, totum tribuit chriſto, quod ſequitur de fructu eius, ſiue ſit temporale, ſiue ſpirituale. Deinde cum dicit.

Vinea mea coram me eſt. Mille tui pacifici & ducenti his qui cuſtodiunt fructus eius.

Quia male ab aliquibus prędicta cõfeſſio poſſet intelligi, chriſtus in hac parte ſupplet confeſſionem ſynagogæ. Et circa hoc duo facit: primo ſupplet dictam confeſſionem: ſecundo ex dilectione; quam habet ſynagoga ad eccleſiam, inuitat eccleſiam ad ſubuentionem ſynagogę, ibi (quæ habitas in hortis.) Dupliciter autem poſſet alicui videri defectus in prædicta ſynagogæ confeſſione. primo in cuſtodiæ aſſignatione, quia dixerat quòd chriſtus (tradidit eam cuſtodibus,) poſſet aliquis intelligere chriſtum eam dereliquiſſe: ad hoc excludendum ſupplet chriſtus (vinea mea coram mé eſt.) quaſi diceret, ſic tradidi eccleſiam meam cuſtodiendam aliis, quòd etiã per meipſum immediate habui curam eius, cum ſim verus deus omnia immediate conſeruans. Secũdo in fructus aſſignatione, quia dixerat (vir affert pro fructu eius mille argenteos,) cum in eccleſia nomine viri poſſint actiui intelligi, poſſet ex hoc videri alicui, quod ſoli actiui in eccleſia fructificarent: ideo dominus ſupplet hanc confeſſionem, oſtendens quòd etiam cõtemplatiui in eccleſia fructificant. Et ideo ſubdit, ò eccleſia (pacifici tui) ideſt, cõtemplatiui, qui dicũtur pacifici, quia ſunt ab implicationibus ſecularibus quę turbant abſtracti, iſti (inquã) tales ſunt (mille) ideſt, perfecto fructui reſpondẽtes. Dictum eſt ſupra quòd (vir affert pro fructu eius mille argenteos, & mille ſunt pacifici) ideſt, contemplatiui, numero & fructu perfecti. Sed quia ad perfectionem vitæ oportet non ſolum habere vitam contemplatiuam, ſed etiam actiuam ad curã aliorum, tamen

A magis eſt meritum in contemplatione, quàm in actione: & ideo poſtquàm dicit (mille pacifici tui,) ſubdit (& ducenti qui cuſtodiunt fructus) ideſt, merita eccleſiæ: ubi maior numerus geminatur.ſ. centenarius, qui etiam geminatus ad vltimum numerorum limitẽ qui eſt mille, non peruenit: quia licet vita contemplatiua ſit meriti amplioris, tamen actiua ſimul & contemplatiua meretur pluribus modis. vnde ſuper illud (ducenti &c.) dicit gl. interlinearis: Duplex meretur prẽmiũ, qui, & ſe tuetur, & alios lucratur. Deinde cum dicit.

Quæ habitas in hortis, amici auſcultant, fac me audire vocem tuam.

Chriſtus inuitat eccleſiam ad ſubueniendum ſynagogæ ex eo quòd ſynagoga eã diligit. Et circa hoc duo facit. primo ponitur eius inuitatio: ſecundo eccleſiæ reſponſio, ibi (fuge dilecte mi.) Cõtinuetur ſic, Vſq; nunc induxi te ò eccleſia ad ſubueniendum ſynagogę ex amore meo. Cũ ergo ipſa ſynagoga te diligat, quod B apparet, quia confeſſa eſt te eccleſiam eſſe veram ſponſam, & vineam meam, huiumodi amicitia quę vna cõfeſſione, dilectione, & fide, facta eſt tecum in me, debet te mouere ad ſubueniendum ei: & hoc eſt quod ait, Tu eccleſia (quæ habitas in hortis) in ſpiritualibus deliciis, (amici) ideſt, Iudæi, qui iam facti ſunt amici tui, quia fideles mei (auſcultant) ideſt, parati ſunt & (expectant te) audire, a te doceri: & deſiderant voto cordis, dicentes (fac) ò eccleſia (me) ſynagogam, tibi fide & charitate ſociatam, (audire vocem tuam) ſcilicet, in prædicatione. Poteſt etiam hoc accipi vt ſit verbum chriſti inuitantis eccleſiam, vt doceat ſynagogam. Et dicit me audire, q̃a reputat ſibi fieri quod ſit aliis propter ipſum. Vltimo autem cum dicit.

Fuge dilecte mi, & aſſimilare capreæ, hinnuloq; ceruorum ſuper montes aromatũ.

Ponitur eccleſiæ reſponſio, quæ eſt, quòd tanquàm C bona ſponſa optat ad tempus à chriſto ſeparari, non ab eius fide vel amore, ſed ab eius ſuauitate, hoc eſt a contemplationis dulcedine ad tempus cadere. ut poſſit, Iudæis iam conuerſis, & ſic factis fratribus, intendere per informationem morum, & doctrinæ: ideo ait, (Tu dilecte mi) ideſt, tu chriſte, qui habitas ſuper mõtes aromatum propter altitudinẽ deuotionis, & odorem bonæ conuerſationis, & ſanctę operationis, (fuge) ideſt, mihi cõtemplationis dulcedinem ſubtrahe, vt poſſim cõmodius inſtructioni & informationi Iudæorum vacare: tamen nolo quòd hoc ſit perpetuo, ſed ſolum ad tempus: ideo ait, (& aſſimilare capreæ,) videndo meos defectus, & quàm ſis mihi in contemplatione neceſſarius, (aſſimilare) etiam (hinnulo ceruorum,) ut ad me agiliter per contemplationem redeas, teq; mihi cum delectabili contemplatione infundas. Quod in præſenti vita ſecundum ſtatũ viatorum, & in futura per apertam viſionem comprehenſorum, D dignetur chriſtus operari in nobis: qui cum patre, & ſpiritu ſancto viuit, & regnat, per omnia ſecula ſeculorum. Amen,

FINIS.

787152

FORMVLARVM SPIRITVALIS INTELLIGENTIAE, *quæ in Canticis canticorum continentur*, Index.

Primus numerus Paginam, ſecundus Columnam indicat.

AGer notat Iudæos.16.1.a
Aquæ notant tribulationes. 17.3.a
Aquilo & Auſter ſignificant omnia genera tentationū,& quicquid poteſt inclinare ad malum.10.4.c
Arbor malus notat crucem chriſti. 17.1.c
CAncellus myſticè ſignificat dicta Prophetarum.6.4.b
Capilli notant affectiones.9.2.a,&10.1.a.&.15.2.c
Capreæ & cerui myſticè ſignificant Prælatos & doctores eccleſiæ.6.1.d.&.8.1.d.&.15.1.c.Deſignant itē excellentiam amoris chriſti.col.4.a.&.9.3.c
Caput nominat chriſtum ſecūdum humanitatem.12.3.a
Caput ſignificat intellectū & voluntatem.11.2.d.&.15.2.c
Caſia ſignificat temperantiā.10.3.c
Cauerna maceriæ myſticè ſignificat veritatem fidei.7.1.d
Cella vinaria myſticè ſignificat vbertatem ſpiritualis lætitiæ.6.1.d
Cellaria myſticè ſignificat gratiam. 13.4.c
Clypei notant authoritates ſacræ ſcripturæ.9.3.b
Collum myſticè ſignificat fidē.5.1.c &.15.1.d
Collum ſignificat bonam doctrinā, & bonos conceptus.9.3.a
Columbarum oculi myſticè ſignificant opus bonum, & intentionem rectam.5.3.b,&.9.1.d,&.12.3.c
Comæ capitis chriſti ſunt membra chriſti.12.3.a
Crocus ſignificat prudentiā.10.3.c
Crura nominantur prælati.12.4.d
Damaſcus ſignāt diabolū.15.2.b
Dentes deſignāt cogitationes intellectus.9.2.c
Dentes & labia notant apoſtolos & alios ſanctos.15.4.b
Deſertum notat afflictionē.17.1.a
Dextra myſticè ſignificat vitam contemplatiuam,& leua vitam actiuā. 6.2.c,&.16.4.c
Digitus ſignificat opationē.11.4.a
FAcies notat bonum exemplum. 7.2.c
Filius in ſcriptura ſacra aliqñ plenitudinem ſignificat.15.2.b
Ficus myſticè ſignificat ſynagogam. 7.1.c
Filius nominatur Iudæus.4.3.d
Flores deſignāt initia bonorū operum.7.1.a
Flos myſticè ſignificat chriſtū & eccleſiam.5.4.d
Flores notāt bōas affectiōes.16.1.d
Foramen nominatur intellectus & affectus.11.3.c
Foramina petræ myſticè ſignificant vulnera chriſti.7.1.d
Frater dicitur chriſtus.16.3.b
GEnæ notant affectiones.5.1.b, opera aperta.9.2.d, & doctores.12.3.d
Gladius myſticè ſignificat doctrinā ſacram.8.3.d
Greges dicuntur Hæretici.4.4.d
HOedus notat carnis deſideria. 4.4.d
Hortus cōcluſus,fons ſignatus nominatur eccleſia.10.2.c
Hortus notat eccleſiam.14.1.a
Hyems deſignat infidelitatē.6.4.d
IMber deſignat malitiam intemperantiæ & voluptuoſitatis.6.4.d
LAbia & dentes notāt chriſti membra.15.4.b
Lectulus myſticè ſignificat mētē ſiue conſcientiam.5.3.d, &.7.4.b
Leo notat illum qui non refrænat motus ſuos per prudētiam. 9.4.d
Leua aut ſiniſtra myſticè ſignificat vitam actiuam, & dextra contemplatiuam.6.2.c,&.16.4.c
Libanus notat Mundum.9.4.a
Lilium conuallium ſignificat chriſtū, qui eſt decor & præmiū humilium.5.4.d
Lilia myſticè ſignificāt mundas mentes.7.3.b,&.9.3.c
MAlus myſticè ſignificat chriſtum.6.1.c
Mala punica ſignificant doctrinam eccleſiaſticam.10.3.a
Mala punica notant bonas operationes.16.1.d, notant prælatos. 14.2.a
Malū granatū notatur cor.16.4.c
Mammæ ſignificant doctrinam ſacræ ſcripturæ.10.1.d
Mādragora ſignificat Iudæos.16.1.c
Manus notant operationem.11.4.a,&.12.4.b
Mater dr̄ ſcriptura ſacra.16.3.b
Mater nominatur ſynagoga.4.2.d, &.8.4.d
Meridies myſticè ſignificat chriſtū. 4.4.a
Monilia myſticè notāt illos qui purum & ſolum Deum tenent in pectore.5.1.c
Montes myſticè ſignificāt angelos. 6.3.d,&.7.3.c
Murenula vermiculata argento myſticè ſignificat præmium eſſentiale cum additione præmii accidentalis.5.1.d
Muſtum dicuntur opera exteriora. 16.4.b
Myrrha ſignificat paſſionē Chriſti. 5.2.d. & mortificationem carnis. 8.2.b,&.9.3.d
NArdus myſticè ſignificat humilitatem.5.2.c
Nardus, herba redolens, ſignificat charitatem.10.3.b
Naſus notat diſcretionem.15.2.b
Numerus ſexagenarius cōpetit officio.8.3.c
OCuli notāt cogitatiōes.15.2.a
Oculi animæ ſunt intellectus & affectus.9.1.d
Os myſticè ſignificat filium patris, ideſt,chriſtum dominum.3.1.a
Oſculum myſticè ſignificat ſpiritum ſanctum.3.1.a
PAlma notat certamen. 15.3.b item,crucem.ibidem.c
Paradiſus notatur eccleſia.10.3.a
Pardus ſignificat infidelem.9.4.d
Paries myſticè ſignificat carnem ſiue humanitatem.6.4.b
Pelles Salomonis myſticè ſignificāt eccleſiam primitiuam.4.3.a
Peſſulum oſtii ſignificat curam temporalium.11.4.c
Pharao notat Diabolum.5.1.a
Potus notat paſſionē chriſti.15.4.b
Purpura myſticè ſignificat carnem chriſti.15.2.d
REx in accubitu ſuo notat filiū in ſinu patris,5,2,c:&,6,1,d
SAlomon notat Chriſtum, 8,4,d
Sapphirus ſignificat ī eccleſia cōtemplatiuos,12,4,c
Socii & ſodales chriſti nominantur hæretici,4,4,b
Sol ſignificat Chriſtum.4.3.b
Spinæ myſticè ſignificant tribulationes,6,1,a
TAbernacula Cedar myſticè ſignificāt eccleſiā primitiuam, 4,3,a
Timores nocturni deſignant impugnationes diabolicas,8,3,d
Triticus notat perſeuerantiam ſeu perſiſtentiam,15,1,a
Tunica ſignificat iſta tpalia,11,3,b
Turtur myſticè ſignificat ardorem charitatis,5,1,b
VBera ſignificāt Iudæos, 16,2,b
Vbera notant duo teſtamēta, vel ſenſum literalē quē ſignificant voces,& myſticū quē ſignificant res,9,3,c:&,15,1,c:&,17,4,c
Vbera myſticè ſignificāt dulcedinē. 3,2,d
Veſtimenta ſignificāt carnē,10,2,b
Vinea ſeu villa notat iudæos,16,1,b
Vinea myſticè ſignificat Hieruſalē, 4,3,d
Vinea florens notat intellectū proferentē bonas cogitatiōes, 16,1,d
Vineæ florentes deſignāt populum gentilem,7,1,c
Vinum notat abundantiam ſpiritualis lætitiæ,16,4,b
Vox turturis myſticè ſignificat auxilium ſpiritus ſancti,7,1,b
Vulpes notant hæreticos,7,2,d

Finis Tabulæ.